

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM
BİLİM DALI

**BELEDİYELERİN EĞİTİM ve KÜLTÜR FAALİYETLERİ;
FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Halil Hamdi COŞKUN

İstanbul, 2013

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM
BİLİM DALI

**BELEDİYELERİN EĞİTİM ve KÜLTÜR FAALİYETLERİ;
FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Halil Hamdi COŞKUN

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Kemal ÖZDEN

İstanbul, 2013

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Yüksek Lisans Programı Y1012.060007 numaralı öğrencisi **Halil Hamdi COŞKUN** “Belediyelerin Eğitim-Kültür Faaliyetleri Fatih Belediyesi Örneği” adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 05.10.2012 tarih ve 2012/23 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği ile Tezli Yüksek Lisans tez olarak kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : 06/03/2013

1)Tez Danışmanı : Doç. Dr. Kemal ÖZDEN

2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Besim AKIN

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ali İhsan ÖZEROĞLU

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

İsim ve Soyadı: H. Hamdi COŞKUN
Anabilim Dalı: Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
Programı: Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kemal ÖZDEN
Tez türü ve Tarihi: Yüksek Lisans, Şubat, 2013
Anahtar Kelimeler: Belediye, Kültür, Eğitim, Fatih Belediyesi, Yerinden Yönetim

ÖZET

BELEDİYELERİN EĞİTİM ve KÜLTÜR FAALİYETLERİ FATİH BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Yerel yönetimin yol, su, temizlik vb. klasik görevlerinin yanında halka vereceği birçok hizmet de bulunmaktadır. Bu hizmetlerden biri de belediyelerin eğitim ve kültür faaliyetleridir

Eğitim ve kültür faaliyetleri neticesinde, belediyeler kendi bünyesinde bulunan insanların dışına çıkarak seslerini daha geniş alanlara duyurabilmektedir. Ayrıca belde halkı da bu faaliyetler neticesinde birçok kazanımda bulunmaktadır.

Bireylerin ve toplumların karşılaştığı sorunların önemli bir bölümü insan kaynaklıdır. Çevre kirliliğinden teröre, açlık ve hastalıktan savaşlara kadar pek çok sorun, insanların bilinçli ya da bilinçsiz karar ve davranışları sonucu ortaya çıkmaktadır. Eğitim ve kültür de insanların yetişmelerinde ve toplumların şekillenmesinde etkin olan iki faktörü oluşturmaktadır.

Eğitim ve kültür alanında yaşanan sorunlar sonuçta tüm bireysel ve toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkilemektedir. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de çeşitli eğitim ve kültür sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Bu alanlarda merkezi yönetimlerce üretilen çözüme yönelik politikalar, istenilen sonucu elde etmekte yetersiz kalmaktadırlar.

Bu çalışmada eğitim ve kültürel alanda dinamik bir aktör olarak belediyelerin yaptıkları çalışmalar incelenecektir. Bu bağlamda, belediyelerin eğitim ve kültürel alanda yapmış oldukları çalışmaların neler olduğu araştırılacaktır. Yapılan bu araştırmanın sonucu olarak belediyelerin görevlerinin neler olduğu, eğitim ve kültür faaliyetlerine ne kadar önem verdikleri incelenerek, Fatih Belediyesi'nin eğitim ve kültür faaliyetleri değerlendirilecektir.

Name and Surname : H.Hamdi COŞKUN

Maine Branch : Political Science and International Relations

Programme : Local Governments and Management

Thesis Advisor : Asst. Prof. Kemal ÖZDEN

Thesis Type and Date: Master Thesis, February, 2013

Key Words : Municipality , Culture, Education, Fatih Municipality, Local Government

ABSTRACT

Besides the classical tasks like roads, water, sanitation etc., Local governments have also many services that will give to the public. One of these services is educational and cultural activities of the municipalities.

As a result of educational and cultural activities ,municipalities can be noticed by larger areas. In addition, many local people achieve many acquisitions as a result of these activities.

Major part of problems faced by individuals and communities is human origin. Many problems like environmental pollution, terrorism, wars, hunger and diseases come forward as a result of conscious or unconscious decisions and behavior of people. Education and culture are two factors that are active in growing of people and shaping communities.

Eventually, the problems faced in the field of education and culture affect individual and social life negatively. As in many countries various educational and cultural problems are faced in our country. Solution-oriented policies produced by the central governments in these areas, are insufficient to obtain the desired result.

In this study, works of municipalities as a dynamic actor in the field of education and culture, will be analyzed. In this context, the works that municipalities did in the field of education and culture will be searched. As a result of this study, educational and cultural activities of Fatih Municipality will

be evaluated by examining what the duties of municipalities are and how much they give importance to educational and cultural activities.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	İİ
ABSTRACT	İV
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	İX
TABLO LİSTESİ	X

GİRİŞ

a. Tezin Problemi	3
b. Tezin Amacı.....	7
c. Tezin Önemi.....	7
d. Tezin Varsayım ve Hipotezleri	8
e. Tezin Sınırlılıkları	8
f. Tezin Yöntemi	9

I. BÖLÜM

İDARE SİSTEMİ İÇERİSİNDE BELEDİYELERİN YERİ

1.1. Kavram ve Tanımı	11
1.2. Tarihi Gelişimi Ve Kuruluşu	14
1.2.1.Tarihi Gelişimi.....	14
1.2.1.1. Avrupadan etkileşim süreci.....	15
1.2.1.2. Tanzimat Fermanının etkisi.....	16
1.2.1.3. İlk Belediye Denemesi	18
1.2.1.4. Meşrutiyet Dönemi.....	20

1.2.1.5. Kanun-i Esasi	21
1.2.1.6. Dersaadet Kanunu ve Vilayet Belediye Kanunu.....	21
1.2.1.7. İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati.....	24
1.2.1.7. Savaş Yıllarında Belediye.....	26
1.2.1.7. 1921 Anayasası	27
1.2. Kuruluşu	29
1.3. Hukuki Yapısı.....	32
1.4. Görev ve Yetkileri	35
1.4.1. Görevleri	35
2.4.1.1. Belediyelerin Varlık Nedenini Oluşturan Görev ve Sorumlulukları	36
2.4.1.2. Merkezi Hükümetin Görev Alanına da Girebilen Görev ve Sorumluluklar.....	37
2.4.1.3. Hizmetlerin Sunumunda Öncelik Sırası ve Yetki Alanı	38
1.4.2. Yetkileri.....	39

II. BÖLÜM

BELEDİYELERİN YÜRÜTTÜĞÜ EĞİTİM VE KÜLTÜR FAALİYETLERİ

2.1. Yerel Yönetimlerde Eğitim ve Kültür Faaliyetleri	46
2.2. Belediyelerin Kültür ve Eğitim Hizmetleri.....	51
2.2.1. Kültür Merkezleri.....	52
2.2.2. Halk Eğitim Merkezleri.....	52
2.2.3. Kütüphane, Kitap, Dergi, Broşür ve Müze Hizmetleri	52
2.2.4. Kültür gezileri	53
2.2.5. Sinema ve Tiyatro Etkinlikleri.....	54
2.2.6. Sanat ve Meslek Edindirme Kursları.....	55
2.2.7. Diğer Kültür Ve Sanat Faaliyetleri	58

III. BÖLÜM

FATİH BELEDİYESİ'NDE EĞİTİM VE KÜLTÜR FAALİYETLERİ	59
3.1. Fatih Belediyesi	59
3.1.1. Tarihi Süreç İçinde Fatih	59
3.1.2. Günümüzde Fatih	65
3.1.3. Fatih Belediyesi İdari Yapısı	66
3.1.3.1. Yetki, Görev ve Sorumluluklar	67
3.1.3.2. Büyükşehir Belediye Kanunu ve Belediye Kanunu	67
3.1.3.3. Fatih Belediyesi ile İlgili Öncelikli Diğer Yasal Düzenlemeler	69
3.2. Fatih Belediyesi'nin Eğitim ve Kültür Faaliyetleri	71
3.2.1. Fatih Belediyesi'nin Eğitim Faaliyetleri	74
3.2.1.1. Eğitim seminerleri	74
3.2.1.2. Eğitim kurumlarına destek	75
3.2.1.3. Akıllı tahta projesi	76
3.2.1.4. Bilgi evleri	77
3.2.2. Fatih Belediyesi'nin Kültürel Faaliyetleri	78
3.2.2.1. Şehrin önemli şahsiyetlerini anma	79
3.2.2.2. Kenti Tanıtma Faaliyetleri	79
3.2.2.3. Deniz Kültürünü Yaygınlaştırmak ve Geliştirme	80
3.2.2.4. Turizm Alanında Yapılan Çalışmalar	81
3.2.2.5. Kültürel mirasın korunması	81
SONUÇ	83
KAYNAKÇA	88

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
DEÜ İİBF	:Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hâsıla
İ.A.Ü.S.B.E	: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İ.Ü.S.B.F	: İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi
SMÖ	: Sivil Mimarlık Örneği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
YY.	: Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yıllara Göre Belediye Sayısı	31
Tablo 2: 1923 Yılı Belediyelerin Sayısal Dökümü	32
Tablo 3: Fatih Belediyesi İdari Yapısı	66
Tablo 5: Fatih Belediye'sinin Okullara Yönelik Sosyal Bilinç Düzeyi Geliştirme Çalışması (2009)	74
Tablo 6: Fatih Belediyesi'nin Okullara Yönelik Yarışma Etkinlikleri (2009)	74
Tablo 4: Fatih Belediyesi'nin Okullara Verdiği Bilgisayar Desteği (2009)	75
Tablo 9: Fatih Belediyesi'nin Düzenlediği Fatih'te Yaşamış Önemli Şahsiyetleri Genç Nesillere Tanıtma Seminerleri (2009)	79
Tablo 10: Fatih Belediyesi'nin Kenti Tanıtma Faaliyetleri	80
Tablo 11: Fatih Belediyesi'nin Okullara Yönelik Müze Gezileri (2011)	80
Tablo 12: Fatih Belediyesi'nin Düzenlediği Deniz Kültürünü Yaygınlaştırmak Ve Geliştirme Etkinliği (2009).....	81
Tablo 13: Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü	82

GİRİŞ

Kültür, bir insanın hayatındaki inançları, örf ve adetleri, gelenekleri, değerleri, kuralları, bilgi ve becerileri, bulunmuş olduğu çevreden veya toplumdan kazanmış olduğu alışkanlıklardır. Kişinin kültürü kendi hayatıdır. Her hayat bireysel kültürü, bireylerden oluşan ortak kültürde toplumsal kültürü yansıtır. Eğitim ise yaşamış olduğumuz çevre ve toplumdan kazanmış olduğumuz değerleri ve kendi davranış biçimlerimizi geliştirdiğimiz hatta değiştirebildiğimiz süreçtir.

Bireyin, toplumun, kurum ve kuruluşların, devletlerin kendine özgü kültürleri vardır. En çekirdek kültür olan bireyin kültürü devletlerin kültürünü oluşturur. Dünyadaki birçok sorun birey, toplum ve devletlerin kültür sorunudur. Dünyanın belirli bölgelerinde açlık ve sefaletin olması, savaşların olması, iç karışıklıkları eksik olmaması bilinçsiz oluşan kültürden ve eğitimsizlikten kaynaklanmaktadır. Bu manada merkezi iktidarların eğitim ve kültürel alanda ki çalışmalarına önem vermesi gerekmektedir. Merkezi iktidarın yetersiz kaldığı alanlarda halka en yakın kuruluşlar olarak mahalli idarelere, özellikle özerk bütçeye sahip belediyelere de görevler düşmektedir.

Kitlesel iletişim araçlarının tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşması, bilgiye ulaşmada hız kazanılması, bireysel iletişimin artık daha çok sanal ortamlarda yapılması yeni bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Bulunduğu sosyal yapıya tamamen adapte olamamış, ilişki içinde olduğu çevreyi sanal ortamda bulmuş toplum kültürü karşımıza çıkmaktadır. Kırsal bölgelerden şehirlere göçler ve nüfus artışı nedeniyle şehirlerimiz büyümüş, bu büyüme sonucunda da insani ve komşuluk ilişkileri azalmıştır. Farklı kültürlerden gelen bu yapı içerisinde kontrolsüz bir şekilde popüler kültür ortaya çıkmıştır.

Belediyelerin bu manada değişik kültürel alt yapıya sahip toplumsal üyelerinin eğitim ve kültürel anlamda bir araya getirmesi ve ortak bir sokak kültürü, mahalle kültürü, semt kültürü, nihayetinde şehrin kültürünün oluşması için çalışma yapması ihtiyaç haline gelmiştir. Türkiye’de belediyecilik denilince akla gelen yol

yapmak, kaldırım yapmak, su ve kanalizasyon işleri, altyapı hizmetleri, temizlik hizmetleri gibi görevler bilinmekteydi. Ancak, şehirlerin nüfusuyla birlikte hızlı bir şekilde büyümeye devam etmesi, ülkemizin ekonomisinin büyümesi, belediyelerinde çıkarılan kanunlarla birlikte ekonomik gücünün artmasıyla yukarıda belirtilen belediyecilik faaliyetleri rutin hale gelmiş olup, belediyeler hem yerel hem de ulusal anlamda en önemli sorunlarından olan eğitim ve kültürel faaliyetlere yönelme gereği duymuştur.

Çalışmanın giriş bölümünde tezin problemi, önemi, amacı, hipotez ve varsayımları, sınırlılıkları ve yöntemi ele alınmıştır. Bu amaçların ne olduğu, neler konusunda kıyaslamalarda bulunacağımızı ve sonuçta nelere ulaşacağımızın bir haritası çizilmiştir.

Birinci bölüm, İdari Sistem İçerisinde Belediyelerin Yeri ana başlığı altında kavram, tanımı, hukuki yapısı, belediyelerin tarihi gelişimi, görev ve yetkileri işlenmiştir. Bu ana başlık altında belediyenin ne olduğu, kurulduğu günden itibaren geçirdiği evreler ile belediyenin ve belediyeciliğin görevleri ve yetkileri incelenmiştir. Ana başlık altında yer alan alt başlıklar ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Belediyecilik tarihinde Tanzimat öncesi ve sonrası, Cumhuriyet dönemi belediyeciliğin gelişim aşamaları incelenmiştir. Belediyelerin görev ve yetkileri önceki tarihlerde ve son değişikliklerle meydana gelen gelişmeler incelenmiştir.

İkinci bölümde, Belediyelerin yürütmüş oldukları Eğitim ve Kültür Faaliyetleri ana başlığı altında eğitimin ve kültürün tanımı, belediyelerin yürüttükleri eğitim ve kültür faaliyetlerinin kapsamı belirtilmiştir. Eğitim ve Kültür faaliyetlerinin gerçekleştirildiği mekânlar hakkında geniş bilgiler verilmiştir.

Çalışmamızın son bölümü olan üçüncü bölümde ise Fatih Belediyesi'nin Eğitim ve Kültür Faaliyetleri ana başlığı altında incelenmiştir. Bu başlık altında Fatih Belediyesi'nin yürüttüğü eğitim ve kültür faaliyetleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Fatih Belediyesi'nin 2008 – 2009 – 2010 ve 2011 yıllarına ait faaliyet raporlarından yararlanılmıştır. Çalışmamızı desteklemesi için bol miktarda doküman kullanılmış, tablolar ve grafiklerle çalışmaya görsel zenginlik kazandırılmıştır.

Sonuç bölümünde ise, çalışmamızın konusu olan Belediyelerin Eğitim ve Kültür Faaliyetlerinin ne olduğu ve bu bağlamda Fatih Belediyesi'nin eğitim ve kültüre verdiği önem ve yaptığı katkılar üzerinde durularak bir çıkarıma varılmıştır.

a. Tezin Problemi

Eğitim ve öğretimin önemi ezelden beri artarak devam etmektedir, insan gelişmeye devam ettiği müddetçe artmaya da devam edecektir. Bir devletin, bir milletin, bir toplumun, gelişmişlik düzeyi, onun eğitim düzeyini ile alakalıdır. Bilimde, sanatta, ekonomide, kültürde ilerlemek isteyip, kendini dış dünyaya kabul ettirmek isteyen toplumlar eğitilmiş insan yetiştirerek bunu sağlamaya çalışmaktadırlar. Eğitilmiş topluma sahip ülkeler diğer toplumlara insan ihracatı da yapacak ve kendi kültürlerini diğer ülkelere empoze edeceklerdir. Eğitime önem vermeyen ülkeler ise dışarıdan gelen eğitilmiş insanların etkisinde kalacak ve kendi kültürel değerlerini koruyamayacaklardır. Bu şekilde bilimde, sanatta, teknoloji de geri kalarak dış ülkelere bağımlı bir toplum haline geleceklerdir.

Eğitim sözcüğü günümüzde değişik anlamlarda kullanılmaktadır. Ancak eğitimin daha çok "bir amaç doğrultusundaki süreç" anlamında kullanıldığı görülür. Buna göre eğitim; "bir insanın yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değer içeren diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamı" olarak tanımlanmaktadır. Geniş anlamda eğitim, bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını elde etmesinde etkili olan tüm sosyal süreçleri ifade etmektedir. Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür.¹

Eğitim herkesin ortak konusudur. Toplumda herkes, kendisi veya bir yakını vasıtasıyla bu süreci etkilemekte ve etkilenmektedir. Dolayısıyla toplumun bütün tarafları aktif veya pasif olarak bu olguya dâhil olmaktadır.² Eğitim denilince toplumumuzda akla ilk olarak, eğitim ve öğretim kurumları okullar gelmesine

¹ Mahmut TEZCAN, **Eğitim Sosyolojisi**, AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 150, Ankara, 1985, s. 4.

² Kentleşme Şûrası, "Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu", Nisan 2009, s. 22. http://www.kentges.gov.tr/_dosyalar/sura_raporlari/kitap9.pdf, (04.02.2013)

rağmen, aslında eğitimin okulların dışında da yapıldığı veya yapılması gerektiği bir gerçektir. Toplumsal yapı içerisinde aile, işyeri ortamı, arkadaş çevresi, yazılı ve görsel basın, vakıflar, dernekler, yerel yönetimler ve çeşitli sivil toplum örgütleri de bireyin eğitiminde önemli rol almaktadırlar.

Son çeyrek yüzyıldan bu yana, bir ülkedeki eğitim sistemi ve okullaşma oranları ile o toplumun gelişmişliği, ya da geri kalmışlığı arasında doğrusal bir ilişki olduğu, çeşitli yayın ve araştırmalarla ortaya konmuştur. Yine hızla değişen sosyo-ekonomik, siyasal ve kültürel değişmelere uyum sağlamanın en önemli koşulunun iyi bir eğitim düzeyine sahip olmak olduğu ve eğitilmiş olmakla demokratik davranabilme arasında doğrusal bir ilişki olduğu da bilinen bir gerçektir.³

Toplu kalkınmanın temel projelerinden, kişinin sosyal davranışlarına kadar tüm etkinliklerin yerine getirilmesinde eğitimin belirleyici gücü yadsınmamaktadır. Gelişmiş toplumlarda yaşamın her aşamasında eğitim olgusunun sürekliliğini görmek mümkündür. Eğitim sadece okulda verilen karşılıklı bir etkileşim olayı değil, insan hayatının her anını kapsamaya gereken bir süreçtir. İnsanların başarılı olması, yaşadığı dünyayı kavraması ve olumlu yönde değiştirmesi ancak eğitim ile sağlanabilmektedir.⁴

Eğitimin geçmişte olduğu gibi bugün de güncelliğini koruması, dünyadaki değişme ve gelişme hızında başlı başına bir etken konumunda olmasından kaynaklanmaktadır. Ülkemizde de bu konuyla ilgili olarak yapılan çalışmalarda insanımızın mevcut bilgiye ulaşması, değişme ve gelişmelere uyum sağlamasından daha çok, geleceğe hazırlanması, gelişmiş dünya ölçüsünde nitelikli insan yetiştirilmesi hedefine yönelmesi bunun işareti sayılabilir.⁵

Değişim daha çok insanla ilgilidir. İnsanın kendi oluşturduğu değişim ve gelişim sürecine uyumu, iyi bir eğitime ihtiyaç göstermektedir. Ayrıca insanın eğitimi ya da yeni değişimle geleceğe hazırlanma süreci, yalnızca genç kuşak için

³ Esergül Balcı BUCAK, **Türkiye'de Eğitim Politikaları ve Siyasi Parti Ödülleri**, Adım Yayınları, Ankara, 1993, s. 20.

⁴ Ankara Büyük Şehir Belediyesi, "Yerel Yönetimler", **Bem Yayınları**, Ankara, 1991, s. 7.

⁵ Ömer Peker, "Eğitimin Yerelleşmesi ya da Özerkleşmesi", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 28, S. 3, Eylül 1995, s. 31.

değil, her yaştaki insan için geçerlidir. Bilginin sürekli olarak üretildiği ve uygulandığı günümüzde öğrenmeyi ve eğitimi acil ve sürekli olarak yetişkinlerin de ayağına götürmek gereklidir. ⁶

Toplumları gelişme seviyelerini eğitim ve öğretim belirlemektedir. Eğitim bireyin toplumsallaşma sürecinde önemli bir rol oynamakta ve kültürün ve toplumsal yapının yeniden üretilmesine aracılık etmektedir. Kişilerin çağdaş bilgi ve becerilerle donatılmasını sağlayan eğitim ve öğretim, toplumsal gelişmenin bir ürünü olmakla birlikte, aynı zamanda kendisi de bu gelişmeyi hızlandıran bir etken durumundadır. Bu nedenle, toplumlar arasında gelişme düzeyleri bakımından derin farklılaşmaların bulunduğu günümüz dünyasında eğitim ve öğretim, az gelişmişlik düzeyini aşmanın temel araçlarından biri ve kalkınmanın motive edici bir elemanı olarak kabul edilmektedir. ⁷

Türkiye gibi coğrafi açıdan büyük ve bölgeler arası sosyo-ekonomik sorun ve ihtiyaçların oldukça çeşitli olduğu bir ülkede tüm kamu hizmetlerinin sadece merkezi yönetim eliyle yürütülmesinin hem mümkün, hem de akılcı olmadığı genel kabul gören bir düşüncedir. Bu nedenle merkezden yerel yönetimlere doğru yetki, görev ve kaynak aktarımı ile ilgili çeşitli reform niteliğinde düzenlemelerin yapılması gerekliliği siyasal ve bilimsel platformlarda sıkça dile getirilmektedir. Eğitim ve kültür, her ülke için temel kamu hizmetleri içinde en üst sıralarda yer alan ya da yer alması gereken iki önemli hizmet türüdür. Türkiye'de eğitim ve öğretim hizmetlerinin çağdaş bilim ve teknolojik gelişmeler ışığında, ihtiyaç duyulan nitelikli, açık görüşlü, kişilikli insan yetiştirecek şekilde düzenlenmesi ve yürütülmesi Milli Eğitim Bakanlığı'nın görev alanı içinde yer almaktadır. ⁸

Milli Eğitim Bakanlığı, bu görevlerin yaparken daha verimli ve hızlı olabilmesi için halkın katılımını sağlamalı, imkânlarının yetersiz kaldığı durumlarda diğer kamu kuruluşlarını ve sivil toplum kuruluşlarını harekete geçirmeli, birtakım

⁶ Peker, a.g.m., s. 31.

⁷ Muzaffer Sencer, "Türkiye'de Eğitim Sisteminin Yapısal Nitelikleri ve Temel Eğitim Sorunları", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 8, S. 1, Mart 1976, s. 9.

⁸ Ethem Kadri PEKTAŞ, "Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim ve Kültür Hizmetleri", <http://www.ekitapyayin.com/id/027/birincibolum2.htm>, (04 Şubat 1013)

görevleri bu kurum ve kuruluşlara yaptırmalıdır. Bu konuda etkili ve faydalı olabilecek kuruluşların başında yerel yönetimler gelmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı, kendisine bağlı lise ve dengi okullar gibi ortaöğretim kurumlarının okul ihtiyaçlarını büyükşehirlerde kapatılacak olan, il özel idarelerine yaptırmakta ve bu hizmetlere özellikle belediyeler ve köy idareleri de katkıda bulunmaktadır. Bu kapsamda yapılan okullar daha hızlı, maliyeti uygun ve daha sağlam yapılmaktadır. Bu şekilde aynı zamanda halkın katılımı sağlanmaktadır. Yerel yönetimlerin yasal bir zorunluluk olmamasına rağmen üstlendikleri bu görevlerin, yasal alt yapıları hazırlandığı ve merkezi hükümet tarafından gerekli bütçe ile desteklendiği takdirde daha fazla katkı sağlanabilecekleri açık olarak görülmektedir.

Eğitim sisteminde çağdaşlaşmanın sağlanmasında, demokrasi bilincinin geliştirilmesinde, eğitimin bütün süreçlerine öğrencilerin ve velilerin katılımında, ülke kaynaklarının verimli, hızlı ve rasyonel kullanımında eğitim hizmetlerinin yerel yönetimlere bırakılmasının, hiç değilse bu yönetimlere geniş yetkiler sağlanmasının etkisi büyük olacağından kuşku duyulmamalıdır.⁹

Bu nedenle günün koşullarına uygun olarak eğitim ve öğretim hizmetlerinin merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında dengeli ve tutarlı bir bölüşümü gerçekleştirmek zorunlu hale gelmiştir.¹⁰

Toplumdaki eğitim ve kültür ihtiyaçları, yerel düzeyde daha etkin, daha verimli biçimde karşılanabilecek düzeydedir. Yerel yönetimler, eğitim, kültür, gereksinmelerini karşılamak amacıyla yerel toplumun değerlerini, geleneklerini yaşatmak, geliştirmek, yenilerini meydana getirmek işlevini yüklenebilir durumdadırlar.¹¹

⁹ Türk Belediyeciler Derneği - Konrad Adenauer Vakfı, **Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri**, Erk Yayıncılık, Ankara, Ekim 1993, s. 26.

¹⁰ Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, "Kamu Yönetimi Araştırması (KAYA) Genel Rapor", **TODAİE Yayını**, Ankara, 1991, s. 89.

¹¹ Cevat Geray, "Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, C. 3, S. 6, Kasım 1994, s. 3-4.

Kültür ve sanat gibi tüm toplumun malı olarak kabul edilen bir konuda, gerek merkezi yönetime ait kurum ve kuruluşlar ve gerekse dernek, vakıf gibi sivil toplum örgütleri büyük duyarlılık göstermektedir. Bu bağlamda amacı "kültürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek, kültür konularıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve işbirliğinde bulunmak, tarihi ve kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek" olan Kültür Bakanlığı'nın yürüttüğü hizmetlere yerel yönetimlerin de büyük ölçüde ilgi duyması kaçınılmazdır.¹²

Kültür Bakanlığı'nın görevleri ile 5393 sayılı yasa ile belediyelere verilen görevlerin örtüştüğü alanlarda merkezi ve yerel yönetimlerin ortaklaşa ve dayanışma içinde hareket etmeleri, var olan olanaklarını karşılıklı işbirliğinin geliştirilmesinde kullanmaları kültür ve sanatın geleceği bakımından son derece yararlı olacağı görülmüştür.

b. Tezin Amacı

Bu çalışmanın amacı; halkla birebir etkileşime geçen belediyelerin yaptıkları eğitim ve kültür faaliyetleri ve bu faaliyetler çerçevesinde yerelde yaşayan halkın sosyal hayattaki kazanımlarının neler olduğudur.

Belediyelerin eğitim ve kültür faaliyetlerine verdikleri önem bölge halkının eğitim ve kültür seviyesini arttırmanın yanı sıra bölgede ne gibi değişiklikleri meydana getirdiği incelenmektedir.

c. Tezin Önemi

Türkiye'de batı tarzında ilk belediye idaresi yaklaşık 150 yıl önce kuruldu. Batı tarzı belediyeler kurulmadan önce beledi hizmetler Osmanlıda geleneksel kurumlar olan kadılık, lonca, vakıf gibi kurumlar tarafından yerine getirilmekteydi.

¹² Ethem Kadri PEKTAŞ, "Büyük Kent Belediyelerinin Eğitim ve Kültür Hizmetleri", <http://www.ekitapyayin.com/id/027/birincibolum2.htm>, (04 Şubat 1013)

Bu çalışmada Türkiye'de belediyelerin eğitim ve kültür hizmetlerini inceleyerek, Fatih Belediyesi'nin eğitim ve kültür faaliyetleri üzerinde durduk. Biz bu çalışmamızda hem sosyal politikaların sürecini hem de Türkiye'de belediyelerin eğitim ve kültür faaliyetlerinin nasıl planlandığını, ne gibi faaliyetler yapıldığının üzerinde dururken, bu bağlamda Fatih Belediyesi'ni örnek belediye olarak inceledik.

d. Tezin Varsayım ve Hipotezleri

Türkiye'de gerek Büyükşehir belediyeleri ve gerekse ilçe ve belde belediyeleri sosyal yardımlarla başlamış oldukları sosyal belediyecilik çalışmaları kapsamında yıllar içerisinde bu alanda harcamalarını ve hizmet çeşitliliklerini artırmışlardır. Gelecekte bu hizmet çeşitliliğinin daha da artacağı bugün merkezi hükümet tarafından yürütülen birçok sosyal hizmetin yerel yönetimlere bırakılacağını düşünerek halkla birebir etkileşime geçen belediyelerin yaptıkları eğitim ve kültür faaliyetlerinin neler olduğu ve bu faaliyetler çerçevesinde belediye vatandaşlarının sosyal hayattaki kazanımları ile belediyelerin eğitim ve kültür faaliyetlerine verdikleri önem bölge halkının eğitim ve kültür seviyesini arttırmanın yanı sıra bölgede ne gibi değişiklikleri meydana getirdiği incelenmektedir.

e. Tezin Sınırlılıkları

Belediyeciliğin tanımı ve tarihi süreç içinde geçirdiği gelişmeler incelenmiştir. Bu gelişmeler sonucu giderilen sorunlar ya da artan nüfus, teknolojik gelişmeler, göç, vb. sebeplerden dolayı ortaya çıkan sorunlar doğrultusunda oluşturulan yeni kanunlar incelenmiştir.

Belediyeciliğin temel unsuru olan insanın eğitim ve kültür ihtiyaçlarının ne olduğu ve bu ihtiyaçların belediyeler tarafından nasıl giderilmeye çalışıldığı incelenmiş, Fatih Belediyesi'nin Fatihli olmak kavramını nasıl gerçekleştirmeye çalıştığı üzerinde durulmuştur.

f. Tezin Yöntemi

Araştırmada kullanılan veri toplama tekniği literatür taraması çalışması olarak belirlenmiştir. Araştırma konusu ile ilgili birincil ve ikincil kaynaklar kullanılarak gerekli veriler toplanmıştır. Literatür taramasının kapsamında kitap, tezler ve süreli yayımlar, belediyelerin dergi, bülten ve faaliyet raporları ve internet sitelerinin yanı sıra ilgili konuda yayımlanmış kanun ve yönetmelikler, kararname ve genelgelerden yararlanılmıştır. Bu aşamada Üniversite ve belediye kütüphanelerinden, Belediyelerde görev yapan ilgili yöneticilerden ve çalışanlardan faydalanılmıştır.

I. BÖLÜM

İDARE SİSTEMİ İÇERİSİNDE BELEDİYELERİN YERİ

İdare (yönetme), Bir kurum veya kuruluşun yönetildiği yer veya makam olarak tanımlanmaktadır. Türkiye’de anayasamıza göre idarenin kuruluş ve görevleri, merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayanır. Merkezi yönetim, kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla söz konusu hizmetlere dair karar ve faaliyetlerin merkezi hükümet ve onun hiyerarşik yapısında yer alan örgütlerce yürütülmesi, yani yönetimin tek bir elden, tek merkezden yürütülmesi demektir. Mahalli idareler ise il, ilçe, belde gibi bir coğrafi alanda yaşayan halkın oradaki ortak yerel gereksinimlerini karşılayan ve genel karar organları oradaki halk tarafından seçilen kamu tüzel kişisidir. Türkiye de mahalli idareler kuruluşları, il özel idareleri, belediyeler ve köylerdir. Belediyeler özerk bütçesi ve vergi toplama yetkisiyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Belediyeler Anayasanın 127. Maddesinde diğer mahalli idareler arasında yer almış ve ‘Belediye halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları gene kanunla gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileri’ diye tanımlanmaktadır.

Belediyenin manası Arapça olan ve bir insan topluluğunun yerleşme niyeti ile oturduğu, ikamet ettiği yer anlamını taşıyan “Beled-Belde” kelimesinden gelir; Belediye ise belde kelimesinden türetilmiş olup, kuruluş ve yönetim anlamındadır. Türkiye’de belediyeciliğin temelleri Osmanlının son dönemlerinde yaklaşık bir buçuk asır önce atılmıştır. Yıkılmamak için direnen bir imparatorluğun yeni yapılanmaya açık olduğu, aynı zamanda geleneksel tutucu tavrı nedeniyle gelişimin hızlı sağlanamadığı bir dönemde temelleri atılmıştır. Kendi içindeki mevcut idari sorunları çözemeyen Osmanlı devleti, savaş yıllarının da başlamasıyla istenilen manada yerel hizmet (belediyecilik) anlayışının bir türlü gerçekleştirilememiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte her alanda olduğu gibi mahalli idare sisteminde de değişiklikler yapılmıştır.

Cumhuriyet döneminde Türkiye de belediyelerle ilgili 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı belediye kanunu olmuştur. 1984 yılında büyükşehir belediyelerin kurulmasını sağlayan 3030 sayılı kanun sayılmaz ise 1580 sayılı belediye kanunu belediyelerin kuruluş ve görevlerini düzenleyen temel kanun olmuştur. 1930 yılında belediye organları belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanı olarak düzenlenmiş, belediye başkanı meclis üyeleri tarafından seçilmiştir. 1960 yılında yapılan düzenleme ile belediye başkanları doğrudan seçilmeye başlanmıştır.

Ülkemizin nüfus artışı ve bu nüfusun kentlerde yoğunlaşması, kırsalda şehre göçler nedeniyle 1580 sayılı kanun ihtiyacı karşılayamaz hale gelmiştir. Mahalli idareler reformu kapsamında merkezi hükümet tarafından 74 yıl sonra 2004 yılında 5272 sayılı kanun çıkarılmış, ancak bu kanun şekil yönünden anayasa mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. 5272 sayılı kanunun iptalinden sonra çalışmalar devam etmiş ve 13 Temmuz 2005 yılında bugünkü belediye kanunun yürürlüğe girmiştir. 5393 sayılı kanun günün koşullarına göre düzenlenmiş son belediye kanun olmasına rağmen, reform süreci devam etmektedir.

Mahalli idareler, günlük hayatın bugünü ve yarını için özel öneme sahip birçok kararın alındığı, uygulamanın yapıldığı, ülkelerin ekonomik, politik ve hukuksal yapıları içerisinde önemli bir yer tutan kuruluşlardır.¹³

1.1. Kavram ve Tanımı

Belediye, bir şehir veya ilçenin temizlik, aydınlatma ve su gibi ortak ihtiyaçlarını ve hizmetlerini karşılamak için nüfusu belli bir sayının üstünde olan yerlerde kurulan yerel yönetimlerdir. Beldenin sorunlarını çözmek ve bazı hizmetleri karşılamak amacıyla, belde halkının oylarıyla seçilen yöneticilerin görev yaptığı, tüzel kişiliği olan örgütlerdir. İlk olarak Ortaçağ'da Avrupa'da ortaya çıkmıştır. Derebeyin baskılarına karşı haklarını ve çıkarlarını korumak isteyen kent halkı (esnaf, zanaatkâr ve tüccarlar) kurduğu Lonca örgütleri aracılığıyla kendilerinin ve

¹³ İsmail Güneş, "Yerel Yönetimlerin Varlık Nedenleri", **Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi**, İstanbul 2000.

kentlerinin özgürlüklerini senyörlerden satın aldılar. Ortaya çıkan özgür kentlerin yönetim sorununu çözebilmek için, belediyeler oluşturuldu.

Sosyal belediyecilik, “mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, kamu harcamalarını sağlık, eğitim, konut ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak şekilde sosyal amaca yönlendiren; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal dayanışmanın oluşturulması ile sosyo-kültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan altyapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini öngören; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıf hale gelen sosyal güvenlik ve adaletin var olduğunu düşünme anlayışını güçlendirmeye yönelik olarak mahalli idarelere sosyalleştirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen bir modeldir” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁴.

Yerel sosyal politikalarından genelde sosyal dayanışma sorumluluğunu ve şuurunu üstlenmiş olan kent halkının yerel sosyo-ekonomik sorunların çözümüne dönük olarak ortak akıl çerçevesinde ortaya koyulan tedbir ve faaliyetler anlaşılmaktadır. Yerel sosyal politika aktörleri, malî kaynakların elverdiği ölçüde oluşturacakları sosyal bütçe imkânlarıyla sorumlu oldukları bölgenin sosyal altyapısını oluşturmak ve geliştirmekle yerel halkın sosyal standardını (hayat kalitesini) yükseltmek hedefini gütmektedirler.¹⁵

Belediyelerin sadece altyapı faaliyetleri yürüten yerel örgütler olduğu şeklinde yerleşik algının değişmesiyle bu konudaki toplumsal talepler de farklılaşmaya başlamıştır. Kültürü, sosyal belediyecilik alanının bir alt başlığı olarak ele alan anlayış yerini, kültürel belediyeciliğin fiziki ve sosyal belediyeciliği tamamlayan bir olgu olduğu düşüncesine terk etmeye başlamıştır.

Başka bir deyişle, Belediye sınırları içerisinde ikamet eden halkın yaşam standartlarını yükseltecek mahiyette yapılan sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin yanı sıra, her türlü kültürel, sanatsal, eğitsel ve sportif faaliyetler bütünü sosyal

¹⁴ Yalçın Akdoğan, “Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik”, **Eminönü Bülteni, İstanbul**, Şubat Sayısı, 2002, s. 15.

¹⁵ Ali Seyyar, “Yerel Siyasetin Gelişiminde Sosyal Politikaların Önemi”, **Yerel Siyaset Dergisi**, 2008, s. 240.

belediyeçilik kapsamı içerisinde değerlendirilebilir. Bu tanımda da görüleceği üzere sosyal yardım ve hizmetlerin yanı sıra belediyeler tarafından özellikle 1994 ve sonrasında daha fazla yapılmaya başlayan her türlü kültürel etkinlikler, sanatsal faaliyetler, sportif faaliyetler ve meslek kazandırma ve kişisel gelişime yönelik eğitim hizmetleri sosyal belediyeçilik olarak nitelendirilebilir¹⁶.

Küreselleşen ve diğer yandan yerelleşen günümüz dünyasında yerel yönetimlerin önemi giderek artmaktadır. Türkiye'de de merkezîyetçi yapının geldiği noktada yaşanan tıkanıklık ve çözümsüzlükler yerel aktörlerin ön plana çıkmasını gerektirmektedir. Türkiye gibi Sivil Toplum Kuruluşlarının gelişmediği, ara korunak mekanizmalarının etkisiz olduğu, devletin sosyo - ekonomik fonksiyonlarını yitirdiği ülkelerde yerel yönetimlerin bu misyonu üstlenmeleri kaçınılmaz bir durumdur. Türkiye'de yerel örgütlenme belediye, il özel idaresi ve köy yönetimi olmak üzere üçlü bir yapılanma şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Belediyeler dışındaki yerel yönetim birimlerinin özellikle dezavantajlı toplum kesimlerine yönelen ve sosyal adaleti güçlendirmeyi hedefleyen faaliyetleri çoğunlukla “sosyal belediyeçilik” kavramı çatısı altında incelenmektedir¹⁷.

Sosyal belediyeçilik tanımlarından da anlaşılacağı üzere, sadece sosyal güçsüzlere yardım ile sınırlı bir yaklaşım değildir. Elbette sosyal güçsüzlere yardım yapılacak ve onların hiç olmazsa asgari geçim şartlarına sahip olmaları için çalışmalar yapılacaktır. Fakat bu çalışmaların sağlıklı ve sürdürülebilir olması, sosyal güçsüzlerin yapabilirlik kapasitelerinin geliştirilmesi çalışmalarını zorunlu kılmaktadır.¹⁸

Sosyal belediyeçilik kapsamında değerlendirilecek konuların başında sosyal doku çalışmaları gelmektedir. Şehirde yaşayan insanların envanterini çıkarmaya yönelik olarak yapılacak en önemli çalışma bir sosyal doku haritası çıkartmaktır. Fiziki ve sosyal yatırımların yapılmasında yol gösterici olacak bu çalışma sayesinde

¹⁶ Abdülhakim Beki, **Türkiye’de Sosyal Belediyeçilik, Ümraniye Örneği**, İstanbul: Sena Ofset, 2009, s.42.

¹⁷ Cihan Selek Öz ve Sinem Yıldırım Alp, Türkiye'de Kentsel Yoksullukla Mücadele Sosyal Belediyeçiliğin Rolü, <http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/oz.pdf>, (15.02.2011)

¹⁸ Hasan Can, “Sosyal Belediyeçilik ve Ümraniye”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 5, 2006, s. 18–19.

şehirdeki nüfusun gelir, yaş, sağlık ve kültür bilgileri toparlanmış olacaktır. Kamuoyu araştırmaları, anketler, sayımlar, diğer istatistikî yöntemler sayesinde kent insanının eğilimlerini belirlemek mümkün olacaktır. Kültürel, sosyal ve ekonomik hizmetlerin sunumunda bu veriler kullanılacak, aynı zamanda gerçek ihtiyaç sahiplerinin tespiti de kolaylaşacaktır. Belediye hizmetlerinin ölçülmesi de bu çalışmalarla mümkün olacaktır. Böylece etkin hizmet sunumu kaynak israfının ve adaletsizliğin önüne geçebilecektir¹⁹.

Çocuklar, gençler, kadınlar, yaşlılar, engelliler, risk grupları, kriz dönemi hizmetleri, yaygın eğitim organizasyonları belediyelerin sosyal hizmet alanlarını oluşturmaktadır.

1.2. Tarihi Gelişimi Ve Kuruluşu

Devlet hizmetleri anlayışı ve uygulaması açısından büyük ölçüde İslam dini esaslarından esinlenip onun kurumlarını benimseyen Osmanlı İmparatorluğu zamanında Kadılar ve Vakıflar birçok belediye hizmetlerinin yürütülmesinde veya karşılanmasında pay sahibi idiler. Ülkemizde bugünkü anlamda ilk belediye yönetiminin kurulması girişimleri Tanzimat'ı izleyen yıllarda ve özellikle 1854–1856 Kırım savaşı sırasında ülkeler ile artan temas sonunda ortaya çıkmış ve Fransız komün idaresinden örnek alınarak 1855 yılında İstanbul da ilk kez belediye kuruluşu denemesine girilmiştir.

1.2.1.Tarihi Gelişimi

Osmanlının ilk anayasası olan kanuni esaside İstanbul ve taşrada belediye kurulacağı belirtilmiş, sonraki süreçte darsaadet kanunu, vilayet belediye kanunu, idare-i vilayet kanunu muvakkati gibi kanunlar çıkarılmış ise de ilk modern

¹⁹ Harun Uslu, **Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.A.Ü.S.B.E., İstanbul: 20011, s. 28.

belediyenin kuruluşu 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı kanunla olmuş ve 75 yıl yürürlükte kalmıştır. Bugün belediyeler 5393 sayılı kanunla faaliyetlerine devam etmektedir.

1.2.1.1. Avrupa'dan etkileşim süreci

Türkiye'de yerel siyasetin tarihi gelişimini Cengiz Sunay, şöyle açıklamıştır: " Kent yönetiminde inisiyatif sahibi olmanın Batı Avrupa'daki tarihsel dönüşümünün sebebi; iktisadi güç dengesinin toprak soylusu aristokrasi karşısında tüccar-burjuva sınıfı lehine değişmesiyle birlikte yeni sınıfın siyasi gücünün kentlerde temayüz etmesi olduğu söylenebilir. Aynı gelişme Doğu toplumlarında da gözlenmektedir. Daha XV. yüzyılda Doğu toplumlarında da kent ve bölgenin ileri gelenleri gerek vergilerin toplanmasında gerekse angarya gibi mükellefiyetlerin organizasyonunda kent ya da bölge yönetimine yardımcı oluyorlardı.

Bu durum resmi fermanlarla ilan edilmekteydi. Mahalli idarelere etkin katılım başlangıçta demokratik bir temayülün sonucu olarak gözükmemektedir. Geleneksel devletin kente ilişkin olarak görülmesi gereken birtakım işlerin yürütülmesinde yaşanan mali, personele dair ve teknik yetersizlikler, birtakım mahalli grupları örgütleyip "mobilize" etmeyi gerekli kılmıştır. Bu mobilizasyon süreci; gayri resmi de olsa resmi kent yöneticilerinin yanında mahallin nüfuzlu temsilcilerinden oluşan istişari kurulları ortaya çıkarmıştır. Rat, Konsül ve Vesçe gibi isimler alan bu kurullar, zanaatçı lonca temsilcileriyle tüccarlardan oluşmaktaydı. İktisadi yapıdaki ağırlıkları arttıkça buna paralel olarak siyasi ağırlıkları da artan bu unsurlar, mahalli kurulların kalıcılığını sağlamak bir yana, yetkilerinin devamlılığını da sağlamışlardı.

Avrupa'da tüccar-burjuvazinin ifa ettiği bu vazifeyi Osmanlı'da, ayanlar ve lonca kethüdarları ifa etmekteydiler. Bunların tümünü temsil etmek üzere devlet tarafından atanan bir "şehir kethüdası" vardı. Ayan ve lonca kethüdarlarının işlevleri ise şunlardı: Kadı, bazı hukuki örf ve âdete ilişkin meselelerde bunlara danıştırdı. Ayrıca narh tespiti, avarız hanelerinin tespiti ve verginin dağıtımını, sefer zamanında ordunun alışverişi için sürsat denen mecburi pazarlama faaliyetinde idarecilere

yardım için ahaliyi seferber etmek bunların işlevlerinden bazılarıydı. Osmanlı'da resmi anlamda modern mahalli idare statüsünün ortaya çıkış nedenleri ise:

1. 19. yüzyılda dış dünyaya açılma;
2. Kentlerin büyümesi;
3. Mali merkeziyetçilik sisteminin yerleşmesinin gerekliliği;
4. Azınlık unsurlarının siyasal katılma ve etnik haklarını elde etme yönünde dış devletlerin yaptıkları baskılar; olarak sıralanabilir.

1.2.1.2. Tanzimat Fermanının etkisi

3 Kasım 1839 tarihli Tanzimat Fermanı bu sürece nasıl bir etkiye bulunmuştur? Tanzimat, ülke tarihinde asayişin sağlandığı, tarım, ulaştırma, ticaret, eğitim gibi hususlarda merkeziyetçi bir idare modelinin ihtiyaçlarına cevap verecek önemli hamlelerin yapıldığı bir dönemdir. Reformların dış devletlerin müdahalelerine fırsat vermeksizin uygulamaya geçirilmesi gerekliliği anlayışı hâkimdir. Ancak Tanzimatçı kadronun mahalli demokrasiyi geliştirme gibi bir kaygısı yoktu. Temel amaç; vergilerin düzenli ve adil bir biçimde toplanması; hizmetlerin iyi görülmesi; asayişin ve ekonomik gücün gelişip yerleşmesi şeklindeydi. Fakat teknolojik araçları kısıtlı ve yapısı ilkel olan idarenin bu amaçlara mahalli nüfuz gruplarının yardımı olmaksızın ulaşmaları mümkün değildi. Bu nedenle mahalli nüfuz gruplarıyla işbirliği yapmak zorundaydılar.

Tanzimatçı bürokratik kadronun bu tutumu sonucu resmileşen bu ilişkiler mahalli idarelerin temelini atılmasını sağladı. Tanzimat bürokrasisi böylece taşradaki boş nüfuz gruplarına bir miktar inisiyatif alanı açarken, daha önce sağlayamadığı denetimi kurmuş oluyordu. Merkeziyetçi devlet yönetimi paradoksal olarak güçlenmişti. Böylece Tanzimat'la birlikte mahalli idare geleneğimiz, İttihad-ı Anasır şiarı karşısında dış devletlerin etnik temelli âdem-i merkeziyetçi idari

modelleri dayatmaları karşısında, merkezîyetçi bir eyalet yönetimi şeması çerçevesinde gelişti²⁰."

Tanzimat dönemi her alanda olduğu gibi belediyeçilik alanında da bir dönüm noktası olmuştur. Başlangıçtan beri var olan idari sistemin gittikçe bozulması, kurumların işlerliğini kaybetmesi ve mevcut düzenin çalışamaz hale gelmesiyle belediyeçilik alanında birtakım yeni uygulamalara gitme zorunluluğu duyulmuştur. Bugünkü anlamda ilk belediye idarelerinin kurulması çalışmaları ancak Kırım Savaşı (1853-1856) sırasında batıyla artan temaslar sonucunda ortaya çıkmıştır. Genel ve ortak hizmetler daima ve çok eski tarihlerden beri var oldukları halde, bunların teşkilatlanmış bir yapıya kavuşmaları uzun zaman almıştır²¹. Batı toplumlarındaki gibi belli bir gelişme seyri izleyerek değil, kanun zoruyla, adeta suni olarak meydana getirilmişlerdir²².

Tanzimat Dönemi'nde batılılaşma yönünde gerçekleştirilen reformlar, belediyelerin doğuşu için gerekli ortamı hazırlamıştır²³. Türk modernleşme tarihi içerisinde, Türk Belediyeçiliğinin gelişim sürecinin hakim tonu batı olmuştur. Bu hakim unsurun Osmanlı'dan günümüze kadar olan gelişmeleri etkilediği, yön verdiği, ve dönüştürdüğü de bir gerçektir. Özellikle Tanzimat Dönemi'nde böyle bir teşkilatlanmayı gerekli kılan iç ve dış koşullar dikkate alındığında bu olgu daha açık bir şekilde görülmektedir. Ancak batıdaki bu modern şehir görünümünün, Osmanlı şehirlerinde de uygulama alanı bulması sadece batılıların ve dönemin bürokratlarının bu yöndeki isteklerine de bağlanamaz. Bu dönemde toplumsal gelişmelerin de etkisiyle büyüyen şehirler eskisine göre ciddi sorunlarla da karşı karşıyadır²⁴.

²⁰ Cengiz Sunay, "Türkiye'de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi", **Yerel Siyaset**, 2008, İstanbul, s. 37–38.

²¹ Dündar Egel, **Belediyeçilik**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1961, s. 13.

²² İçişleri Bakanlığı, "50 Yılda Mahalli İdareler", **Mahalli İdareler Dergisi**, Ekim 1973, s. 73.

²³ Bilal Eryılmaz, "Osmanlı Yerel Yönetiminde İstanbul Şehremaneti", **İslâm Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler**, Edit. Vecdi Akyüz ve Seyfettin Ünlü, İstanbul, İlke Yayınları, c.I. (1996) s. 333.

²⁴ Bilal Eryılmaz, **Kamu Yönetimi**, Genişletilmiş ve Güncellenmiş Yeni Baskı, İstanbul: Erkam Matbaası, 2007, s. 182.

1.2.1.3. İlk Belediye Denemesi

Osmanlı yönetici ve aydınlarını Batıdaki kentlerde gördükleri idari model ve özellikle belediye örgütü, bu sistemi Osmanlı kentlerine, öncelikle de İstanbul'a uygulamak için girişimlerde bulunmaya itmiştir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nde ilk belediyeçilik örneği olarak gösterilen İstanbul Şehremaneti, bu dönemin önemli belediyeçilik uygulaması olmuştur.

İstanbul Şehremaneti 13 Haziran 1854 tarihinde Fransız komününden örnek alınarak kurulmuştur²⁵. Böylece Osmanlı Devleti'nde modern anlamda belediye idarelerinin ilk temelleri atılmıştır. Şehremanetin kuruluşundaki temel amaç; şehrin düzenlenmesi ile ilgili işlerin devlet işlerinden ayrılması ve özellikle tek örgütün yetki alanına bırakılmasıdır²⁶.

İlk belediye kabul edilen İstanbul Şehremanetinin başında, Şehremini adı verilen ve padişah tarafından tayin edilen bir memur bulunmaktadır. Şehremininin yanında, yine padişah tarafından atanan üyelerden kurulu, bir Şehremaneti Meclisi bulunmaktadır. Bu meclis 12 üyeden oluşmakta ve üyeleri, esnaflardan ve ileri gelen bazı memurlardan oluşmaktadır. Meclis, esasen bir karar ve istişare organı niteliğinde olup, kadıya yardımcı olan eski kurullara benzemektedir. Şehremanetinin çalışma usulü, organları, görev ve yetkileri, Meclis-i Vela tarafından çıkarılan 13 Haziran 1854 tarihli bir nizamname ile düzenlenmiştir²⁷.

Şehremanetine verilen görevler aynı nizamnamenin 2. Maddesi'nde şöyle sıralanmaktadır:

"Zaruri ihtiyaç maddelerinin kolaylıkla sağlanmasını ve bulunmasını gözetmek. Narh tespiti ve kontrolü yapmak. Yol, kaldırım yapım ve onarımı çalışmalarını yürütmek. Şehrin temizlik işlerini yürütmek. Çarşı, pazar ve esnaf kontrolü, fiyat, kalite, ölçü, tartı denetimini gerçekleştirmek, önceleri İhtisap

²⁵ İlhan Tekeli - İlber Ortaylı, **Türkiye'de Belediyeçiliğin Evrimi, Belediyeçilik Araştırma Projesi**, Türk İdareciler Derneği Bilimsel Araştırma Dizisi:2, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1978, s.178.

²⁶ Tekeli - Ortaylı, a.g.e., s. 138.

²⁷ İlber Ortaylı, **Türkiye İdare Tarihi**, Ankara: TODAİE, 1979, s. 18.

Nezareti tarafından toplanan devlete ait vergi ve resimleri toplayıp, maliyeye teslim etmektir²⁸."

Görüldüğü gibi şehremanetine, temelde klasik şehir yönetimine özgü görevler verilmiştir.

Şehremanetinin bütçesi oldukça sınırlı olup, bağımsız gelirlere sahip değildir. Giderleri devletçe karşılanmakta, topladığı gelirleri de maliyeye ödemektedir. Burada belediyeye özgü bağımsız bir bütçeden söz edilemez. Şehremanetinin kadrosu da oldukça yetersizdir. Bu nedenle, İstanbul Şehremaneti modern bir belediye için iyi bir başlangıç olarak değerlendirilemez. Değişen sadece İhtisap Nezaretinin adı olmuştur. Ne şehremanetleri, ne de şehremaneti meclisi üyeleri bu konuda bilgi, beceri, hepsinden de önemlisi, özerk statü ve yetki sahibi değildirler²⁹. Bu nedenlerle İstanbul Şehremaneti çalışmalarında başarılı olamadığından Bab-ı Ali bazı önlemler almak zorunda kalmıştır. Buna paralel olarak da esas görevi, kurulacak belediye yönetimi hakkında önerilerde bulunmak ve bir kuruluş tasarısı hazırlamak olan bir İntizam-ı Şehir Komisyonu kurulmuştur³⁰.

9 Mayıs 1855 tarihli bir İdare-i Seniyye ile resmen kurulan komisyonda Osmanlı halkından dil bilen ve Avrupa görmüş Müslim ve gayrimüslim kimselerle, başkentteki yabancılardan tanınmış kişiler üye olarak yer almıştır. Bu komisyon, belediyelerin görev ve yetkileri, gelirleri ve kuruluşları hakkında danışma değeri olan raporlar düzenlenmiştir. Bu kozmopolit yapılı ve nüfuzlu kimselerden kurulu komisyon, çok geçmeden Ticaret Nezareti'ne nakledilmiştir. Ancak, bu komisyon dağılmadan önce, birçok tespitlerde bulunmuş ve 1 Mart 1856 tarihinde verdiği mazbata ile hükümete; kaldırım, lağım ve suyollarının yapılması, sokakların temizliğinin sağlanması, cadde ve sokakların aydınlatılması, sokakların mümkün mertebe genişletilmesi, belediye örgütünün düzgün işleyen bir muhasebe teşkilatına sahip olması gibi çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur. Komisyon ayrıca bir Nizamname-i Umumi hazırlayarak Bab-ı Ali'ye sunmuştur. Padişaha onaylatılarak Aralık 1857

²⁸ İlber Ortaylı, **Tanzimattan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878)**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000, s. 117.

²⁹ Ortaylı, **Türkiye İdare Tarihi**, s. 296–297.

³⁰ Halil Nadaroğlu, **Mahalli İdareler**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2011, s. 297.

yürürlüğe giren bu Nizamname 'ye göre, İstanbul'un 14 daireye ayrılması ve her birinde ayrı bir belediye dairesi kurulması öngörülmüştür. Ancak, bu 14 belediyenin bir anda kurulması mümkün olamamış ve Beyoğlu-Galata dışında ciddi bir teşkilat oluşturulamamıştır³¹. Şehremaneti, işbaşında olanlar ile belde halkının belediyeçilik bilgilerinden yoksun olmaları nedeniyle varlık gösterememiştir³². Şehremanetinin kurulmasından itibaren 3-4 ay geçmesine rağmen, göze çarpan hiçbir faaliyet yoktur. Yapılan faaliyetler; toplanmak, konuşmak veya gösterişli birkaç teftişten ibaret kalmıştır. Bu nedenle İstanbul'da 19 tane şehremini değiştirilmiştir³³.

1.2.1.4. Meşrutiyet Dönemi

Osmanlı Devleti'nde belediye teşkilatının gerçek temelleri I. Meşrutiyetin ilanı sonrasında atılmıştır. 23 Aralık 1876 tarihinde yayınlanan Kanun-i Esasi'de "Belediye İşleri Dersaadet (İstanbul) ve taşrada seçimle teşkil olunacak daire-i belediye meclisleriyle idare olunacak ve dairelerin nasıl kurulacağı ve görevleri ve üyelerinin seçilme usulü özel kanunla düzenlenecektir" hükmüne dayanarak, gerek İstanbul'da ki başkent belediyesinin (Şehremaneti) gerekse taşra belediyelerinin yeniden düzenlenmesi zorunluluğu doğmuştur.

Bu sebeple, 5 Ekim 1877 tarihinde " Vilayet ve Dersaadet Belediye Kanunları" yayımlanmıştır³⁴. Bu kanunlara göre belediyeler imar işleri, aydınlatma, temizlik, pazar denetimi v.s. gibi bugünküne benzer görevleri yerine getireceklerdi. Belediye organları ise; Belediye başkanı ve meclis üyelerinden oluşuyordu. Başkan ve meclis üyeleri atama ile göreve geliyorlardı³⁵.

³¹ Ortaylı, **Tanzimat'tan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878)**, s. 174–175.

³² Egel, **a.g.e.**, s. 14.

³³ İlber Ortaylı, **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2000, s. 139.

³⁴ Veysel Atasoy, **Türkiye'de Mahalli İdarelerin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1992, s. 42–43.

³⁵ Kadir Dayıoğlu, **Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediye Başkanları**, Ankara, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1998, s. 5.

1.2.1.5. Kanun-i Esasi

1876 Kanûn-i Esasî'de il yönetimi ile ilgili konuların yer aldığı görülür. İlk Osmanlı Anayasası olan bu önemli hukukî metin, il yönetiminde yetki genişliği esasını getirmiştir. 1876 Kanûn-i Esasî döneminde, yetki genişliği (tevsi-i mezuniyet) ve görevlerin ayrımı (tefrik-i vezâif) anayasa kuralı iken, uygulamada mutlak bir merkezîyetçilik hüküm sürmüştür³⁶.

Anayasada yetki genişliği ve görevlerin ayrımı biçiminde giren bu yönetim esası, valilerin yetkilerini genişletiyor, görev ayrımı kavramıyla da aslında "âdem-i merkezîyet" ilkesi anlatılmak isteniyor. İlk Anayasa, vilayetlerin yönetimine ilişkin meclislerle ilgili hükümler de getirmiştir. Buna göre "İdare Meclisleri" ile "Vilayetler Genel Meclisleri"nin oluşturulacağı, bu meclislerin üyelerinin seçimi gibi konuların çıkarılacak özel bir yasayla düzenleneceği belirtilmiştir. İdare meclisleri, vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde kurulan, yönetim konseyi tarzında çalışan kurumlardı. Bugünün il özel idarelerinin kaynağı olan vilayet genel meclisleri, bayındırlıktan sanayiye, ticaretten tarıma, eğitimden vergi konularına kadar önemli görev ve yetkileri olan bir yerel meclis niteliği taşımıştır³⁷. Bu anayasa kuvvetler ayrımı ve âdem-i merkezîyet temeli üzerine yeni bir taşra yönetimi ve yerel yönetim anlayışı getirmesi bakımından yönetim tarihinin temel belgelerinden biri olmuştur³⁸.

1.2.1.6. Dersaadet Kanunu ve Vilayet Belediye Kanunu

Meşrutiyetin ilanı ile oluşan ilk Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında, Tanzimat başından beri yapılan uygulamaların sonucunda, İstanbul ve diğer vilayetler için iki tasarı hazırlanmış ve kanunlaşmıştır. Bunlar, Dersaadet Belediye Kanunu ve İstanbul

³⁶ Halil Ünlü, **Yönetimler Arası İlişkiler**, İstanbul, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Yayını, 1993, s. 152.

³⁷ Bekir Parlak, "Osmanlı Devleti'nin Son Yüzyılında Taşra Yönetimine İlişkin Anayasal-Yasal Gelişmeler ve Cumhuriyete Yansımalar", **Akademik Araştırmalar Dergisi**, sayı 11 (Kasım 2001-Ocak 2002), s. 43.

³⁸ Parlak, a.g.e., s. 44.

dışındaki kentler için hazırlanan Vilayet Belediye Kanunu'dur. Bu kanunlarla belediye, yönetsel bir varlık olmaktan öte, adeta bir tüzel kişilik kazanmıştır³⁹.

İstanbul belediye teşkilatı, Dersaadet Belediye Kanununa göre, yine şehremaneti ile belediye dairelerine dayandırılmış, ancak, daire sayısı 20'ye çıkarılmıştır. Bu kanuna göre, belediye, imar işlerini düzenleme ve kontrol, bayındırlık hizmetleri, aydınlatma, temizlik, belediye mallarının idaresi, nüfus sayımı, pazar ve alışveriş kontrolü, mezbaha, okul açmak, itfaiye görevi ve belediye gelirlerini tahsis etmek gibi görevlerle yükümlüdür. Yine bu kanuna göre, belediyenin organları belediye reisi ve daire meclisidir. Şehir veya kasabanın büyüklüğüne göre 4 yıllığına 6-12 kişilik bir belediye meclisi seçilir. Reis ise, bu üyeler arasından merkezi hükümet tarafından seçilerek tayin edilir. Meclis belediyenin işlerini tartışıp karara bağlar, yıllık bütçeyi hazırlar, belediye inşaatlarına karar verir, daire adına sözleşme hazırlar. Mali kontrolü yapan, personelin tayin ve azli görevlerini yürüten bir organdır⁴⁰.

Taşrada belediye örgütü kurulmasını öngören Vilayet Belediye Kanunu ise, İstanbul dışındaki her kent ve kasabada bir belediye örgütü kurulması esasını benimsemiştir. Bu kanuna göre meclis, tüzel kişilik sahibi olup; kentin imar, su, itfaiye gibi önemli işleri görünürde de olsa bu tüzel kişiliğe bırakılmıştır. Bu belediyelerin üç ayrı organı olacaktır. Bunlar; reis, belediye meclisi ve cemiyet-i belediyedir. Nüfusu 40.000'in üstündeki beldelerde şubeler kurulabilecektir. Belediye meclisi üyeleri, halk tarafından seçilebilecek, belediye reisi de meclis üyeleri arasından atanacaktır. Cemiyet-i Belediye ise, ülkenin o zamanki idari örgütlenmesinde mevcut olan mahalli idare meclisi ile belediye meclisinin birleşmesinden oluşacaktır⁴¹.

1877 yılında çıkan Vilayet Belediye Kanunu ilk kez tek dereceli seçimi getirmesi açısından önemli bir kanundur. Kanuna göre seçimler gizli oy, açık sayım esasına dayanmaktadır. Ayrıca kanunla seçmenleri belirlemek için bir kurul

³⁹ Ortaylı, **Türkiye İdare Tarihi**, s. 299.

⁴⁰ Tekeli - Ortaylı, a.g.e., s. 20-21.

⁴¹ Nadaroğlu, a.g.e., s. 299.

oluşturulmuş ve kurulun kararlarına karşı mahkemelere itiraz edilebilmektedir. Bu düzenlemeye rağmen bu dönemde de seçimle işbaşına gelen belediye başkanı olmamıştır. Belediye başkan ve üyelerinin seçimle işbaşına gelmesi kuralına paralel olarak belediyeler mali özerkliğe kavuşmamışlardır. Bütçeleri, merkezi hükümetin kontrolünde olan "Cemiyet-i Belediye" tarafından görüşülüp karara bağlanmıştır⁴².

Belediye gelirlerinde İstanbul ve taşra belediyeleri arasında eşitsizlik vardır. Taşra belediyeleri kendilerine ayrılan gelirleri tahsil edememişlerdir. Belediyelerin yapacakları hizmetler mali yetersizliklerden dolayı eksik olarak gerçekleştirilebilmiştir⁴³. I. Meşrutiyet ile başlayan Osmanlı belediyeciliğindeki ıslahat hareketleri, kanunda belirtilen şekilde gerçekleşmemiştir. Yerel demokrasi anlayışı, mali bakımdan özerklik şartı, Osmanlı Devleti'nin aşırı merkezîyetçilik eğilimleri nedeniyle uygulanamamıştır⁴⁴. Belediyecilik anlayışının tam yerleştirilememe nedenlerinden biri de Osmanlı Devleti'nin o dönemlerde geçirdiği uzun savaş dönemleri, ekonomik durumunun giderek bozulması ve bunun sosyal yapıda kendini hissettirmesi olmuştur. Bu olumsuzluklar Batı sistemlerinin tam uygulanamamasına ve halk tarafından benimsenememesine neden olmuştur⁴⁵.

Türk Belediyecilik tarihinde II. Meşrutiyet'e gelinceye kadar gerçekleşen gelişmelere dikkat edilirse, mahalli idareler üzerinde merkezi idarenin sürekli bir baskısı görülür. Bu döneme kadar merkezîyetçilik devam etmiş, mahalli idarelerin özerk bir yapıya kavuşturulması mümkün olmamıştır.

İttihat ve Terakki döneminde yerel yönetimlerle ilgili önemli düzenlemelere gidilmiştir. İlk olarak İstanbul'da vilayet örgütü kurulmuş ve ikisi de atamayla gelen vali ile şehremininin yetkileri çatışmaya başlamıştır. Bu çatışma hem şehreminliğinin hem valiliğin aynı kişilere verilmesi ile çözümleniyordu. Bu uygulama, Osmanlı

⁴² İlber Ortaylı, **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Yerel Yönetim Geleneği**, Ankara: Gül Matbaası, 1985, s. 174–175.

⁴³ Tekeli - Ortaylı, a.g.e., s. 21

⁴⁴ İlber Ortaylı, **Tanzimat'tan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878)**, s. 174.

⁴⁵ Yıldızhan Yayla, **Türkiye'de Belediyelerin Temel Sorunu**, Onar Armağanı, İstanbul 1977, s. 1015–1016.

İmparatorluğu'nun son döneminde başkent in yönetiminde bir gelenek haline gelmiştir⁴⁶.

1912 yılında çıkarılan "Dersaadet Belediyesi Hakkındaki Geçici Kanun" ile belediye daireleri kaldırılmış, bunların yerine belediye şubeleri kurulmuştur. Şehremaneti Meclisi yerine de bir "Encümen" kurulması öngörülmüştür. Şehremini ise yine atama yoluyla göreve gelecektir. İstanbul'daki belediye dairelerinin sayısı ve belediye işlerinin yürütülmesi konusundaki kararlar zaman zaman değişiklik göstermiştir. Sonunda Cemil Paşa, 30 Aralık 1912 tarihli geçici kanunla İstanbul'da 9 idare şubesine sahip bir Şehremaneti teşkil ettirmiştir. Böylece, belediye muamele, icraat ve harcamalarını bir merkezde toplattırmıştır. Bu kanunla, eski belediye dairelerinin hükmi şahsiyeti şehremanetinin şahsiyeti içinde eritiliyordu. Cumhuriyet'in ilanına kadar, önemsiz bazı değişikliklere rağmen, belediye işleri bu kanun çerçevesinde icra edildi. Bu kanun gereğince, polis ve belediye ortaklaşa bir belediye zabıta talimatnamesi hazırlayacak ve buradaki konuların yürütülmesinden de polis sorumlu olacaktı⁴⁷.

1.2.1.7. İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu Muvakkati

1876 yılında anayasal hüviyete kavuşan İl Özel İdaresi, 1913 tarihinde çıkarılan "İdare-i Umumiye-i Vilayât Kanunu Muvakkati" ile oldukça gelişmiş, yetkili ve girişimci bir yapıya kavuşturulmuştur⁴⁸. Birinci kısmı "il genel yönetimi" konusuna ayıran 1913 tarihli Geçici Kanun, yetki genişliği ilkesini benimsiyordu. Yerel düzeyde yönetime katılma hususunda oldukça ileri düzeyde bir anlayışın sergilendiği bu Özel İdare Kanunu, yerel hizmetlerin yürütülmesini il halkının seçimiyle oluşan İl Yerel Meclisi'ne vermiştir. Böylelikle günümüzde dahi merkezî

⁴⁶ Tekeli - Ortaylı, a.g.e., s. 24.

⁴⁷ Nuri Tortop, **Mahalli İdareler**, Ankara, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 1986, s. 3

⁴⁸ İsmet Giritli, **Kamu Yönetimi Teşkilatı ve Personeli**, Gözden Geçirilmiş ve Değiştirilmiş 8. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1983, s. 150.

yönetimin yürütmekte olduğu yerel tüm hizmetler İl Genel Meclisleri sorumluluğunda İl Özel İdareleri'ne devredilmiştir⁴⁹.

Osmanlı Devleti'nin meşrutiyet döneminde yazılmış olan ve yasa halini alamamış bu "Kanun-u Muvakkaf'ın, il özel idaresinin tüzel kişiliğini, kendisine has görev ve yetkileri ile mal varlığını belirlemiş olmakla beraber, bu kurumu istenen özerkliğe kavuşturduğu yine de söylenemez. Bu girişimle, yeni yetkilerle donatılmış bir İl Mahalli İdaresi kurulması hedeflenmiştir⁵⁰. 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayât Kanun-u Muvakkati, "İlin Genel Yönetimi" ve "İlin Özel Yönetimi" olmak üzere iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde İl Genel Yönetimi'ne ilişkin belirtilen hususlar, 1864 yılında oluşturulan vilayet yönetiminin genel esaslarını korumaktaydı.

Valileri güçlendiren ve ona yardımcı olmak amacıyla emrine verilen başta vali yardımcıları ve il şube müdürlerinin görev ve yetkilerini belirleyen geçici yasa, il genel meclisini korurken, il yönetiminde, vali ya da yardımcısının başkanlığında, naib, mektupçu, maarif müdürü, nafia müdürü, ziraat müdürü ve müftü ile seçimle gelen üyelerden kurulu "Vilayet İdare Meclisi"ne yer vermiştir. Bu hukukî metnin getirdiği en önemli yenilik, ilin özel yönetiminde ortaya çıkmıştır. İlin Özel Yönetimi, vilayet ölçeğinde bir yerel yönetim kurumunu ifade ediyordu ve ilin yerel hizmetleri bu birimin yetki ve sorumluluğuna veriliyordu. Bugün yürürlükte olan İl Özel İdaresi Yasası, yukarıda temel özellikleri anlatılan 1913 tarihli bu geçici yasaya dayanmakta ve onun esas iskeletini korumaktadır. 1987 yılında yürürlüğe giren 3360 sayılı İl Özel İdaresi yasası, 1913 tarihli geçici yasada değişiklik yapılarak oluşturulmuştur⁵¹.

⁴⁹ Parlak, a.g.m., s. 45.

⁵⁰ İsmail Hakkı Görelî, **İl İdaresi**, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952, s. 17.

⁵¹ Parlak, a.g.m., s. 43-44.

1.2.1.7. Savaş Yıllarında Belediye

İstanbul Belediyesi, II. Meşrutiyet döneminde şehircilik açısından bazı atılımlar yapmıştır. Bu atılımların yerel yönetim ve demokrasinin gelişimiyle hiçbir alakası yoktur. 1912-1914 yıllarında Şehremini olan Topuzlu Cemil Paşa; Balkan Savaşı sebebiyle büyük devletlerin dış kredi kaynaklarını kestirdiği Osmanlı maliyesinin kredi ihtiyacını, belediye olarak karşılamıştır. Bu hareketi dışında yaptığı hizmetlerle mütareke döneminde yeniden Şehremini seçilmiştir. İstanbul'daki bu gelişmeler birkaç şehir dışında her yerde tekrarlanmamıştır ve belediyeler henüz örgüt olarak oturmamışlardır. En önemlisi geçici yatırımların arkası gelmemiş ve hizmetler duraklamıştır. Şehirleşme olayı henüz başlangıç aşamasında kalmıştır. Balkan Savaşları'yla gelen göçmen yığınları ve sınırlı içgöç dışında, ülkenin kentleri henüz büyük yapısal sorunlarla karşı karşıya gelmemiştir⁵².

15 Mayıs 1919 sabahı, Yunanlıların İzmir'i işgal etmesi üzerine gerçekleştirilen ilk protesto mitinginin işgalden yaklaşık dört saat sonra, Denizli'de gerçekleştirenler arasında Denizli Belediye Başkanı Hacı Tevfik Bey de vardır. Halk belediye binası önünde toplanmış Belediye Başkanı Hacı Tevfik Bey ve Mutasarrıf Faik (Öztirak) Bey Belediye binasının balkonundaki yerlerini almışlar ve kalabalığa Müftü Ahmet Hulusi Efendi, hitap etmiştir⁵³. İzmir'in işgali Kayseri'de de tepkiyle karşılanmış, İtilâf Devletleri Temsilcilerine, Kayseri Belediye Başkanı Rıfat Çalika, Kayseri Ticaret Odası Temsilcileri ve Kayseri Müftüsü 'nün imzalarının yer aldığı ve işgalin haksızlığından dem vuran, işgalin derhal sona erdirilmesini talep eden bir protesto telgrafı çekilmiştir⁵⁴.

Belediye Başkanları İşgaller karşısında, işgalleri protesto eden telgrafların hazırlanması ve bunların ilanında önemli rol oynamışlardır. Şehirlerde işgalleri protesto için düzenlenen mitingleri organize etmişler ve miting alanı da çoğunlukla belediye meydanları olmuştur. Müdafaa-ı Hukuk cemiyetlerinin örgütlenmesine destek verirken, cephede savaşan askerler için yardım kampanyalarının

⁵² Ortaylı, **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)**, s. 169–170.

⁵³ Tahir Kodal, "Milli Mücadelede Denizli ve Önemi", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, cilt: XIV/ sayı 42, Kasım 1998, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı, s. 1024.

⁵⁴ Hürsit Çalika, **Ahmet Rıfat Çalika'nın Anıları**, İstanbul, 1992, s. 42–43.

düzenlenmesine de öncülük etmişlerdir. Çoğu belediye başkanı idareci olarak ellerindeki imkânları Milli Mücadele için sonuna kadar kullanmaktan çekinmemiştir.

Milli mücadele devam ederken, tüm olumsuzluklara karşın eğitimden sağlığa, hukuktan ekonomik faaliyetlere kadar her konu imkânlar dâhilinde elden geldiğince ve ihmale uğratılmadan gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Milli mücadele için gerekli olan tüm ihtiyaçlar şehir ve kasabalarda kurulan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri aracılığı ile karşılanmaya çalışılırken, Mustafa Kemal'de bunun farkındalığı ile bu konuya gerekli önemi göstermiştir. Bu dönemde halka ulaşma konusunda belediye başkanlarının ve şehrin önde gelenlerinin oluşturduğu cemiyetlerin fonksiyonu oldukça fazladır.

1.2.1.8. 1921 Anayasası

Büyük şehirlerde olduğu gibi Anadolu'da da yıkılan harap olan şehirlerin yeniden imarı I. Dünya Savaşı sonrasında üzerinde durulan önemli konulardan biri olmuştur. Daha Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara Hükümeti, I. Dünya savaşı yıllarında ihmal edilen belediyecilik faaliyetlerini yeniden düzenlemek zorunluluğuyla karşılaşmıştır. 20 Ocak 1921 tarihinde hazırlanan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yerel yönetimlerle ilgili esaslara geniş yer verilmiştir.

23 maddeden oluşan 1921 anayasası 1876 yılında hazırlanan Kanun-ı Esasiye'ye göre oldukça kısa olmasına rağmen belediyecilik faaliyetlerine düzenleme getirmesi açısından oldukça önemlidir. Anayasanın 12. Maddesi'nde "Vilayet yerel düzeyde tüzel kişiliğe sahip ve özerkliği olan bir kuruluştur. Eğitim, sağlık, tarım, ekonomi, bayındırlık işlerini düzenleme, vilayet meclislerinin yetkisindedir" ifadesi ile vilayetlerin özerkliği vurgulanmaktadır. 1921 Anayasası'na göre yerel yönetimlerin ekonomik, mali ve adli yetkileri bulunmaktadır. Yerel yönetim ile

merkezi yönetim arasında bir teftiş mekanizması müfettişlerin denetimi altında kurulmuştur⁵⁵.

1921 Anayasası, il ve nahiyelerin tüzel kişiliği benimsenmiş üyeleri doğrudan doğruya halk tarafından seçilen il meclislerine geniş çapta yönetsel özerklik vermiş, bundan da öte Nahiye Meclislerine yargısal yetkiler devretmiştir⁵⁶. Ayrıca, iller toplumsal ve ekonomik ilişkileri itibarıyla birleştirilerek "Genel Mütteliklik Mintıkları" kurulmuştur. Yeni olan bu uygulamaya belli bir dönem sonra son verilmiştir. Yine bu anayasa ile sancak kademesi kaldırılmıştır. Nahiyeyi özerk bir kişiliğe kavuşturan ve mülkî yönetimin bir parçası olmaktan çıkarmak isteyen hüküm ise yürürlüğe girememiştir⁵⁷.

"Âdem-i merkeziyet" geniş kapsamlı bir biçimde anayasada ele alınmış, yerel yönetimlerin muhtariyeti ve yerel görevlerin aslılığı kabul edilmiştir. Ancak Anayasa'da tüzerinde durulan âdem-i merkeziyet ilkesi uygulamaya konamamıştır⁵⁸. Aslında Türk Kamu Yönetimin yasal gelişimi açısından oldukça ilginç özellikler taşıyan bu Anayasa, hem yönetsel yapı hakkında öngördüğü, hem de bununla ilgili mecliste dile getirilen görüşler yönüyle Yazıcıoğlu'nun ifadesiyle ibret verici nitelikler taşımaktadır. Recep Yazıcıoğlu, 1921 Anayasası'nın "Türk anayasa tarihinin, yerel yönetimlere ve yerinden yönetim ilkesine en fazla ağırlık vermiş olan anayasası" olduğunu belirtirken, söz konusu Anayasa'nın öngördüğü ölçüde bir yerinden yönetimin bugün bile Türkiye'de gerçekleşmediğini öne sürmektedir⁵⁹.

1921 Anayasası, yerel yönetimlere vilayetler düzeyinde geniş özgürlükler getirmiştir. Fakat uygulamaya bakıldığında anayasada ifade edilen özgürlüklerin tam anlamıyla uygulanamadığı görülmektedir. Mütareke yıllarında, Şehremini Topuzlu

⁵⁵ Yıldızhan Yayla, **Anayasalarımızda Yönetim İlkeleri, Tevsi-i Mezuniyet Tefrik-i Vezaif**, İstanbul, İ.Ü.S.B.F, 1983, s. 134.

⁵⁶ Giritli, a.g.e., s. 110.

⁵⁷ Mustafa Tosun, **Türkiye'de Valilik Sistemi**, Ankara, TODAİE Yayınları, 1970, s. 12.

⁵⁸ Tanzimat döneminden sonra Osmanlı Devleti'nin tekrar güçlenmesine yönelik ortaya çıkan ve Prens Sabahattin'e ait olan bu görüş Osmanlılık akımından çok farklı değildir. Prens Sabahattin'in görüşleri yerinden yönetim ve bireysel girişim ilkelerine dayanıyordu. Buna göre merkezi hükümetin yetkileri azaltılacak, buna karşılık imparatorlukta çeşitli unsurların yönetime katılma yetkileri artırılacaktı. Ekonomi modeli olarak liberalizm yanlıydılar. Halil Ünlü, a.g.e., s. 53.

⁵⁹ Recep Yazıcıoğlu, **Bu Sistem Değişmeli Alternatif Bir Yaklaşım**, Erzurum: Biray Yayıncılık, 1995, s. 13.

Cemil Paşa döneminde, Aralık 1922 tarihli bir "*Teşkilat-ı Belediye Kanunu Muvakkatı*" çıkarılmıştır. Böylelikle, zaten uygulamada olan, belediye örgütünün merkeziyetçi bir esasa göre yeniden kurulması öngörülmüştür. Bununla birlikte, belediye hizmet ve örgütlenmedeki ikiliği bu kanun ortadan kaldıramamıştır. Vakıflar, nafia, liman reisliği gibi örgütler, kent hayatının önemli hizmet alanlarında ya özerk ya da merkezi hükümete bağlı olup, belediyeden tamamen ayırdırlar⁶⁰. Böylece, belediye örgütü modern kent olmanın gerektirdiği bütünlüğe yine sahip olamamıştır.

1.2.2.Kuruluşu

Cumhuriyet'in kurucu lider kadrosunun ya İttihat Terakki içinde yetişmiş olması, ya da bu gelenekten etkilenmiş olmaları, merkeziyetçi yönetim anlayışının Cumhuriyet'in ilk yıllarında da devam etmesinde etkili olmuştur. Bu nedenle Osmanlı'daki yerel yönetim anlayışı Cumhuriyet döneminde de önemli bir değişikliğe uğramadan geçerliliğini korumuştur. Yeni yönetim de yerel yönetimleri siyasi organlar olarak değil, daha çok idari birimler biçiminde değerlendirmiş, yetki görev ve örgüt yapısını bu anlayışa göre oluşturmuştur. Birlik ve beraberliğin tehlikeye gireceği düşüncesi ile yerel yönetimlerin güçlendirilmesine tereddütle bakılmıştır⁶¹. Cumhuriyet'in kuruluş yılları olan bu dönemde, savaşın yol açtığı yıkım, bulaşıcı hastalıkların boyutları, sermaye birikimi ve yerli girişimciliğin olmayışı ve siyasi sistemi sağlamlaştırma gereksinimi merkeziyetçilik geleneğini daha da kuvvetlendirmiştir⁶².

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nden 389 belediye devralmıştır. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte yeni bir yapılanmaya gidilirken Türk idare yapısında belediyeler de çok önemli bir yer tutmuş ve bu konuda pek çok çalışma yapılmıştır. Ancak 1920'lerden 1930'lara kadar olan dönemde Türk belediyeciliği halen Osmanlı

⁶⁰ Tekeli - Ortaylı, a.g.e., s. 22–24.

⁶¹ Bilal Eryılmaz, "Yerel Yönetim Sendromu", *Yeni Türkiye*, Sayı 4, 1995, s. 341.

⁶² Korel Göymen, "Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkeziyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri", *Amme İdaresi Dergisi*, c.XXXII/ sayı 4, (Aralık 1999), s. 68.

Devleti'ndeki gelişmemiş belediyeçilik anlayışı etkisinde kalmış ve onun devamı niteliği taşımıştır. Bu dönemde yeni yapılan düzenlemeler oldukça yüzeysel ve dağınık kalmıştır.

1923-1930 dönemi bir çeşit hazırlık dönemi olmuştur. Cumhuriyet rejimi ilk yıllarda önemli belediyeçilik ve imar sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Cumhuriyetin belediyeçilik görüşü, bu sorunlara aranan çözümler ve uygulamalar içinde oluşmuştur⁶³.

Cumhuriyet hükümetleri savaş sonrasında iki önemli belediyeçilik ve imar sorununu çözmek zorunda kalmışlardır. Sorunlardan birincisi, özellikle Batı Anadolu'daki kentlerin savaş sonrasında koşullarına uydurulmasıdır. Yunan işgali sonrasında Batı Anadolu kentlerinin önemli bir kesimi yangın geçirmiştir. Yanan kesimlerin imar edilmesi en önemli ihtiyaç olmuştur. Lozan Barış Anlaşması sonrasında yaşanan bir nüfus mübadelesi sonucunda kentlerde küçük üretim ve hizmet kesiminde önemli açıklar doğmuştur. Yeni koşullarda kentlerin işlerliğinin sağlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetin karşılaştığı ikinci önemli sorun ise, Ankara'nın başkent olarak ilan edilmesiyle Ankara'da modern bir başkent yaratılmasıyla ilgilidir.

13 Ekim 1923'de, İsmet İnönü ve arkadaşlarının bir yasa önerisi kabul edilerek Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin başkenti olmuştur⁶⁴. Ankara'nın başkent olarak seçilmesi, başkent dışı açık ve Osmanlılık imgesi ile bütünleşmiş İstanbul'dan İç Anadolu'ya nakledilmesi kendi başına devrimci ve antiemperyalist nitelik taşıyan bir karardır. Ankara'nın başkent olması kararının başarıya ulaşması öncelikle yeni rejimin ideolojisiyle tutarlı, çağdaş bir kentin kurulmasından geçeceği düşünülmüştür. Böylece Ankara'nın başarısı rejimin başarısıyla özdeşleşmiştir. Cumhuriyet, başarısının somut örneğini Ankara'da göstermek durumunda kalmıştır.

⁶³ Mahalli İdareler Dergisi, Yıl 1, Özel Sayı, (29 Ekim 1973), s. 73.

⁶⁴ İlhan Tekeli, *Cumhuriyetin Belediyeçilik Öyküsü (1923-1990)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009, s. 32.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkede yeni başkent yapılan Ankara dışında hızla büyüyen kent yoktur. Bu durum belediyelerin sorunlarını bir ölçüde hafifletmiştir. Bu nedenle Ankara dışında önemli bir konut ve arsa sorunu doğmamıştır denilebilir. Bu durgunluk bir yandan ülke nüfus artış hızının düşük olmasından, öte yandan kırdan nüfus kopuşunun daha başlamamasından doğmaktadır. Oysa devlet, ülke nüfusunu hızla artırmayı siyasal bir amaç olarak benimsemiştir. Bunun için de sağlık koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda belediyelerce yapılacak çok şey vardır.

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki belediye programlarında bu nedenle sağlık ölçütü ön plana geçmiştir. Göz önünde tutulması gereken diğer bir durum da, savaş koşullarının içinde paranın enflasyon yüzünden çok değer yitirmiş olmasıdır. Zaten sınırlı olan belediye gelirleri (resimler ve vergiler), bu değer kaybı yüzünden tümüyle önemsizleşmiştir⁶⁵.

Tablo 1: Yıllara Göre Belediye Sayısı

YIL	BELEDİYE SAYISI
1920	389
1923	421
1924	426
1930	492

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı Devleti'nden 389 belediye devralmış ve bu sayıda zamanla artış yaşanmıştır. Belediye sayısı 1923 yılında 421'e ulaşırken, 1924 yılında 426'ya 1930 yılında ise 492'ye yükselmiştir. 1923 yılında belediyelerin sayısal dökümü şu şekildedir⁶⁶:

⁶⁵ Tekeli, a.g.e., s. 36–37.

⁶⁶ Fethi Aytaç, "Belediye Kanunu'nun Oluşumu, Uygulanması ve Değişiklikler", **Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslararası Sempozyumu**, Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı, 23-24 Kasım 1990, Ankara, s. 89.

Tablo 2: 1923 Yılı Belediyelerin Sayısal Dökümü

İçme suyu olan yerler	20
Fenni su tesisatı olan yerler	2
Elektrik tesisatı olan yerler	4
Mezbaha tesisatı olan yerler	17
Pazar yeri olan yerler	90
Spor alanı tesisleri olan yerler	7
Park ve bahçeleri olan yerler	29

Bu rakamlar Cumhuriyet'e geçilirken Lozan Antlaşmasıyla ülke sınırları içinde kalan 389 belediyeyi ifade etmektedir. Oysa Osmanlı Devleti'nde belediye sayısı burada ifade edilenlerden daha fazladır. Belediye sayısındaki bu azlığa rağmen, Cumhuriyetin kendi belediyeçilik anlayışını oluşturması oldukça zaman almıştır⁶⁷. Türkiye'de, tam anlamıyla belediye teşkilatının kurulmasına Cumhuriyetin ilk yıllarında başlanmıştır⁶⁸.

1.3. Hukuki Yapısı

Ülkemizde belediyelerin yönetimine ilişkin hususlar 1982 Anayasa dönemine kadar, 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanununda düzenlenmiş ve belediyelerin büyüklüğüne göre farklı bir yönetim biçimi öngörülmemiştir. 4 Aralık 1981 günü çıkarılan 2561 sayılı “Büyükşehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun” nüfusu 300.000'i geçen belediyelerin çevresindeki belediye ve köylerin, yakınında bulunan ana belediyeye bağlanmasına olanak vermiştir. Büyükşehir Belediye yönetiminin hukuki altyapısı ilk olarak 1982 Anayasasınının 127 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkrasındaki “mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine

⁶⁷ Tekeli - Ortaylı, a.g.e., s. 25.

⁶⁸ Ali Enver Toksoy, "25 Cumhuriyet Yılında Belediyelerimiz", **İller ve Belediyeler Dergisi**, Sayı:37, Ekim, 1948, s. 12-15.

uygun olarak kanunla düzenlenir. Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir.” hükmü ile oluşturulmuştur⁶⁹.

İdare teşkilatı, idare kuruluşunun siyasi ve hukuki dokusu niteliğinde, idare cihazının, belirli bir düzen görünümündeki parçalarından kurulu gövdesidir. İdari teşkilat, idare hukukunun anatomisi ve idari faaliyetle karşılaştırıldığında statik bir incelemesidir. Kamu hizmetleri teşkilatının ya da kamu gücünün örgütlenmesiyle ortaya çıkan idari teşkilat, siyasi yapı/rejim ile ilişkili olduğu kadar siyasi karar organlarının tercihleri ile de yakından ilgilidir. Her zaman ve her yer için tek bir tür idari teşkilatlanma olamayacağı gibi, bir ülkenin tüm idare kuruluşlarının aynı biçimde olmasına da olanak yoktur⁷⁰.

1982 yılında çıkarılan 2680 sayılı yetki Kanununa istinaden 8.3.1984 tarihinde yayımlanan 195 sayılı “Büyükşehirler Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ve 27.6.1984 tarih ve 3030 sayılı “Büyükşehirler Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” ile belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan İstanbul, Ankara ve İzmir’de Büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur. 25 Mart 1984’te yapılan mahalli idare seçimleri ile bu illerdeki büyükşehir belediyeleri faaliyete başlamıştır.

2004 yılına kadar yürürlükte kalan ve büyükşehir belediyelerin yönetimini düzenleyen 3030 sayılı Kanun döneminde; 5.6.1986 tarih 3306 sayılı Kanun ile Adana, 18.6.1987 tarih ve 3391 sayılı Kanun ile Bursa, 20/6/1987 tarih ve 3398 sayılı Kanun ile Gaziantep aynı tarih ve 3399 sayılı Kanun ile Konya, 7.12.1988 tarih ve 3508 sayılı Kanun ile Kayseri, 2.9.1993 tarih ve 504 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun, 14.1.2000 tarih ve sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sakarya illerindeki il belediyeleri büyükşehir belediyelerine dönüştürülmüştür. 10.7.2004 tarih ve 5216 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu” 3030 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırmış ve büyükşehirlerin yönetimini yeniden düzenlemiştir.

⁶⁹ <http://www.migm.gov.tr/MahalliIdareler.aspx?DetayId=4>, (04.02.2013)

⁷⁰ <http://www.idare.gen.tr/agar-kamukurumlari.htm>, (04.02.2013)

Bu Kanunla; İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyelerinin sınırları il sınırı olarak değiştirilmiş, diğer büyükşehir belediyelerinde ise mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülki sınırları içinde kalmak şartıyla nüfusu bir milyona kadar olanlarda yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu bir milyondan iki milyona kadar olanlarda yarıçapı otuz kilometre, nüfusu iki milyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırı olarak belirlenmiştir.

5216 sayılı Kanunla yeni kurulacak büyükşehir belediyelerine ilişkin olarak; belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyelerinin, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebileceği hususu düzenlenmiştir. Kanunla; Büyükşehir Belediyesi; En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan, kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan, idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi, İlçe Belediyesi: Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesi, İlk Kademe Belediyesi: Büyükşehir belediye sınırları içinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediye olarak tanımlanmıştır.

3.6.2008 tarih ve 5747 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” ile büyükşehir belediye sınırları içerisindeki ilk kademe belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. 2011 yılı itibariyle ülkemizde 16 Büyükşehir Belediyesi (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Sakarya, Samsun) ve bu büyükşehirlerde 143 Büyükşehir İlçe Belediyesi bulunmaktadır⁷¹.

⁷¹ <http://www.migm.gov.tr/Belediyeler.aspx>, (04.02.2013)

1.4. Görev ve Yetkileri

1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı belediye kanununun çıkarıldığı tarihteki şartlara ve yaşam koşullarına göre çıkarıldığından günün ihtiyaçlarını karşılayamaz hale gelmişti. 75 yıl içinde Türkiye'nin gelişimi, genel nüfusun ve buna paralel olarak şehir nüfusunun artışı, şehirlerin hızlı büyümesi, gelir düzeyinin artması nedeniyle artan ihtiyaçlar, teknolojik gelişmeler gibi nedenlerden dolayı belediyenin görev ve yetkilerinde değişiklikler yapılarak günün koşullarının karşılanması amaçlanmıştır.

1.4.1. Görevleri

Yaşadığımız dünyamızda bir yandan küreselleşme süreci yaşanırken, aynı zamanda da yerelleşme eğilimlerinin güçlendiği görülmektedir. Küreselleşme eğilimi, geleneksel yönetim anlayışlarını uluslararası yapılanmalara dönüştürmektedir. Buna karşılık; yerelleşme süreci, merkeziyetçi anlayışları yeniden biçimlendirerek daha insani ve yaşanabilir bir dünyanın yaratılmasına katkıda bulunmaktadır. Merkezi ağırlıklı yönetim sistemlerinden güçlü yerel yönetimlere, temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye doğru gelişmeleri kapsamaktadır⁷².

Bilindiği gibi Anayasanın 127'nci maddesine göre mahalli idarelerin görev ve yetki alanı mahalli müşterek ihtiyaçlardır. Anayasanın ilgili maddesi ile Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının "Özerk Yerel Yönetimin Kapsamı" başlıklı 4'üncü maddesinde öngörülen ilkelere de uygun olarak belediyelerin görev ve sorumlulukları düzenlenmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanununun 14 üncü maddesinde, belediyelerin görev ve yetkileri tek tek sayılmak yerine hizmet alanları sayılmış ve kanunlarda açıkça başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen "mahalli müşterek" nitelikteki her türlü görev ve hizmetin belediyelerce yapılması esası öngörülmüştür.

⁷² http://www.tmmob.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=3217&tipi=16, (04.02.2013)

Belediyenin yetki ve imtiyazlarını ikiye ayırmak mümkündür. Maddede bu ayırım, (a) ve (b) fıkrası şeklinde yapılmıştır. Maddenin (a) fıkrasında, daha çok mahalli müşterek nitelikte olan ve belediyelerin varlık nedenini oluşturan bir takım görevler düzenlenmiştir. Örneğin imar, su, kanalizasyon, altyapı, zabıta hizmetleri, park-bahçe düzenlemeleri, evlendirme hizmetleri gibi. Maddenin (b) fıkrasında ise merkezi yönetimin görev alanına giren bir takım görevler sıralanmıştır. Örnek olarak okul inşaatı, okul binalarının onarımı, sağlıkla ilgili her türlü tesis yapımı gibi.

Şimdi sırasıyla 5393 sayılı Kanunun 14 üncü maddesinde düzenlenen belediyelerin görev ve sorumluluklarını başlıklar halinde inceleyelim.

1.4.1.1. Belediyelerin Varlık Nedenini Oluşturan Görev ve Sorumlulukları

5393 sayılı Kanunun 14'üncü maddesinin (a) bendinde düzenlenen bu görevler belediyelerin başlangıçtan beri yürüttüğü görev ve sorumluluklar olup bunlar belediyelerin varlık nedenini de oluşturur.

Mahalli müşterek nitelikte ve sadece belediye sınırları ile kaim olan bu görevler şunlardır:

- İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel altyapı hizmetleri vermek,
- Coğrafi ve kent bilgi sistemleri kurmak,
- Çevrenin korunması ve çevre sağlığı hizmetleri sunmak,
- Temizlik ve katı atık hizmetleri vermek,
- Zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans hizmetleri sunmak,
- Şehir içi trafik hizmetleri,

- Defın ve mezarlık hizmetleri,
- Ağaçlandırma, park ve yeşil alanlara ilişkin hizmetler,
- Konut hizmetleri,
- Kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gelik ve spor hizmetleri,
- Sosyal hizmet ve yardım, evlendirme meslek ve beceri kazandırma geliştirilmesi hizmetleri,
- Ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetleri,
- Kadın ve çocuklar için koruma evleri açmak. (Bu hizmeti, büyükşehir belediyeleri ve nüfusu 50.000’den fazla olan belediyeler verilir.)

Yukarıda sayılan hizmetler, bireysel bir ihtiyaın karşılanmasına dönük olamaz. Buna göre belediyeler mahalli müşterek şekilde, ilgili yörede yaşayan ve hemşerilik hukuku ile bağlı tüm insanların ortak ihtiyaçlarının karşılanmasına dönük hizmetleri görebilir veya grdrebilirler.

Bununla beraber belediyeler, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahalli müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır. Ancak 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına ve organize sanayi bölgelerine tanınan yetki ve sorumluluklar bu Belediye Kanununun kapsamı dışında bulunmaktadır.

1.4.1.2. Merkezi Hükümetin Görev Alanına da Girebilen Görev ve Sorumluluklar

5393 sayılı Belediye Kanununun 14’üncü maddesinin (b) fıkrası; merkezi hükümetin veya merkezi hükümetin uzantısı konumundaki özel idarelerin görev alanına da giren bazı hizmet alanlarında, belediyeleri, görevli ve yetkili kılmıştır.

- Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaat ile bakım ve onarımı,
- Bu okul binalarının her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarının karşılanması,
- Sağlıkla ilgili her türlü tesisin açılması ve işletilmesi,
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımında önem taşıyan mekanların işlevlerinin korunmasının sağlanması, bu amaçla bakım ve onarım yapılması; korunması mümkün olmayanların aslına uygun şekilde yeniden inşa edilmesi,
- Gıda bankacılığı yapabilmesi. Bu kapsamdaki görevleridir.

1.4.1.3. Hizmetlerin Sunumunda Öncelik Sırası ve Yetki Alanı

5393 sayılı Belediye Kanununun 14'üncü maddesinde belirtilen görevler çerçevesinde, belediyelerce verilmesi gereken hizmetlerin sunumunda iki ölçüte göre hareket edilmelidir. Bunlardan ilki, belediyenin mali durumudur. İkincisi ise görülecek hizmetin ivedilik derecesidir. Bu iki etkene bağlı olarak hizmetlerin görülmesinde veya gördürülmesindeki öncelik sıralaması belirlenmelidir.

Bununla beraber belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulmalıdır. Ayrıca hizmet sunumunda özür, yaşlı düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanmalıdır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsamaktadır. Dolayısıyla sadece belediye sınırları içindeki müşterek ihtiyaçların karşılanmasına dönük harcama yapılabilir. Bununla beraber belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara belediye hizmetleri götürülmesi mümkündür. Buna karşın örneğin bir belediye, komşu belediye sınırları içerisinde faaliyet gösteren bir amatör

spor kulübüne yardımda bulunamaz veya yine komşu belediye sınırları içindeki bir yerleşim biriminin katı atığını toplayamaz.

1.4.2. Yetkileri

Yerel yönetimler, belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organları yerel halkça seçilen, görev ve yetkileri yasalarla belirlenen, özel gelirleri ve bütçesi olan ve kendine özgü örgüt yapısı ve personeli bulunan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanabilir. Bu nitelikleriyle yerel yönetimler demokratik yönetim yapısının temel unsurlarından birisini oluşturmakta ve sosyolojik etkenlerin yanı sıra, özellikle yerel kamusal hizmetlerin sunumunda etkinliği artırmak amacıyla hemen her toplumda bu yönetimlere yer verilmektedir⁷³.

Belediyelerin teşkilat ve görevlerine ilişkin temel yasa, 03.07.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunudur. Bu Kanun, 13.7.2005 tarih ve 25874 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu Kanunla beraber belediye yönetimleri idari ve mali özerkliğe sahip birer kamu tüzel kişiliğine dönüşmüştür.

Belediye tüzel kişiliğinin kendinden beklenen hizmetleri yerine getirebilmesi için belli görev ve yetkilerle donatılmış olması önemlidir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununu bir yana bırakarak münhasıran, 5393 sayılı Belediye Kanununu esas alarak, belediyelerin temel görevlerini öncelikle hatırlatmakta yarar görüyoruz. Çünkü Büyükşehir Belediye Kanununda özellikle düzenlenmeyen bütün alanlarda 5393 sayılı Belediye Kanununda yer alan düzenlemeler büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir dâhilinde yer alan ilçe ve ilk kademe belediyeleri için de geçerlidir.

Bilindiği gibi, 5393 sayılı Kanun, belediyelerin yetki, görev ve sorumlulukları ile belediye idarelerine tanınan imtiyazlar konusunda kapsamlı bir düzenleme

⁷³ Vahide Feyza Urhan, “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”, **Sayıştay Dergisi**, Sayı 70, Ankara 2010, s. 85.

getirmiştir. Kanununun 14 üncü maddesinde "Belediyenin görev ve sorumlulukları" başlığı altında şu hüküm yer almaktadır:

"Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir⁷⁴.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

⁷⁴ http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/aas_122.html, (27.06.2012)

Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri saklıdır".

Maddenin birinci fıkrasında vurgulanan mahalli ve müşterek nitelik Belediye Kanununun ve belediye idaresinin ayırt edici önemli bir özelliği olup, görevlerin yerine getirilmesinde gözetilecek önemli bir kriterdir.

Gerek sahip bulunulan yetkiler gerekse bu yetkilere istinaden görevlerin ifası bağlamında Türk belediye sistemi, beldeden büyükşehir kadar nüfus ve sahip buldukları imkânlar bakımından önemli farklılıklar gösterir. Büyükşehir dâhilinde olmayan belediyeler temel olarak 5393 sayılı Kanuna tabi olarak görev yapar. 16 Büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediyeleri ise; hem 5216 sayılı Kanun hem de 5393 sayılı Kanuna göre görev ifa ederler.

Belediye Kanununun 14 üncü maddesinin metninde sayılan görev ve yetkiler haricinde diğer mevzuatın belediyeler tevdi ettiği görevler de vardır. Bu görevlendirme sistematik olarak Belediye Kanununa ek yapmaktan daha çok ilgili kanunlarda müstakil hükümler olarak düzenlenmiştir.

Örnek vermek gerekirse; 5199 sayılı Hayvanları koruma Kanunu, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu, 2872 sayılı Çevre Kanunu, 775 sayılı Gecekondu Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 4077 sayılı Tüketicinin korunması Hakkında Kanun, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 3572 sayılı İş yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına dair Kanun Hükmüne Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun, 3998 sayılı Mezarlıkların Korunması Hakkında Kanun gibi birçok kanunun belediyelere görev tevdi etmiştir⁷⁵.

Belediye Kanununun 15 inci maddesi "Belediyenin yetkileri ve imtiyazları" başlığını taşımaktadır. Bu maddede yer alan düzenleme şöyledir:

⁷⁵ <http://www.miargem.org.tr/index.php?mod=makale&m=2461>, (05.02.2013)

Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.

Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.

Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak.

Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek; kaynak sularını işletmek veya işlettmek.

Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek.

Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.

Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.

Borç almak, bağış kabul etmek.

Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettirmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.

Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.

Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek.

Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.

Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak.

Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettirmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

5393 sayılı kanunun 15 maddesinin o bendinde belirtilen gayrisihhî müesseselerden birinci sınıf olanların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi, büyükşehir ve il merkez belediyeleri dışındaki yerlerde il özel idaresi tarafından yapılır.

Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştayın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceği gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.

Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

Belediye mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi hükümleri belediye taşınmazları hakkında da uygulanır.

Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri haczedilemez"⁷⁶.

⁷⁶ <http://www.transanatolie.com/ic/gorev-yetki-sorumluluklar.htm>, (05.02.2013)

II. BÖLÜM

BELEDİYELERİN YÜRÜTTÜĞÜ EĞİTİM VE KÜLTÜR FAALİYETLERİ

Belediyeler, hemşerilerinin kent kültürünü benimsemelerini sağlamak, kültür ve sanat alanındaki ihtiyaçlarını karşılamak, yerel demokrasi kültürünü geliştirmek ve yerel halkın eğitim düzeylerini artırmak gibi amaçlara yönelik olarak çeşitli hizmetler yürütmektedirler. Belediyeler bu yetkisini belediye kanunlarından almaktadır.

Nitekim 1580 sayılı yasa belediyelerin görevlerini 15. maddesinin 33. fıkrasında "Halk için kütüphane ve okuma salonları açmak, belediye bahçeleri, fidanlıkları, çocuk bahçeleri, oyun ve spor yerleri yapmak, belediye koruları yetiştirmek, bunları korumak ve işlemek" 34. fıkrasında "Fakir ailelerin ikiz çocuklarına alelumum öksüz, fakir, kimsesiz çocuklara para, hekim, ilaç, yeme, içme, giyme, barınma, tahsil, terbiye cihetlerinden yardım etmek, fakir hastalara meccanen (karşılıksız) bakmak, ilaç vermek, fakir cenazelerini meccanen kaldırmak, alil, işten aciz olup da bakacak kimsesi olmayanlara bakmak" 59. fıkrasında "Belediye tiyatrosu, sineması, belediye oteli ve gazinosu, halk müzeleri ve hayvanat ve nebatat bahçeleri yapmak ve idame etmek ve yaptırıp işletmek", 72 fıkrasında ise "Zabıtai belediye memuru, belediye fen memuru, yapı kalfası ve yapıcı ve muhtelif meslek ustaları gibi beldenin ve belediye idaresinin muhtaç olduğu meslekler erbabı yetiştirmek üzere kurslar, dersler, gece ve hafta tatili günü dersaneleri ve ikmal ve çırak, ev kadını mektepleri açmak ve idare etmek" belirtilmiş, 5393 sayılı yasaya kadar eğitim ve kültür faaliyetleri bu kanuna göre yerine getirilmiştir. 1580 kanundaki bu hükümlere istinaden belediyeler kanunda açık ifade olmamasına rağmen okul öncesi çocuklara kreş eğitimi dahi vermekteydi. 5393 sayılı kanunda belediyelerin eğitim ve kültürel faaliyetleri ile ilgili düzenlemeler daha açık belirtilmiştir. Kanunun 14 maddesinin b bendinde "Okul öncesi eğitim kurumları

açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir.” Hükmünün ‘Okul öncesi eğitim kurumları açabilir’ kısmı Anayasa Mahkemesi’nin 24/1/2007 tarihli ve E. 2005/95, K. 2007/5 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. Böylece belediyeler daha önce yapmış oldukları bu görevi yerine getiremez hale gelmiştir. Ancak yinede 5393 sayılı kanun belediyelerin eğitim ve kültürel faaliyetlerin yapılmasına dair geniş yetkiler vermiştir.

2.1. Yerel Yönetimlerde Eğitim ve Kültür Faaliyetleri

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne süregelen bir olgu olduğundan ve politik, sosyal, kültürel ve bireysel boyutları aynı anda içinde bulundurduğundan, tanımının yapılması zor olan bir kavramdır. Bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal süreçlerdir. Kişinin yaşadığı toplum içinde değeri olan, yetenek, tutum ve diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçlerin tümüdür. Seçilmiş ve kontrollü bir çevrenin (özellikle okulun) etkisi altında sosyal yeterlik ve optimum bireysel gelişmeyi sağlayan sosyal bir süreçtir. Eğitim, önceden saptanmış esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgesidir.

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istekli değişme meydana getirme sürecidir⁷⁷.

⁷⁷ Hasan Can Oktaylar, **Eğitim Bilimleri**, Ankara, 2011, s.22. ; Esergül Balcı Bucak, **Türkiye'de Eğitim Politikaları ve Siyasi Parti Ödülleri**, Adım Yayınları, Ankara, 1993, s. 20.

Kültür, toplumun üyesi olan insanların öğrendikleri ve paylaştıklarının hepsini kapsayan bir kavramdır. Kültür, toplumu meydana getiren insanların oluşturduğu bir bütündür ve bu nedenle toplumsal yaşamın temel şartıdır. İnsan kültürü yaratır ama kültürde insanı yaratır.

Edward B. Tylor tarafından verilen tarife göre kültür ‘bilgilerin, inançların, değerlerin, kuralların, örf ve adetlerin, toplumun üyesi olan insan tarafından sonradan kazanılmış bütün kapasite ve alışkanlıkların tümü’ ‘kültür’ diye adlandırılmaktadır.

Kültür, “tarihi, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerleri yaratmada, bunları gelecek kuşaklara iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” olarak tanımlanıyor.

İnsanlar sosyal hayatta birçok değer, inanç ve toplumsal ilişkileri öğrenerek toplumsallaşır. İnsanların öğrendiği her şey kültürü oluşturur⁷⁸.

Kültür, bir toplumda sosyal yaşamın, ilerlemenin, değişimin, üretimin, bilimin, sanatın, eğitimin ve düşünce yapısının düzeyini belirleyen önemli bir faktördür. Kültür, insanlar arası etkileşimler sonucu oluşup geliştiği için toplumsal yaşamın bir ürünüdür

Kentlerde göç yoluyla yoğunlaşan nüfusun kent kültürüne katkıda bulunması ancak bu nüfusun yaşadığı çevreye uyum sağlaması ile mümkündür. Kent kültürü ancak, kentte yaşayanların ortak bir kültürel atmosfer oluşturması ve ona katkıda bulunma iradesi ortaya koymasıyla oluşur. Kentlerin kendi kimliklerini oluşturmaları ve gelecek kuşaklara aktarmaları ancak kültürün etkin kullanımıyla mümkün olabilir. Canlı bir kavram olarak yaşamaya, değişmeye ve gelişmeye açık olabilmesi için kültürün yerel kaynaklar ve sivil inisiyatifler tarafından sahiplenilmesine ihtiyaç vardır. Merkezi yönetimler tarafından oluşturulan kültür politikası tek sesli, tek merkezli ve dışı kapalı bir görünüm arz eder.

⁷⁸ Oktaylar, a.g.e., s. 34.

İçinde yaşadığımız toplumun geçmişten bugüne aktardığı ortak bir verim olarak kültür yalnızca seçkinlerin ilgi alanına giren bir kavram olmaktan çıkmalıdır. Toplumun ekonomik ve sosyal olarak farklılaşmış kesimlerinin tamamının kültürel faaliyetlerden yararlanmasının en pratik yolu belediyelerin bu hizmetleri yürütme konusunda cesaretlendirilmesinden geçmektedir.

Temel ekonomik sorunlarını çözememiş kitlelerin kültürel alanlara ilgisinin az olması normal karşılanmalıdır. Ancak bu kesimlerde kültürel faaliyetlere talep yaratmanın yolu yine kültürü kitlelere yakınlaştırmaktan geçmektedir. Toplumun en uç noktalarında, varoşlarda yaşamını sürdüren halkın yaşattığı kültür ile seçkinlerin oluşturduğu kültür arasındaki farkları ortadan kaldırmak için kültürel hizmetlerin yaygınlaştırılması önemli işlevler görebilir. Bu yolla varoşlarda yaşayanların hissettiği dışlanmışlık duygusu azalacak, sosyal huzursuzluğu yaratan sebepler ortadan kalkacaktır. Ayrıca hızlı kentleşme sonucu kentin kenarlarında bir arada yaşamak zorunda kalan inanç ve değerler olarak farklı toplum kesimleri kültürel çeşitlilik ve farklılıklarını yaşatırken kentte bir arada yaşama pratiğini geliştirebilirler. . Kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi görece zayıf toplum kesimlerinin desteklenmesi için kültürel faaliyet alanlarında yaratıcı fikirler geliştirmek mümkündür.

Yerel yönetimlerin kültür faaliyetlerinin ivme kazanması sonucu kültürel belediyecilik, diğer hizmetleri bütünleyen vazgeçilmez bir öge haline gelmektedir. Sonuçta yerel yönetimler eliyle bağımsız, yaratıcı ve kitlesel bir kültür anlayışı oluşturulabilir. Kültürün insana hizmet etmesi asıl olmakla birlikte, mekâna kazandırdığı işlevsellikler, kent estetiğiyle birlikte çevresel duyarlılıklarda da ilerlemeler sağlayacaktır.

1950'lerdeki Türkiye, tarihinin en büyük kentleşme olayıyla karşı karşıya kalmıştı. 1950'ye kadar nüfusun %80'i kırsalda yaşarken, İstanbul, Ankara ve İzmir dışında kentlerin büyük çoğunluğu içe kapalı kentler statüsünde idi. 1950'lerden sonra kırsalda yaşayanlar önce bu üç büyük kente, ardından da gelişmekte olan

Eskişehir, Adana, Gaziantep, İzmit gibi ara şehirlere hücum ettiler. Kent çevrelerinin büyük kısmı gecekonduyla doldu. Kırdan gelenler yeni kentlileri oluşturdu⁷⁹.

Şehirleri ruhsuz ve kültürsüz kentlere dönüştüren bu süreç bütün şehirlerde bir '*kimliğini bulma*' arayışını da harekete geçirdi. Türkiye'de şehirlerin yeniden doğuşunun bir yolunun hatta öncelikli yolunun, yerel yönetimlerin kültürel faaliyetlere daha ciddi eğilmesinden geçmektedir. Ama tabii ki kültürel faaliyetlerden ne anlaşıldığı da çok önemlidir. Şehir kimliğinin oluşabilmesi için her şeyden önce o şehirde yaşayan insanların o şehirde yaşamakla ilgili tatminleri ve memnuniyet düzeylerinin yükseltilmesi gerekmektedir⁸⁰.

Yeni kentlilerin kent kültürüne katkıda bulunması ancak göç eden grupların yaşanılan çevreye uyum dağlamaları ile mümkündür. Kentlerin kendi kimliklerini oluşturmaları ve gelecek kuşaklara aktarmaları ancak kültürün etkin kullanımıyla mümkün olabilmektedir. Bu noktada belediyelere önemli görevler düşmektedir. Bugüne kadar kültür politikalarının geliştirilmesinde ve uygulaması merkezi hükümet tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak canlı bir kavram olan kültürün yaşamaya, değişmeye ve gelişmeye açık olabilmesi için yerel kaynaklar ve sivil inisiyatif tarafından sahiplenilmesine ihtiyaç vardır. Çünkü devlet tarafından topluma telkin edilen bir kültür politikası tek sesli ve tek merkezli ve dışa kapalı bir görünüm arz etmektedir. Oysa kültür ancak çoğulcu, çok sesli, iletişim ve etkileşime açık bir yapıyla zenginleşebilmektedir. Bu ortamda günümüz koşullarında yerel yönetimlerin kültürel hayata geçmişte olduğundan çok daha büyük rol ve sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir⁸¹.

Belediyelerin kültür alanında ki faaliyetlerine bakıldığında, birçoğunun şiir, müzik, yeme-içme, zanaatlar ve benzeri alanlarda festivaller düzenledikleri, kitaplar yayınladıkları, toplantı ve konferanslar organize ettikleri, Mevlana Parkı gibi temalı parklar işlettikleri ve yeni müze projelerine imza attıkları görülmektedir.

⁷⁹ Edibe Sözen, "Yerel Yönetimler Şurası", 01-02 Eylül 2006, **Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları**, Konya, 2006, s. 113.

⁸⁰ Yasin Aktay, **Yeni Şafak Gazetesi**, 4 Eylül 2006, <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/YasinAktay/sehirler-ve-kultur-politikalari/1345>

⁸¹ Mustafa İsen, **Yerel Yönetimler Şurası**, 01-02 Eylül 2006, Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Konya, 2006, s. 15.

Belediyelerin kültürü bir marka konusu olarak görmeye başladıkları ve bu amaca yönelik olarak yatırımlarını artırmaya başladıkları açıkça izlenmektedir⁸².

Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Tahir Akyürek belediyeçiliği fiziki belediyeçilik, sosyal belediyeçilik ve kültürel belediyeçilik olarak üç sacayağında tanımlamaktadır. Fiziki ve sosyal belediyeçiliğin ne olduğu konusunda birçok akademik çalışma yapılmakla birlikte kültürel belediyeçilik konusu yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bugüne kadar sosyal belediyeçilik kavramı içinde değerlendirilen kültürel belediyeçilik yakın zamanda bir kavram olarak karşımıza çıkacak gibi görünmektedir⁸³.

Kültürel belediyeçiliği, sadece belli programlar düzenlemek, kültürel faaliyetler yapmak, konserler düzenlemek, şenlikler düzenlemek olarak görmenin yanlış olduğunu belirterek, kültürel belediyeçiliği sosyal dokudaki çözülmenin, kent kültürü ve kentlilik bilincinin aşınmasının, kayıpların giderilmesi anlamında düşünülmesi gerektiğini ifade etmektedir⁸⁴.

Kültürel hizmetler verilirken toplumun eğitim ve kültür anlayışları arasındaki farklılıklar da gözetilmelidir. Özellikle büyük kentlerin planlı yerlerinde yaşayan eğitilmiş kesim ile plansız yani gecekondu vb. alanlarında yaşayan eğitimsiz kesimin eğitsel ve kültürel ihtiyaçlarının farklı olabileceği dikkate alınmalıdır. Çünkü göçler sonucu kırsaldan kentlere gelmiş ve kentin sağlıksız yerlerinde yaşayan bu kesimin kente uyumu zor olmakta ve sorunlar yaşanmaktadır⁸⁵.

1580 sayılı eski belediye kanununda kültürel faaliyetler, halk için kütüphane ve okuma salonu açmak, tiyatro, sinema, halk müzeleri kurmak ve işletmek olarak sayılmıştır. 5393 sayılı yeni belediye kanununun 13 maddesi “ Belediye, hemşeriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu

⁸² Serhan Ada ve H. Ayça İnce, **Türkiye’de Kültür Politikalarına Giriş**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009, s. 190.

⁸³ Tahir Akyürek, **Yerel Yönetimler Şurası**, 01-02 Eylül 2006, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 7.

⁸⁴ Akyürek, a.g.e., s. 7.

⁸⁵ Firuz Demir Yaşamış, **Belediye Yönetimi**, Ankara, Zirve Ofset, 1996, s. 284.

niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır” demek suretiyle yukarıda zikrettiğimiz anlamda kültürel belediyeciliğin önünü açmaktadır. Aynı kanunun 14. maddesinde ise Kültür sanat turizm ve tanıtım hizmetlerinin yapılabileceğinden bahsetmektedir. Yine, “kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir” diyerek bu alanda belediyelere geniş yetkiler tanımaktadır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 7. maddesinde kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek. Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, şeklinde zikredilen fıkralarda Büyükşehir belediyelerine kültürel alanda verilen görevlerden bahsedilmiştir. Yine 5216 sayılı Kanunun 15. maddesinde sayılan 5 ihtisas komisyonundan birinin de. “eğitim, kültür, gençlik ve spor komisyonu” olmasıdır. Kültürel alanda daha etkin ve sürdürülebilir faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için kanun belediyelere gerekli yetkileri vermiştir.

2.2. Belediyelerin Kültür ve Eğitim Hizmetleri

Ülkemizde 5393 sayılı yasa ile belediyelere verilen eğitim ve kültür içerikli görevler, ilgili yönetimlerce öncelikli olarak ele alınmamakla birlikte kent halkının ihtiyaçlarını belli düzeylerde karşılamak yönünde devam etmektedir. Bu hizmetler genel olarak üç ana başlıkta toplanmaktadır: Halk Eğitimi Hizmetleri, Kültür ve Sanat Alanındaki Hizmetler ve Örgün Eğitim ve Öğretime Yönelik Hizmetler.

2.2.1. Kùltür Merkezleri

Kùltürel faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği mekânların başında kùltür merkezleri gelmektedir. Son yıllarda il özel idareleri ve belediyelerin yaptığı çalışmalar neticesinde çok sayıda kùltür merkezi inşa edilmiştir. Bu merkezler sadece tiyatro sahneleri olan merkezler değildir. Çok fonksiyonel olarak inşa edilen bu merkezlerde sinema salonları, sergi salonları, kùtùphaneler, derslikler vb. birçok alan yer almaktadır. Bu merkezlerde sinema ve tiyatro gùsterileri, konserler, opera ve bale gùsterileri, konferans, seminer ve sempozyumlar ve çeşitli sergiler dzenlenmektedir. Yine bu merkezlerde meslek edindirme ve beceri kurslarının yanında bilgi evleri, kùtùphaneler, okuma salonları, derslikler yer almaktadır. Çok yùnlù olarak inşa edilen bu merkezler yoğun olarak kullanılmaktadır.

2.2.2. Halk Eğitim Merkezleri

Eğitim sistemine hiç girmemiş ya da herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademelerden çıkmış bireylere, gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak için òrgùn eğitimin yanında veya dışında, onların; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kùltürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte, çeşitli süre ve düzeylerde yaşam boyu yapılan eğitim, òđretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinlikleri çerçevesinde açılan kurslar aşağıya çıkarılmış olup, istek ve talepler doğrultusunda bu kursların eřitleri ve sayıları çoğaltılmaya çalışılmaktadır.

Halk Eğitimi Merkezlerindeki kurslar; mesleki, teknik ve sosyal-kùltürel amaçlı olmak üzere iki ana bölümde açılır. Dzenlenecek kurslarda tür sınırlaması yoktur. İhtiyaç duyulan her alanda kurslar dzenlenir.

2.2.3. Kùtùphane, Kitap, Dergi, Broşür ve Müze Hizmetleri

Son yıllarda belediyeler kùtùphane açılması konusunda önemli mesafeler kat etmiştir. Özellikle Büyükşehirlerde birçok belediye kùtùphane ve okuma salonları inşa ederek açmaktadır. Bu kùtùphanelere önemli kaynak eserler alınarak, kent

sakinleri okumaya teşvik edilmektedir. Yine gezici kütüphaneler vasıtasıyla kütüphaneler vatandaşların ayağına götürülmektedir.

Belediyeler kitap, dergi, film vb. yayınlar konusunda çalışmalar yapmaktadır. Bu alanda birçok belediye önemli eserler hazırlamışlardır. Genelde kendi yörelerin tanıtımını yaptıkları yayınların yanında önemli akademik eserlerde yayımlanmaktadır. Birçok belediye hem kendi faaliyetlerini duyurmak hem de bölgede olan olaylarla ilgili kentlileri haberdar etmek için dergi çıkartmaktadır. Ayrıca sağlık, eğitim, kültür vb. hizmetlerin sunumuyla ilgili olarak hazırlanan kitapçık, broşür ve el ilanı gibi malzemeler ücretsiz olarak dağıtılarak kent halkının bilgilenmesi ve bilinçlendirilmesi sağlanmaktadır. Belediyeler kitap fuarları düzenleyerek kitapla kentlileri buluşturmaktadır. Birçok belediye tarafından düzenlenen şiir, hikâye, resim vb. yarışmalar sayesinde kent sakinlerinin bu alana yönlendirilmesi, var olan yeteneklerin ortaya çıkartılarak teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

2.2.4. Kültür Gezileri

Hızlı kentleşmenin yol açtığı sorunlardan biride kentlilerin yaşadıkları şehre, yaşadıkları coğrafyaya tanımıyor olmaları dolayısıyla yaşadıkları kente yabancılaşma tehlikesidir. Kentte birçok insan yaşadığı şehrin tarihi ve turistik bölgelerinden habersiz yaşamaktadır. Belediyeler bu sorunu ortadan kaldırmak ve kentlilerin başta yaşadıkları şehri ve coğrafyayı tanımaları için kültür gezileri düzenlemektedir. Şehir içi gezilerle kent sakinlerinin yaşadıkları kenti tanımaları sağlanarak kenti sahiplenmeleri amaçlanmaktadır. Yine Belediyeler milli birlik ve beraberliğimizin pekişmesi, insanlarda tarih bilincinin pekişmesi için tarihi mekânlara geziler düzenlemektedir.

Bu kapsamda en önemli durak tarihimizde dönüm noktası olarak bilinen Çanakkale olmak üzere birçok bölgeye kültür gezileri düzenlenmektedir. Bu gezilerin neden önemli olduğunu anlamak için İBB'nin 2001 yılında yaptığı İstanbullu Olma Bilinci Araştırması'na bakmak gerekmektedir. Bu ankette kendini

İstanbullu olarak hissetmeyenlerin oranının %43, İstanbul'u zorunlu olarak yaşanması gereken bir şehir olarak görenlerin oranının ise %51 seviyesinde olduğu görülmektedir. Kendini İstanbullu hissetmek istemeyenlerin oranı ise % 11 dir. Bu oran göz önüne alındığında kente aidiyetin artırılması için bu gezilerin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

2.2.5. Sinema ve Tiyatro Etkinlikleri

Belediyeler insanların kültür ve sanat dünyalarının zenginleştirmek amacıyla sinema ve tiyatro çalışmaları yapmaktadır. Vizyon veya klasik filmleri gerek açık havada, gerek kültür merkezlerinde, gerek okullarda izleterek bu alanda önemli bir hizmeti yerine getirmektedir. Bu alanda ilginç bir çalışma İstanbul Sultanbeyli Belediyesi tarafından yapılmış, ilçede yaşayan ve hiç sinema görmeyen ilköğretim öğrencisi 30.000 öğrenci belediye kültür merkezinde sinemayla tanışmıştır. Özellikle son yıllarda açık hava sinemaları bir çok belediye tarafından yapılmakta bir nostalji yaşatılmaya çalışılmaktadır. Belediyelerin sinema ile ilgili yaptıkları film izlettirmekten ibaret değildir. Konulu kısa metraj film yarışması, eğitici çizgi film hazırlayarak çocuklara dağıtmak ve izletmek, tarihi belgeseller hazırlama, sponsorluk vb. çalışmalar belediyelerin sinema faaliyetleri olarak sayılabilir.

Yeni bir çalışma alanı olan tiyatro konusunda belediyeler çalışmalar yapmaktadır. Belediyelerde yeni bir alan olmakla birlikte İstanbul Büyükşehir Belediyesi Şehir Tiyatrolarının temeli 1914 yılına dayanmaktadır. Belediye Başkanı Cemil (Topuzlu) Paşa, Belediye Meclisi'nden çıkarttığı kararla, bugünkü Şehir Tiyatroları'nın temeli olan, Osmanlı Güzellikler Evi anlamına gelen Darülbedayi-i Osmanî'nin kurulmasını sağlar. Aynı kurum bugün 10 sahnesinde her gün 2000 seyirciyle buluşmaktadır. Bunun yanında özellikle Büyükşehirlerde belediyelerin tiyatro kursları ve kendi tiyatro grupları bulunmaktadır. Bu gruplar çocuk ve gençlere kültürel, sosyal ve eğitsel amaçlı; çocuk tiyatrosu, gezici çocuk tiyatrosu, gençlik tiyatrosu, kukla tiyatrosu dışında geleneksel Türk oyunlarından olan orta oyunu ve meddah, Hacivat ve Karagöz gibi gölge oyunları faaliyetleri sunmaktadırlar. Bazı belediyeler ise açık hava tiyatroları kurarak oyunlar sergilemektedirler.

2.2.6. Sanat ve Meslek Edindirme Kursları

Meslek ve beceri edindirme kurslarının açılması çok eskiye dayanmamaktadır. Bu alanda ilk kurs Ankara Büyükşehir belediyesi tarafından 1994 yılında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 1995 yılında açılmıştır. Bu kursların açılması süreci hızlı bir şekilde devam etmektedir. Hala 16 Büyükşehir belediyesinin 12'si meslek ve beceri kazandırma amacıyla kurslar tertip etmekte ve çok sınırlı sayıda il ve ilçe belediyesi tarafından bu tür kurslar açılmaktadır. Nitekim 2005 yılı itibariyle nüfusu 50 bini aşan 206 belediye üzerinde yapılan bir çalışma ankete cevap veren 95 belediyenin sadece %30,5' i hemşerilerine vasıf ve beceri kazandırmak için meslek kursları düzenlediklerini belirtmişlerdir. Göç ve kentleşme belediyelerin sanat ve meslek edindirme kurslarını açmalarında ki en önemli nedendir. Göç ve kentleşme Büyükşehirlerde hızlı bir şekilde devam etmektedir. Kente yeni gelen insanların kente uyum ve kentlilik bilinci oluşturmak için en geçerli yollardan biride belediyelerin sanat ve meslek kurslarını açmalarıdır.

Diğer bir neden de kente aidiyet oluşturma gerekliliğidir. Kente aidiyet hissetmeyenlerin kente verdikleri zarar bugünlerde çok daha açık bir şekilde görülmektedir. Kente aidiyet hissetmeyenlerin kente, kentliye, parklara, kentsel donanımlara zarar vermeleri kaçınılmazdır. Göç yoluyla kentlere gelenlerin adaptasyon ve uyum süreçlerine kent yöneticilerinin müdahalesi ve katkısı bir zorunluluk olarak kendini hissettirmektedir.

Sanat ve Meslek edindirme kurslarında yetişkin eğitimi alanındaki mevcut boşluğu doldurmak ve toplumsal bir fayda sağlamak amacıyla ve istihdama yönelik mesleki ve teknik eğitim branşlarının yanı sıra, hobi içerikli ve el becerilerini geliştirmeye yönelik el sanatları eğitimleri, geleneksel Türk el sanatları eğitimleri, çağın gereklerinden olan bilgisayar ve dil eğitimleri, sağlıklı yaşam için sağlık-spor eğitimleri, müzik eğitimleri ve süreli eğitimler gibi oldukça geniş bir branş yelpazesinde faaliyette bulunmaktadır. Bu kurslara katılanları kurs eğitiminin yanında yeni bir çevre edinme, toplumsal birlikteliğin sağlanması, farklı kültür ve

inaniştan insanların birbirini tanıma imkânı bulduğu yerler olarak da görmek gerekmektedir.

Nitekim amaç doğrultusunda İstanbul ve Ankara Büyükşehir belediyeleri tarafından açılan kurslarda bugüne kadar eğitim görenlerin sayısı yüz binlerle ifade edilmektedir. Yetişkin eğitimi, kırdan kente yeni göç edenlerin ve kentlilerin kentsel mesleklere yöneltilmeleri, eğitilmeleri, iş edindirilmeleri, kentle bütünleşebilmeleri ve dolayısıyla kent kültürünü benimseyerek kentlileşebilmeleri, kısaca “kentsel yaşama uyumda karşılaştıkları sorunların çözümlenebilmesine yönelik tüm girişimler” olarak tanımlanmaktadır. Görüldüğü gibi, belediyeler tarafından yerine getirilen yetişkin eğitimi kentlileşme, kente uyum, kentte karşılaşılan tüm sorunların çözümüne yönelik girişimleri kapsayan oldukça geniş amaçlar taşımaktadır.

Doç. Dr. Halis Yunus Ersöz, yerel yönetimlerin yetişkin eğitimi alanındaki faaliyetleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Toplum ve Emek Piyasaları İle Entegrasyona İlişkin Eğitimler: Birçok şehirde yetişkin eğitimi, topluma ve emek piyasalarına yeniden uyum programlarını kapsamaktadır. Çünkü günümüz toplumlarında işsizlik, sadece gelir değil sosyal iletişim ile bilgi ve deneyim kazanma fırsatları bakımlarından da olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Dünyada birçok belediye, işsizleri için erişilebilir eğitim programları düzenlemektedir.

Sosyal Bakım: Yetişkin eğitimi kapsamında engelli, yaşlı, fiziki veya psikolojik sorunlu ve bundan dolayı toplum içinde yaşama güçlüğü içinde bulunan bireyler için çeşitli eğitimler düzenlemektedir. Bu özel grupların sosyalleşmesi amaçlı eğitim programlarında, kimseye ihtiyaç duymadan ev idaresine yönelik yemek pişirme, çamaşır yıkama, ev aletlerini kullanma, ev bütçesini yönetme, bilgisayar kullanma gibi kurslar sunulmaktadır.

Kültürel Uyum: Yetişkin eğitimi, kentlere göç eden kişilerin kent kültürünün benimsemesi ve farklı topluluklar arasında kültürel uyumun sağlanabilmesinde önemli bir araçtır. Bu çerçevede dil kursları ve sosyal uyum programlarının yanı sıra kentlere yeni göçerlere yaşam kalitesini yükseltmeye yönelik eğitimler tertip edilir.

Örneğin, ev idaresi, çocuk büyütme, çalışma, eğitim, gönüllü çalışma vb. alanlarda eğitimler verilir.

Yaşlı Eğitimi: Dünya nüfusu giderek yaşlanmakta ve yaşlılar, kişisel gelişim, toplumsal yaşama katılım alanlarında geniş bir eğitim ihtiyacı içinde bulunmaktadır. Yaşam dengesi, manevi konular, güvenlik, sağlık, zihni melekeleri koruma, kimseye ihtiyaç duymadan yaşama, bütçe idaresi ve miras konuları yaşlılara yetişkin eğitim kapsamında sağlanan eğitimlerdir.

Gönüllü Eğitimi: Gönüllüler toplumu birbirine bağlayan çimento işlevi görmektedir. Gönüllülük ve gönüllülerin yerine getirdiği işlevler ise oldukça kompleks olduğundan dolayı uzmanlıklarını artıracak, niteliklerini geliştirecek eğitimlere ihtiyaç vardır. Hükümetler ve yerel yönetimler liderlik, halkla ilişkiler, yönetim ve organizasyon kursları veya gönüllü grubun faaliyet alanıyla ilgili eğitimler düzenleyebilir.

Sağlık Eğitimi: Bu alandaki koruyucu eğitimlerle ev ve yakın çevresinde meydana gelebilecek kazalar ile hastalıklar önlenebilir. Diyet, egzersiz, stresle başa çıkma, kişinin kendiyle barışık olmasına yönelik eğitimler kişileri daha sağlıklı kılar. Üstelik bu tür faaliyetler sağlık maliyetlerinden tasarruf sağlar. Sağlık sektörü ise koruyucu eğitimlere çok fazla yönelemediği için bu açık yaygın eğitim faaliyetleri ile kapatılmalıdır.

Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik: Küresel ısınma çevrenin korunması konusunda toplumun bilgilendirilmesini zorunlu hale getirmektedir. Örgün eğitimin yanı sıra yaygın eğitimle çevre korumaya yönelik girişimler yapılabilir.

Sanat ve Kültür: Kültürel katılımın geliştirilmesi toplumların önceliğidir. Yaygın eğitim kurumları çeşitli programlarla sanatın değerinin anlaşılmasına hizmet edebilir ve müzik, tiyatro, resim, heykel gibi yaygın sanatsal alanlarda kurslar tertip edebilir. Bu tür faaliyetler, bir kültürel kimlik oluşumuna ve diğer kültürlerin anlaşılmasına ve takdir edilmesine imkân sağlayabilir.

2.2.7. Diğer Kültür Ve Sanat Faaliyetleri

Belediyelerin yukarıda sayılan faaliyetleri dışında yaptıkları kültürel ve sanatsal faaliyetleri de bulunmaktadır. Belediyeler milli ve dini günlerde programlar düzenlemektedir. Şiir gecesi, müzik dinletisi, konferans, seminer, panel, anma programları şeklinde faaliyetler ile Ramazan ayında yapılan etkinliklerde tiyatro gösterimi, Hacivat, Karagöz, meddah, ramazan ayının ruhuna uygun konserler gibi birçok program düzenlenmektedir. Belediye Kanunu, kültürel faaliyetler kapsamında değerlendirilebilecek olan fuar, panayır ve sergi hizmetlerine de yer vermiştir.

Belediye kanununun 67. maddesine göre; belediyeler, bu tür faaliyetleri ihale yoluyla üçüncü kişilere yaptırabileceklerdir. Belediyelerin çoğu; fuar, festival, şenlik ve panayır gibi kültürel faaliyetleri gerçekleştirerek hemşerilik bilincinin güçlendirilmesi, tanıtım ve kültürel hareketlilik sağlamaktadırlar. Belediyeler sergi salonlarında gerek beceri kurslarında eğitim görenlerin eserleri, gerekse koleksiyoncu veya sanatçıların eserleri sergilenerek sanata merakı, ilgisi ve yeteneği olan insanlar sanatla buluşturulmaktadır. Pek çok belediye beldenin simgesi olarak folklor çalışmalarını doğrudan ya da dolaylı desteklemektedir. Bazı belediyeler orkestra kurmuştur. Belde orkestrası belediye bandosu çeşitli yer ve zamanlarda konserler vermektedir. Bazı belediyelerde ise bu olay giderek konservatuvar durumuna dönüşmektedir. Bu kapsamda bazı belediyeler mehter takımı, müzik koroları kurarak farklı zaman ve mekânlarda konserler vermeye devam etmektedir.

III. BÖLÜM

FATİH BELEDİYESİ'NDE EĞİTİM VE KÜLTÜR FAALİYETLERİ

Fatih belediyesi eğitim ve kültürel faaliyetlerini diğer belediyeler gibi 5393 sayılı belediye kanunu çerçevesinde yapmaktadır. 2009 yılına kadar tarihi yarımada da Fatih ve Eminönü belediyesi bulunmaktayken, 5747 sayılı yasa ile Eminönü belediyesi fatih belediyesine katılmıştır. Tarihi yarımada bugün tek belediye hizmet vermektedir. Eminönü'nünde katılımıyla İstanbul'un en eski yerleşim yerinin tek çatı altında toplanması bu ilçenin yaptığı her türlü faaliyetler (eğitim, sağlık, kültür, sanat, sosyal vs.) kamuoyunun dikkatini çekmektedir. Çünkü bu bölge hem yerli ve yabancı turist çekmekte, hem de ticari potansiyeli nedeniyle diğer ilçelerde veya illerde yaşayan birçok esnafın ticari bağı bulunmaktadır. Belediyenin faaliyetlerine geçmeden önce Fatih'i tanıtmak ve daha sonra uygulamalara geçmek daha doğru olacaktır.

3.1. Fatih Belediyesi

Fatih İstanbul'un en eski yerleşim yeridir. Burası Bizans zamandan beri surlarla ve üç tarafı denizlerle çevrili tarihi yarımada olarak bilinir. 1984 yılına kadar İstanbul belediyesinin şubesi olarak hizmet alan tarihi yarımada da, 3030 sayılı Büyükşehir Kanunu ile Eminönü ve Fatih olmak üzere iki belediye oluşturulmuştur. 5747 sayılı yasa ile de Eminönü Belediyesi Fatih Belediyesine katılarak yarımada da bütünlük sağlanmış ve bugünkü son halini almıştır.

3.1.1. Tarihi Süreç İçinde Fatih

Bizans surları, Haliç ve Marmara'nın çevrelediği bölge, Tarihi Yarımada Fatih'tir. Kuzeyinde Eyüp ilçesi, kuzeydoğusunda Haliç, güneyde Marmara Denizi, batıda Zeytinburnu ve kuzeybatıda Bayrampaşa ilçelerine komşu olan Fatih, üç yanı denizlerle çevrili bir yarımada görünümündedir. Binlerce yıllık tarihi içinde pek çok

uygarlığa ev sahipliği yapan bu coğrafya, bugün İstanbul'un en önemli tarihi, turistik ve ticari merkezidir. Bölgeye Suriçi İstanbul'da denilmektedir⁸⁶.

Asya ve Avrupa arasında bir geçiş yolu olan bölge, Paleolitik, Neolitik ve Tunç çağlarından itibaren çeşitli yerleşimlere ev sahipliği yapmıştır. Tarihi Yarımada'nın tarihi ile ilgili ilk buluntular Neolitik çağa ait buluntulardır ve Yenikapı'da, Marmaray kazıları esnasında ortaya çıkarılmıştır. MÖ 6500 yıllarına denk gelen Neolitik dönem, ilk defa insanoğlunun tarımsal üretime başladığı, bitki ve hayvanların evcilleştirildiği bir dönemdir. Bu dönemde yazı, takvim, matematik, yapı sanatı ve kent kurma bilinci gelişmiştir⁸⁷.

Sarayburnu'nda da Sultanahmet Meydanı'nın altında yapılan kazılarda ise MÖ 5000-3000 yıllarına tarihlenen buluntular ortaya çıkarılmıştır. Bu bulgular ışığında bölgenin yaklaşık 8500 yıldır yerleşim yeri olduğu söylenebilir.

Tarihi Yarımada'daki ilk önemli uygarlık, Akdeniz'in doğusunda, Akdeniz ticaret ağının bir parçası olmak ve buğday ticaretinden yararlanmak isteyen Megaralılardır. Megaralılar, bir koloni kurmak amacıyla MÖ 660-670 yıllarında Sarayburnu bölgesine yerleşmiştir. Bu bölgede, Megaralılardan önce Traklar, Frigler ve Britinyalıların yaşadığı da bilinmektedir. Megaralılar, Sparta geleneğine göre bu bölgede yaşayan halkı köleleştirerek, Bizanston şehrini kurmuşlardır⁸⁸. Bu kent deniz ticaretinden beslenmektedir ve bu kentin limanı, Sarayburnu'ndan Haliç'e dönünce ilk koy, Proosphorion Limanı'dır.

Bizantion'dan yaklaşık 100 yıl kadar önce kurulan Roma ise fetihlerle büyümüş ve Akdeniz'deki en önemli güç haline gelmişti. Akdeniz üzerindeki canlı ticaret ağı, Roma İmparatorluğu'nun hem siyasi ve hem de ekonomik gücünün güvencesiydi. İmparatorluk yaşlandıkça, etkisi ve gücü azalmaya başladı. İmparatorluk, MS 395 yılında Doğu ve Batı Roma olarak ikiye ayrıldı. Kuzeyden gelen baskılara dayanamayan Batı Roma İmparatorluğu, MS 476 yılında tarih

⁸⁶ Kolektif, "Fatih Rehberi", **Fatih Belediyesi Kültür Yayınları**, İstanbul, 2011, s. 12

⁸⁷ Kolektif, "Dünden Bugüne Fatih (Fatih Rehberi)", **Fatih Belediyesi Kültür Yayınları**, İstanbul, 2004, s. 2-4.

⁸⁸ Dünden Bugüne Fatih, a.g.m, s. 5.

sahnesinden çekilirken, yerini ticari hayatın tüm canlılığı ile sürdüğü Doğu Roma İmparatorluğu'na, yani Bizans'a bıraktı.

Doğu Roma (Nea Roma), Batı Roma'nın yıkılmasından sonra bin yıl kadar daha tarih sahnesinde kaldı. Bunun en önemli nedenlerinden biri, Yeni Roma'nın siyasal bir başkent olmasının yanı sıra, büyük bir liman ve bir imalat merkezi olması ve kenti çevreleyen güçlü surlardı. Surlar, uzun dönem şehri işgallerden korumuştur. Ancak bölgedeki aktif ticaret hayatının Venedikliler ile Cenovalılar'ın elinde olması, Nea Roma'nın sonunu hazırladı. Kent, 1204 yılındaki Latin İstilasına kadar, Avrupa uygarlığının başkenti olmasına rağmen, istila sonrası eski gücünü yitirdi ve 1453'te, Fatih Sultan Mehmed'in ordularına teslim oldu⁸⁹.

Osmanlı'nın yeni başkenti olan Suriçi Tarihi Yarımada, kısa zamanda, Latin İstilasından önceki görkemli görünümüne kavuştu. Fatih Sultan Mehmed, fetihden hemen sonra, şehri imar faaliyetine girişti. İlk olarak fetih esnasında harap olan surlar tamir edildi. Bakımsız ve harap durumda olan Ayasofya, tamir ettirilerek camiye dönüştürdü. Fatih'te, Sultan'ın adını taşıyan Camii ve Külliye ile Topkapı Sarayı'nın inşası başladı. Fatih Külliyesi bünyesinde kurulan ve bugünkü İstanbul Üniversitesi'nin temellerini oluşturan Sahn-ı Seman Medreseleri de aynı dönemde hizmet vermeye başladı. Bu dönemde, Bizans'tan kalan su yolları tamir edildi ve Kapalıçarşı inşa edildi. Ayrıca, bu dönemde şehrin belediye teşkilatı oluşturuldu. Fatih Sultan Mehmet, Hızır Çelebi'yi Şehremini (belediye başkanı) olarak atadı.

Ayrıca fetihden sonra şehrin kalkındırılması için yeni iskân bölgeleri oluşturuldu. Anadolu ve Rumeli'den Müslüman nüfus şehre göçe özendirildi. Çeşitli bölgelerden Hıristiyan ve Yahudi nüfus da şehre getirilerek belli yerlerde iskân edildiler. Tarihi Yarımada'nın merkezini oluşturduğu İstanbul, fetihden 50 yıl sonra Avrupa'nın en büyük şehri, bir ilim ve sanat merkezi haline geldi.

16. yüzyıla damgasını vuran ve “Küçük Kıyamet” olarak anılan 14 Eylül 1509 depremi şehre büyük zarar verdi. 45 gün süren deprem neticesinde binlerce

⁸⁹ Süleyman Faruk Göncüoğlu, **İstanbul'un Kitabı Fatih**, Fatih Belediye Başkanlığı, İstanbul, 2011, s. 18–20.

bina harap oldu, yıkılmadık tek minare kalmadı. Şehrin merkezi olan Tarihi Yarımada'da da pek çok eser yıkıldı veya zarar gördü⁹⁰.

Sultan II. Bayezid (1510) tarafından şehir, 80.000 kişinin istihdamıyla neredeyse yeniden kuruldu.

Tarihi Yarımada da, bu ihyadan nasibini aldı ve o tarihten günümüze pek çok ölümsüz eser ulaştı⁹¹.

Kanuni Sultan Süleyman'ın tahtta kaldığı 1520-1566 yılları arasındaki 46 yıllık dönem, devlet için olduğu gibi İmparatorluk Başkenti İstanbul için de bir yükseliş dönemi oldu. Bu dönem boyunca İstanbul'da birçoğu günümüze de ulaşmış çok sayıda paha biçilmez eser inşa edildi. Şehir yeni bentler, su kemerleri, su yolları ve çeşmelerle bol suya kavuştu. Medreseler, kervansaraylar, hamamlar, hasbahçeler ve köprülerle donatılan İstanbul, tam bir başkent görünümü kazandı. Yine bu dönemde Haliç Limanı Akdeniz'in en işlek limanlarından biri haline geldi.

Kanuni döneminde özellikle Mimar Sinan tarafından yapılan eserler, şehre yepyeni bir görünüm kazandırdı. Süleymaniye Camii ve Külliyesi, Şehzadebaşı Camii ve Külliyesi, Sultan Selim Camii ve Külliyesi, Mihrimah Sultan Cami, Hürrem Sultan adına yaptırılan Haseki Külliyesi ve Haseki Hamamı bu dönemde inşa edildi. Süleymaniye Medreseleri de İstanbul'a bir eğitim ve bilim merkezi olma özelliği kazandırdı.

Kanuni dönemi İstanbul'u bazı büyük felaketlere de şahit oldu. Veba salgınları bu dönemde İstanbul'u sık sık etkiledi. 1554'te çıkan yangın Ayasofya'dan Tahtakale'ye kadar olan kısmı büyük hasara uğrattı.

1554'teki şiddetli fırtınada ise denizin kabarması sonucu dereeler taşıdı, birçok insan boğuldu. 1563'teki aşırı yağmur neticesi oluşan seller ise bundan da büyük zararlara yol açtı⁹².

⁹⁰ Göncüoğlu, a.g.e., s. 19.

⁹¹ **Dünden Bugüne Fatih (Fatih Rehberi)**, a.g.e, s. 22.

Lale Devri'nde şehir, birçok yenilikler ve değişiklikler yaşadı. Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa özellikle Paris ve Viyana'dan getirttiği projelerden esinlenerek İstanbul'un imarına el attı. İlk önce Haliç ıslah edildi ve Haliç kenarları gezinti yerleri haline getirildi. Suriçi ve Surdışı'ndaki semtlerde birçok köşk ve bahçe yapıldı. Daha önce yangınlarla harap olmuş semtler yeniden inşa edildi.

Tanzimat dönemi ise, 3 Kasım 1839'da Topkapı Sarayı'nın Gülhane Bahçesi'nden halka okunmasıyla başladı. Batılılaşma sürecinin hızlandığı bu dönemde İstanbul ve Tarihi Yarımada mimariden yaşama tarzına, eğitim kuruluşlarından sanayi kuruluşlarına kadar bir çok alanda yenilikler yaşadı. Şehir, bu dönemde Suriçi'nden Bakırköy'e, Galata'da ise Teşvikiye yönüne doğru yayılmaya başladı. Boğaziçi'nde Sarıyer'e ve Anadolu yakasında Bostancı ve Beykoz yönünde büyüdü.

Tanzimat döneminde klasik Osmanlı mimarisi terk edildi ve yeni yapılar barok, rokoko, neogotik ve ampir gibi Batılı tarzlarda inşa edildi. Hatta bu üslup değişmesi cami mimarisine kadar nüfus etti⁹³.

Bu yıllar, altyapı ve kent hizmetlerinde de önemli gelişmelere sahne oldu. Haliç üzerine köprü yapılması, tünel (metro), Rumeli Demiryolu, kent içi deniz taşımacılığı yapan Şirket-i Hayriye'nin açılması, Şehremaneti (Belediye) örgütünün diğer belediye dairelerinin kurulması, ilk telgraf hattının çekilmesi, Zaptiye Nezareti'nin kurulması ve ona bağlı karakolların açılması, Vakıf Gureba Hastanesi'nin hizmete girmesi bu gelişmelerin sadece bazılarıdır⁹⁴.

Tanzimat döneminde İstanbul tarihinde yeni sayfa açıldı. (31 Ağustos 1876). Ancak kısa süre sonra başlayan Türk-Rus Savaşı (27 Nisan 1877) şehri paniğe boğdu. Bu savaşta Rumeli cephesine yakınlığı nedeniyle İstanbul savaşın birçok acısını yaşadı. Kentin içinden batıya asker sevki, öte yandan cepheden gelen hastalar ve yaralılarla savaştan kaçan Rumelili muhacirler kentte birçok sıkıntıya yol açtı. Bu

⁹² Erhan Afyoncu, İlber Ortaylı, Vahdettin Ergin, **Payitaht-ı Zemin Eminönü, Bir Dünya Başkenti**, Eminönü Belediyesi, C.1, İstanbul, 2008, s. 45.

⁹³ Afyoncu, Ortaylı, Ergin, a.g.e., s. 56.

⁹⁴ **Dünden Bugüne Fatih**, a.g.e., s. 6.

muhacirler sefalet içinde cami ve medreselerde ve boş alanları saran tahta ve teneke barakalarda yaşamaya çalışıyorlardı.

Bu dönemde İstanbul Tarihi Yarımada, büyük bir deprem felaketi de yaşadı. Halk arasında “Üç yüz on Depremi” denen 1894 depreminde Suriçi, çok zarar gördü. Ama büyük süratle yapım onarım çalışmalarına girişildi.

İşgal ve Mütareke yıllarında Tarihi Yarımada pek aşına olmadığı büyük gösterilere şahit oldu. 19 Mayıs 1919’da Sultanahmet Meydanı’nda ilk kez kadın hatiplerin de konuşma yaptığı Fatih Mitingi yapıldı. Mitinge 50 binden fazla insan katıldı.

Cumhuriyet döneminde, bölgede özellikle Menderes’in imar hareketleri döneminde (1954-1960) yoğun göçle birlikte yapı ihtiyacı ortaya çıkınca, çok katlı beton yapılar da artmaya başladı. Şehrin merkezi olan Tarihi Yarımada’da geniş caddeler açıldı ve 1950’den sonra başlayan iç göç hareketi kentin sosyo-kültürel dokusunu da değiştirmeye başladı⁹⁵.

Tarihi Yarımada, Doğu Roma’dan Bizans’a, Osmanlı’dan günümüze kadar, önemini hep korudu. 13 Ekim 1923’te Ankara’nın Başkent olmasıyla ülkenin yönetim merkezi olması özelliğini yitirdi. 1. Dünya Savaşı’nın getirdiği olumsuzluklar ve başkent Ankara’ya taşınması, İstanbul’un (Tarihi Yarımada) bir süreliğine fakir kalmasına neden oldu. Fakat daha sonra stratejik konumu ve doğal yapısından dolayı yeniden toparlanarak ticaretin, sanayinin ve turizmin merkezi oldu.

Bugün, İstanbul Valiliği ve Büyükşehir Belediyesi’nin yönetim merkezleri Tarihi Yarımada sınırları içinde yer almaktadır.

29 Mart 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5747 sayılı kanunla Suriçi’nde yer alan Eminönü ve Fatih ilçeleri birleştirilerek, İstanbul’u fetheden kumandan Fatih Sultan Mehmet’in adıyla anılan tek bir ilçeye dönüştürüldü.

⁹⁵ Afyoncu, Ortaylı, Ergin, a.g.e., C. 2, s. 86.

3.1.2. Günümüzde Fatih

Fatih bölgesi, Eminönü ile birleşmesi ile beraber Türkiye'nin en tarihi ve turistik bölgesi konumuna gelmiştir⁹⁶.

Fatih, İstanbul'un tarihi yarımada da ki en eski ilçedir ismini Fatih Sultan Mehmet'ten alır. Fatih, İstanbul'un Fethinden sonra hızlı bir şekilde klasik Türk şehri haline dönüştürülmüştür. Fatih'in, camileriyle, türbeleriyle mistik bir havası vardır. Esas İstanbul olarak anılmaktadır⁹⁷.

Fatih ilçe sınırındaki surlar buradaki en önemli anıtsal yapı olan Fatih Camii yine Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Fatih Camii'nin Osmanlı Tarihi açısından bir diğer önemi de açılan ilk medreselerin bu camiinin bünyesinde olmasıdır. Şu anda hala bu medreseler üniversite öğrencileri tarafından kullanılmaktadır Tarihi değere sahip Zeyrek Camii kiliseden camiye çevrilmiştir. İskender Paşa Camii, Hırka-i Şerif Camii, Vefa Camii yine bölgedeki en önemli anıtsal yapılardır

Fatih'i Beyazıt'a bağlayan ana cadde olan Fevzi Paşa Caddesi Roma döneminden beri aynı işlevini sürdürmektedir. Yine çok önemli bir yapı olan tarihi su kemeri aynı bölgede bulunmaktadır.

Fatih semti oldukça yüksek bir yerde kurulmuştur. Çeşitli manzara noktalarından Haliç ve İstanbul Boğazı rahatlıkla izlenebilir. Fatih ilçesi kuzeyde Eyüp ve Haliç, doğuda Eminönü, batıda Zeytinburnu, güneyde de Marmara Denizi ile çevrilidir. İlçenin tümü, İstanbul kentinin tarihsel çekirdeği olan suriçinde yer alır. Fatih Belediyesi 1984'e kadar İstanbul Belediyesi'ne bağlı bir şubeyken, yapılan bir düzenlemeyle İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı bir ilçe belediyesi durumuna getirilmiştir. Köy yerleşimi olmayan ilçede 102 mahalle vardır⁹⁸.

⁹⁶ Afyoncu, Ortaylı, Ergin, a.g.e., C. 2, s. 107

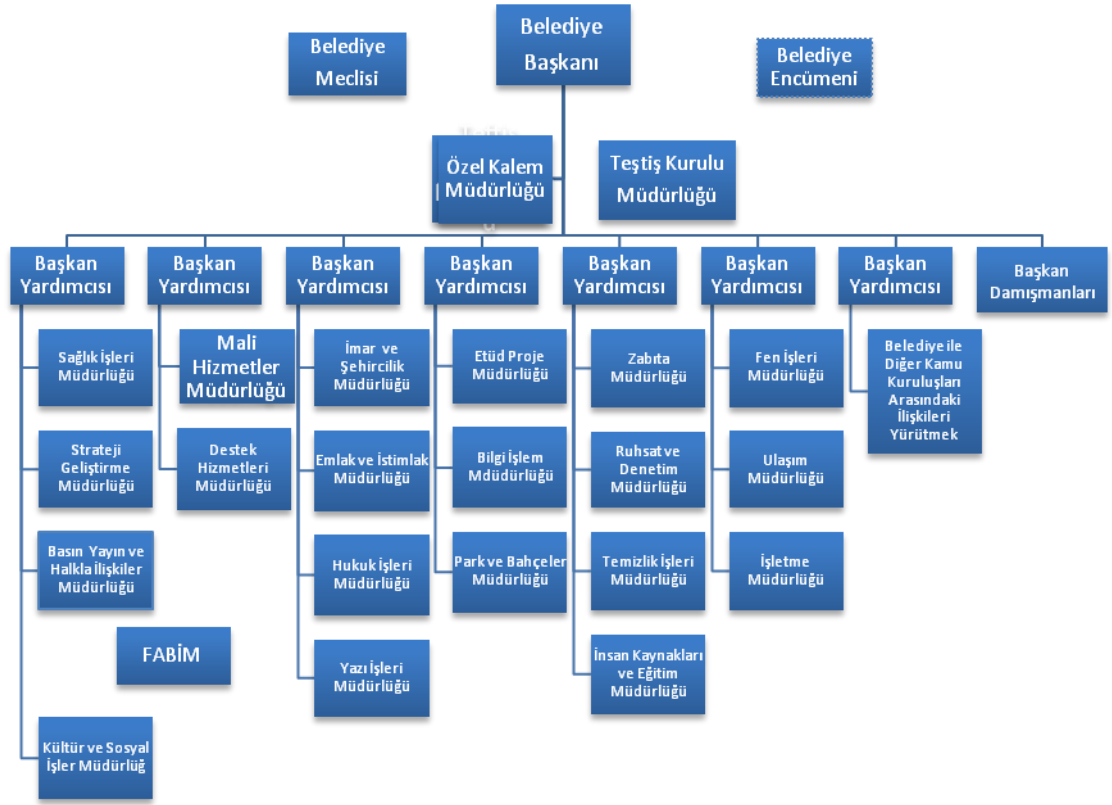
⁹⁷ Kolektif, Fatih Rehberi, a.g.e., s. 16.

⁹⁸ Afyoncu, Ortaylı, Ergin, a.g.e., C. 2, s. 186.

3.1.3. Fatih Belediyesi İdari Yapısı

Belediye idaresi, verilen hak ve imtiyazlarla birlikte sadece kendisine verilen görevleri gerçekleştirmek üzere kurulan bir idari yapı kimliğinden öte, beldede bazı kamusal hizmetlerin üretilmesinde söz sahibi olan ve günlük yaşamın işleyişine yardımcı olan ve düzenleyen bir organizasyondur. Beldenin yönetimi için belediye üç temel organa sahiptir: belediye başkanı, encümen ve belediye meclisi.

Tablo 3: Fatih Belediyesi İdari Yapısı

Bu yapı esasen norm kadro çerçevesinde belirlenmesi zorunlu olan ve benzer belediyelerde de geçerli bir modeldir. Tabloda görülmemekle beraber, hiyerarşik olarak müdürlüklerin altında kazanılmış hak olarak kadrolarında müdür yardımcılığı yapan memurlarımızla, norm kadroda müdür kadrolarının altında oluşan şeflik ara kademeleri de bulunmaktadır.⁹⁹

⁹⁹ Fatih Belediyesi, **2008 Faaliyet raporu**, s. 13.

3.1.3.1. Yetki, Görev ve Sorumluluklar

Geçtiğimiz yıllarda kamu idaresinin çalışma esas ve usullerine dair çok sayıda hukuksal düzenleme yapıldı. Bugünlerde belediyecilik açısından, nispeten daha az sayıda kanun, tüzük, yönetmelik değişiklikleri olmaktadır. Bu dönemde bu hukuksal düzenlemelerin uygulama sonuçları elde edilecek ve değerlendirilecektir. Dolayısıyla yetki görev ve sorumluluklara ilişkin önceki mevzuat düzenlemelerini tekrarlamakla yetineceğiz.

Büyükşehir İlçe Belediyeleri'nin görev ve sorumlulukları temel olarak iki belediye kanunuyla düzenlenmiştir; Bunlar 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'dur. Büyükşehir sınırları içinde yer almakla ilçe belediyelerinin görev ve yetki alanındaki kimi öncelikleri 5216 sayılı kanundaki düzenlemelere tabidirler. Bu yasa, Büyükşehir sınırları içindeki Büyükşehir Belediyesi ile diğer ilçe ve alt kademe belediyeleri arasında görev ve sorumlulukların dağıtılmasını düzenlemektedir. Öte yandan belediyelerin görev ve sorumluluklarını düzenleyen başka birçok kanun da bulunmaktadır¹⁰⁰.

3.1.3.2. Büyükşehir Belediye Kanunu ve Belediye Kanunu

5216 sayılı Kanun'un Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumluluklarına ilişkin 7. maddesinde Büyükşehir Belediyesi'nin görev, yetki ve sorumlulukları (a-z) bentlerinde sayılmaktadır. Söz konusu görevler bentler halinde sayıldıktan sonra maddenin ikinci fıkrasında; "...Büyükşehir belediyeleri bu görevlerden uygun gördüklerini belediye meclisi kararı ile ilçe ve ilk kademe belediyelerine devredebilir, birlikte yapabilirler." denilmektedir. Dolayısıyla maddenin (a-z) bendindeki Büyükşehir Belediyesi'nce devredilecek hizmetler ancak, devredildiklerinde Büyükşehir İlçe Belediyeleri'nin görev ve sorumlulukları dâhiline girmektedir. Bu hususu böylece belirttikten sonra anılan maddede devamla esasen

¹⁰⁰ Fatih Belediyesi, 2011 Faaliyet raporu, s. 5.

ilçe belediyelerinin yetkilerinin sayıldığı görülmektedir. Bu görevler esas ve öncelikli görevlerdir.

Bahse konu maddede ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Kanunlarla münhasıran Büyükşehir belediyesine verilen görevler ile birinci fıkrada sayılanlar dışında kalan görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

b) Büyükşehir katı atık yönetim plânına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak.

c) Sıhhi işyerlerini, 2'nci ve 3'üncü sınıf gayrisıhhi müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

d) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, özürllüer, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak; mesleki eğitim ve beceri kursları açmak; sağlık, eğitim, kültür tesis ve binalarının yapım, bakım ve onarımı ile kültür ve tabiat varlıkları ve tarihî dokuyu korumak; kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesine ilişkin hizmetler yapmak.

e) Defin ile ilgili hizmetleri yürütmek.

Bu şekilde Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri arasında görev ve sorumlulukların dağıtımını ve paylaşımını yaptıktan sonra, bu dağıtımda yer alan ve münhasıran Büyükşehir Belediyesi'ne görev olarak verilmemiş olan diğer hususlar 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun hükümlerinden çıkarsama yapılarak ilçe belediyelerinin diğer görev ve sorumlulukları belirlenmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun Belediye'nin görev ve sorumluluklarına ilişkin 14. maddesinde;

Madde 14- Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım,

kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

b) Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özür, yaşlı, düşkün ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

3.1.3.3. Fatih Belediyesi ile İlgili Öncelikli Diğer Yasal Düzenlemeler

Bilindiği üzere belediyelerin yetki ve sorumlulukları çok sayıda yasal mevzuatla düzenlenmiştir. Bu mevzuatın belediyemiz ve ilçemiz açısından görev

önceliklerimize göre en öne çıkanı ise Tarihi Yarımada'nın bir parçası olarak kültür varlıklarına yönelik hukuksal düzenlemelerdir¹⁰¹.

Bunlardan öncelikle 21.7.1983 tarihli 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nu belirtmek gerekir. 2863 sayılı Kanun hükümleriyle kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına yönelik yerel yönetimlerin Belediye Kanunu'yla paralel koruma ve onarım faaliyetlerinde bulunmasının yasal zemini, 14.7.2004 tarih ve 5226 sayılı Kanun'la 2863 sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ve ilavelerle hazırlanmış ve kamu, vakıf ve hatta özel taşınmazların onarımına belediye bütçesinden ödenek ayırmaya yasal yetkiler sağlanmıştır. Bu dönemde salt yetki sağlanmamış; öte yandan Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payına Dair Yönetmelik'le emlak vergilerinin tahakkuklarına % 10 pay konularak gelir sağlanmıştır.

Diğer çarpıcı bir gelişme ise 16.6.2005 tarihli ve 5366 sayılı “Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun” ve 14.12.2005 Tarih 26023 Tarihli Resmi Gazetede Yayımlanan “Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun”un Uygulama Yönetmeliği'dir.

Böylece yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurullarınca sit alanı olarak tescil ve ilan edilen bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasını sağlayıcı düzenlemeler yapılmıştır¹⁰².

¹⁰¹ Fatih Belediyesi, **2010 Faaliyet raporu**, s. 12.

¹⁰² Fatih Belediyesi, **2011 Faaliyet raporu**, s. 18.

4.2. Fatih Belediyesi'nin Eğitim ve Kültür Faaliyetleri

Çalışmamızın ana konusu olan Fatih Belediyesi'nin eğitim ve kültür faaliyetleri doğrultusunda Fatih ilçesinin, İstanbul ve Türkiye için ne denli bir öneme sahip olduğunu görmekteyiz. Bu bağlamda Fatih'te meydana gelen gelişmeler İstanbul'un bir vitrini niteliğindedir.

Bireylerin ve toplumların karşılaştığı sorunların önemli bir bölümü insan kaynaklıdır. Çevre kirliliğinden teröre, açlık ve hastalıktan savaşımlara kadar pek çok sorun, insanların bilinçli ya da bilinçsiz karar ve davranışları sonucu ortaya çıkmaktadır. Eğitim ve kültür de insanların yetişmelerinde ve toplumların şekillenmesinde etkin olan iki faktörü oluşturmaktadır.

Eğitim ve kültür alanında yaşanan sorunlar sonuçta tüm bireysel ve toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkilemektedir. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de çeşitli eğitim ve kültür sorunlarıyla karşılaşmaktadır. Bu alanlarda merkezi yönetimlerce üretilen çözüme yönelik politikalar, istenilen sonucu elde etmekte yetersiz kalmaktadırlar.

İnsanın niteliği ve yaptığı işin kalitesini belirleyen temel insan sermayesi unsurları eğitim, sağlık ve beslenme gibi insana yapılan harcamalardan oluşmaktadır. Bu unsurlar içinde yer alan eğitimin toplumsal ve ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesinde önemli bir fonksiyonu bulunmaktadır. Eğitim kısa dönemde bir tüketim harcaması olarak görünmesine rağmen, uzun dönemde bir yatırım harcaması özelliği taşımaktadır. Genel olarak eğitime yapılan harcamalar gelişmişlik düzeyinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bir ülkede Gayri Safi Milli Hâsıla'nın içinde eğitimin aldığı pay, okur-yazarlık oranı, ilkokullaşma, ortaokullaşma ve yüksek okullaşma oranları gibi eğitime ait göstergeler, sosyo-ekonomik kalkınma düzeyini belirleyen başlıca unsurlardandırlar¹⁰³.

Fatih İlçesi Belediye Başkanı Mustafa Demir, Fatih için düşüncelerini şu şekilde anlatmaktadır. Başkan DEMİR "Çalışmalarımızın üzerinde yükseldiği asıl

¹⁰³ Mehtap Tunç, "Türkiye'de Eğitimin Kalkınmaya Etkisi", **DEÜ İİBF Dergisi**, C. 8. , S. 2. , İzmir, 1993, s.1.

anlayışımız ise, kapsamlı bir toplumsal dönüşüm projesidir. Amaç, sadece tarihi ve kültürel mirası turizme açmak ve Fatih halkının sadece ekonomik yaşamına katkıda bulunmak değil; Fatih'te sosyal ve kültürel bir canlanmayı da sağlamaktır. Bu amaca ulaşmanın olmazsa olmaz koşullarından biri de katılımcı bir anlayışı hayata geçirmektir.'

Fatih'in yeniden bir kültür merkezi haline getirilmesi de toplumsal dönüşüm projesinin bir başka ayağını oluşturuyor. Resim sergileri, tiyatro ve film gösterimleri, konserler, fotoğraf sergileri, paneller, konferanslar, sanat atölyeleri ve şenlikler uygulamaya geçirilen etkinlikler arasında. Fatih Belediyesinin asıl hedefi, bu etkinliklerin bizzat Fatih halkı tarafından gerçekleştirilmesini sağlayacak bir kültür altyapısını oluşturmaktır. Bunun için de üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve sanat dünyası ile işbirliği içinde daha kapsamlı ve kalıcı projeleri hayata geçirmek istemektedir. Geçtiğimiz dönem Büyükşehir Belediyesinin katkılarıyla tamamlanarak hizmete açılan Ali Emiri Kültür Merkezi da bu projelerin hayata geçtiği yeni mekânlardan biri oldu.

Gençlerin sokaklardan kurtularak enerjilerini daha yapıcı bir biçimde kullanmaları amacıyla spor tesislerini yaygınlaştırma çalışmalarını İstanbul Büyükşehir Belediyesinin desteği ile Fatih'e spor tesisleri kazandırılıyor. Edirnekapı'daki Fatih Spor Kompleksimiz çok yakında olimpik yüzme havuzu, squash, boks, güreş, halter, masa tenisi ve bilardo salonları, konferans salonları, aletli jimnastik ve kondisyon salonları ile hizmetine giriyor. Mimar Sinan Stadı da uluslararası ölçülerde modernize edilerek, yenileniyor. Çalışmalar tamamlandığında amatör kulüplerin antrenman sahası olarak kullanıma açılacak olan statta, futbol, voleybol ve basketbol sahaları yer alıyor...¹⁰⁴ şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Fatih Belediyesinin eğitim ve kültür faaliyetleri, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Fatih Belediyesince Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü'nün kültür ve eğitim alanındaki görevleri aşağıdaki şekliyle düzenlenmiştir.

¹⁰⁴ <http://www.fatih.bel.tr/bpi.asp?caid=14&cid=47>, (06.02.2013)

- Kùltür ve Sanat etkinlikleri kapsamında; konserler, sergiler, sempozyumlar, konferanslar, söyleşiler, gösteriler, anma günleri, kùltür günleri, festivaller, mahalle şenlikleri organizasyonları yapıp halka sunmak.
- Açık hava etkinliklerinin düzenlenmesi yönünde çalışmalar yapmak.
- Önemli gün ve gecelerde çeşitli kùltürel etkinlikler düzenlenmesini sağlamak.
- Ödüllü ve ödölsüz yarışmalar düzenlemek.
- Kùltür ve sanat alanında faaliyet gösteren ilçe dahilindeki, sivil toplum örgütleri, dernek, vakıf v.b. kuruluşlara her türlü desteğin sağlanması ve ortak etkinlikler düzenlenmesi yönünde çalışmalar yapmak.
- Belediyeye bağlı kùltürel mekânların kùltürel ve sanatsal etkinliğe hazır olmasını sağlamak ve mekânların tahsislerini koordine etmek.
- Yapılacak etkinliklerin duyurulmasını sağlamak.
- İlçe halkı içinde mağdur, engelli, yaşı, düşkün, dar gelirli, kimsesiz, korunmaya muhtaç olarak yaşıyan insanlarımıza sosyal hizmet ve yardımlarda bulunmak.
- İlçe dahilinde bulunan fakir ve yardıma muhtaç vatandaşlara; barınma yardımı, sıcak yemek yardımı ve dağıtımını yapmak.
- Spor tesislerinde; vatandaşlara spor yapma imkanı sağlamak.
- İlçe halkına, meslek edindirme ve el sanatlarına yönelik hizmet vermek.
- Kamu Kurum ve Sivil Toplum Kuruluşlarına yardımda bulunmak.
- İlçedeki öğrencilere yönelik bilgi evleri açmak.
- Ailenin korunması yönünde eğitici çalışmalar yapmak.
- Engelli bireylere sosyal yaşama katılabilmeleri ve en iyi belediyecilik hizmetlerini alabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak.
- Sporun tabana yayılması ve sevdirmesi amacıyla gerekli çalışmalar yapmak.
- İlçe halkına yönelik tarihi mekan ve müze gezileri, türbe ziyaretleri vb. geziler düzenlemek.

3.2.1. Fatih Belediyesi'nin Eğitim Faaliyetleri

Fatih Belediyesi eğitim alanında ilçe halkına yönelik; 20 dalda, 6 meslek edindirme ve el sanatları birimlerinde eğitim vermektedir. Diğer taraftan Bilgi evleri üzerinden öğrencilere yönelik internet ortamında ders çalışma imkânının sağlanması; derslerinde takviye mahiyetinde kurs verilmesi ve ödevlerinde yardımcı olunması gibi hizmetler sunulmaktadır¹⁰⁵.

3.2.1.1. Eğitim seminerleri

Tablo 5: Fatih Belediye'sinin Okullara Yönelik Sosyal Bilinç Düzeyi Geliştirme Çalışması (2009)

FAALİYET	GERÇEKLEŞME DURUMU	UYGULAYICI MÜDÜRLÜK
Aile İçi İletişim Seminerlerinin Düzenlenmesi	62 Seminer	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Çevre Konulu Seminer Düzenlenmesi	25 Seminer	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Liseli Gençlerin 18 Mart Çanakkale Zaferinin Yıldönümünü Anmak İçin Çanakkale'ye Götürülmesi	73 Gezi Gerçekleştirildi. 3120 Öğrenci Katıldı	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
7-14 Yaş Grubundaki Öğrencilere Yönelik Yaz Spor Okullarının Açılması	645 Öğrenci Katıldı	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Okul Başkanları Gençlik Meclisinin Fatih Belediyesi Desteğiyle Toplanması ve Alınan Kararların İlan edilmesi	1. ve 2. Eğitim-Öğretim Döneminde İki Defa İlan Edildi	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Uyuşturucuyla Mücadele Kapsamında Gençlere Oyun Gösterimi	14 Lise 1000 Öğrenci	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Tablo 6: Fatih Belediyesi'nin Okullara Yönelik Yarışma Etkinlikleri (2009)

FAALİYET	GERÇEKLEŞME DURUMU	UYGULAYICI MÜDÜRLÜK
Edebiyat ve Sanat Alanında Makale, Şiir ve Resim Yarışması	3 Defa Yarışma Düzenlendi.	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

¹⁰⁵ Fatih Belediyesi, 2011 Faaliyet raporu, s. 2.

3.2.1.2. Eğitim kurumlarına destek

2010 yılı içinde Fatih Belediyesi, ilçe dâhilindeki okullara imkânları dâhilinde birçok alanda destek vermiştir. Okullara tiyatro salonu, spor salonu, çok amaçlı salon, bahçe düzenlemesi, boya, bakım, onarım çalışmaları, malzeme ve teknik donanım düzenekleri alımı konularında hizmetler sunmuştur.

Yine okullara, 2774 teneke boya, 11 adet basketbol potası, 60 tane tenis masası seti, 2 adet çok amaçlı salon, 3 okulda sınıf düzenlemesi, 1 okulda teknoloji sınıfı, 939 akıllı tahta alımı, 738 adet beyaz tahta, 818 adet projeksiyon cihazı, 7 adet ses sistemi, 894 adet bilgisayar, 2 adet yazıcı, 1 adet fotokopi makinesi, 3 adet klima, 7 adet güvenlik kulübesi, 272 adet sandalye, 8 adet masa, 63 adet dolap, Temizlik malzemesi, 80 adet bank ve piknik masası verilmiştir.

26 okulda asfaltlama çalışması yapılmıştır. Ayrıca 23.819 adet çiçek dikimi, çit yapımı, 781 adet ağaç ve çalı dikimi, 1222 m² çim ekimi yapılmış ve tüm okulların ağaçları budanmıştır¹⁰⁶.

Tablo 4: Fatih Belediyesi'nin Okullara Verdiği Bilgisayar Desteği (2009)

FAALİYET	GERÇEKLEŞME DURUMU	UYGULAYICI MÜDÜRLÜK
Okullara Bilgisayar Desteği Verilmesi	24 Okul	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlü

¹⁰⁶ Fatih Belediyesi, **2008 Faaliyet raporu**, s. 14.

Tablo 8: Fatih Belediyesi'nin Eğitim Kurumlarına Destek Faaliyetleri (2011)

OKUL ADI	YAPILAN ÇALIŞMA	MİKTAR
Ek derslik açılan sınıflar 12 adet	Akıllı Tahta	12 Adet
Ek derslik açılan sınıflar 12 adet	Beyaz Tahta	12 Adet
Ek derslik açılan sınıflar 12 adet	Projeksiyon Cihazı	12 Adet
Ek derslik açılan sınıflar 12 adet	Bilgisayar	12 Adet
Emin Ali Yaşın İ.Ö.O, Hırkai Şerif İ.Ö.O, Melek Hatun İ.Ö.O, Uzun Yusuf İ.Ö.O, Silivrikapı İ.Ö.O, Çapa Ana.Öğr.Lisesi, Şehremini Anadolu, Cibali Lisesi, Hattat Rakım İ.Ö.O, Gelenbevi Anadolu, Fatih Kız Lisesi, Edirnekapı İ.ö.o, Yavuz Selim İ.Ö.O, Atikali İ.Ö.O, Mimar Sinan İşt.Eng. İ.Ö.O, İst.KızTek.veMes.Lisesi, Katip Çelebi İ.Ö.O, Sultan Selim Kız Mes.Lisesi, Yedikula Anadolu Lisesi, Muhittin Akdiki.ö.o. Cevrikalfai.ö. Vasıf Çınar İ.ö.Ali Kuşçui.ö.S.Suphipaşa Tic.lis.Atatürki.ö.Cibalii.ö. Ahmet Rasim Lis.Çem.AnadoluLis.	Basket Potası	28 adet
Tüm İlköğretim ve Liselere	Boya	2.476 kova
Melek hatun İ.Ö.O, Sultan Selim Kız Meslek Lisesi	Çok Amaçlı Salon	2 adet
Melek Hatun İ.Ö.O, Topkapılı Mehmet bey İ.Ö.O, Mimar Sinan İşt.Eng.Lisesi, Atikaliiöo, Yavuz Selim İöo, Tarık Us İöo, Sultanahmet End.Mes.Lis, Katip çelebi İöo.	Sınıf düzenlemesi (ek derslik) yapılan okullar	8 Adet
Ahmet Rasim Lisesi, Çemberlitaş Anadolu, Ali Kuşçuiöo, Atikaliiöo, Şeyhülislam Hayri Efendi İöo, Tarık Us İöo, 29 Mayıs İöo, Ali Suavi İöo, Hattat Rakım İöo, Hacı Süleyman Bey İöo, Selçuk Kız Mes.Lis, Suphi Paşa Sultanahmet Tic.Mes.Lis, Cibaliiöo, DavutpaşaLisesi, Çağdaş Yaşam Lis.Riyaziyeci Salih Zeki İ.ö.Neslişahi.ö.Genç Osman İ.ö.Katip Çelebi İ.ö.Yedikulei.ö.Katip Kasım İ.ö.	Ses Sistemi	21 Adet
Koca Mustafa Paşa Lisesi, Melek Hatunİöo, Muallim Naci İöo, Topkapılı Mehmet Bey İöo, Atatürk İöo, Atikaliiöo, Çapa İöo, Hacı Süleyman Bey İöo, Kadırga İöo, Cevri Kalfa İöo.	Güvenlik Kulübesi	10 Adet
Tüm ilköğretim okulları	Antivirüs Programı yüklendi.	60 Adet
Çapa İöo, Genç Osman İöo, Mehmet Akif İöo, Oruç Gazi İöo, Sultan Selim Kız Meslek Lisesi, Gazi İöo, Akşemsettinİöo, Yedikule Anadolu Lisesi.	Asfaltlama	8 Okul

3.2.1.3. Akıllı tahta projesi

Okullarda ilk olarak akıllı tahta uygulaması Fatih Belediyesi tarafından başlatılmıştır. Daha sonra bu proje hükümet tarafından Fırsatları Arttırma ve

Teknolojiyi İyileştirme Hareketi Projesi (Fatih Projesi) adı ile geliştirilerek Türkiye geneline yayılmıştır. Fatih ilçesindeki okullara belediye tarafından 2009-2010-2011 yılları arasında 951 dersliğe 951 akıllı tahta verilmiştir. İlçede akıllı tahta olmayan derslikler bulunmamakta olup, yeni derslik açıldığında başvurular neticesinde talep karşılanmaktadır.

3.2.1.4. Bilgi evleri

Bilgi evleri, ilköğretim ve lise çağındaki gençlere kütüphaneye gitme ve kitap okuma alışkanlığı kazandırmayı hedefleyen; geleneksel kütüphanecilik anlayışının dışında, bilgisayar, internet ve kitapların bir arada olduğu, okul derslerine ve SBS'ye hazırlık kursları ile çocukların eğitimini destekleyen, farklı seminer ve yarışmaların düzenlendiği, çocuklarımızın sosyal gelişimini sağlayan, çağdaş bilgi ve teknoloji merkezidir. Fatih belediyesinin Balat Bilgi Evi, Hekimoğlu Bilgi Evi, Müftüali Bilgi Evi, Nişanca Bilgi Evi, Silivrikapı Bilgi Evi, Marmara Bilgi Evi olarak 6 adet bilgi evi bulunmaktadır. Bilgi evlerinde aşağıdaki etkinlikler düzenlenmektedir;

- Şiir ve hikâye yazımı. (Yarışmalarda dereceye girenlere küçük ödüller verilir ve duyurusu yapılır.)
- “Kendi tiyatroun kendin yaz” adı altında tiyatro metni yazımı. (Seçilen oyun, yılsonunda sahnelenir.)
- Proje çalışmaları. (Öğrencilere proje çalışmalarında önerilerle yol gösterilir, destek sağlanır.)
- Araştırmalar. (Öğrenciler, kütüphanemizden ve internet kaynaklarından yararlanarak araştırma yapma konusunda teşvik edilir ve araştırma metotları hakkında bilgi verilir.)
- Müzik ve halk oyunları çalışmaları. (Çalışmalar öğretmen gözetiminde yapılır, yılsonunda konser düzenlenir.)
- Resim çalışmaları. (Resimler yılsonunda sergilenir.)
- Kitap okuma yarışmaları. (Kütüphaneden en çok kitap alan ve okuyan öğrenciye ödül verilir.)

- Animasyon ve film gösterimleri. (Çocukların kişisel gelişimine katkı sağlayacak, dünya klasiklerinden çizgi film ve sinema filmleriyle moral desteği sağlanır.)
- Okullarda yapılan etkinliklere destek. (Çocukların etkinliklerde katılımlarını ve başarılarını sağlamak amacıyla destekleyici eğitim verilir.)¹⁰⁷

3.2.2. Fatih Belediyesi'nin Kültürel Faaliyetleri

Fatih Belediyesi, kültür ve sanat etkinlikleri kapsamında, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü; Kültür-Sanat ve eğitim alanının yanı sıra sosyal ve sportif alanlarda da faaliyetlerde bulunmaktadır.

Kültür ve Sanat alanında her yıl başta Sultanahmet Ramazan Etkinlikleri olmak üzere Sempozyumlar, Fetih Şölenleri, Konferanslar, Paneller, Konserler, Festivaller, Buluşmalar, Dinletiler, Zirveler, Şuralar, Tiyatrolar, Kültürel Geziler, Sohbetler, Seminerler, Yöresel Geceler, Sergiler, Söyleşiler, Gösteriler, Anma Günleri, Kültür Günleri, Şenlikler ve Festivaller düzenlemektedir.

Sportif alanda ise Yavuz Selim Yaşam Merkezi, Mimar Sinan Stadyumu ve Cundi Spor tesislerinde; futbol, voleybol, basketbol dallarında vatandaşlara ve öğrencilere yaz ve kış spor okulları vasıtasıyla spor yapma imkânı sağlanmakta olup, başta atletizm ve futbol olmak üzere çeşitli sportif yarışmalar ve turnuvalar düzenlenmektedir.

Öte yandan Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, kültüre katkı sağlayacağı düşünülen ve ilçeyi tanıtıcı kitapların yayınlanması yönünde de çalışmalar yapmaktadır. Kültür ve Sanat etkinlikleri kapsamında; konserler, sergiler, sempozyumlar, konferanslar, söyleşiler, gösteriler, anma günleri, kültür günleri, festivaller, mahalle şenlikleri organizasyonları yapıp halka sunmaktadır.

¹⁰⁷ <http://www.fatih.bel.tr/bpi.asp?caid=645&cid=3397>, (26.12.2012)

Kültür kapsamı içinde yer alan hizmetler, ağırlıklı olarak yayın ve kütüphanecilik, sahne sanatları, sinema, müzik, güzel sanatlar ve müzelerle ilgili olan hizmetlerden oluşmaktadır.

Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana geçen dönem içinde Türk kültür politikalarının genel gelişim çizgisine bakıldığında ülkemizde sürekli ve birbirleriyle uyumlu politikaların izlendiğini söylemek zor görünmektedir

3.2.2.1. Şehrin önemli şahsiyetlerini anma

Fatih belediyesi Fatih'te yaşamış, şehre hizmetleri olmuş önemli şahsiyetleri anma ve tanıtma düzenlemiş, ilçenin yeni sakinlerine önemli şahsiyetleri unutturmamaya çalışmıştır.

Tablo 9: Fatih Belediyesi'nin Düzenlediği Fatih'te Yaşamış Önemli Şahsiyetleri Genç Nesillere Tanıtma Seminerleri (2009)

FAALİYET	GERÇEKLEŞME DURUMU	UYGULAYICI MÜDÜRLÜK
Önemli Şahsiyetleri Anma ve Tanıtma Etkinliği	5 Etkinlik Gerçekleştirildi	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

3.2.2.2. Kenti Tanıtma Faaliyetleri

Fatih Belediyesi Fatih'te yaşayanların kentlilik bilincinin geliştirilmesi, kenti tanıtmak, deniz kültürünü yaygınlaştırmak ve sevdirmek, öğrencileri tarihi mirasın korunması konusunda bilinçlendirmek için yıl içerisinde çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir.

Tablo 10: Fatih Belediyesi'nin Kenti Tanıtma Faaliyetleri

FAALİYET	GERÇEKLEŞME DURUMU	UYGULAYICI MÜDÜRLÜK
Semt Gezilerinin Düzenlenmesi	68 Gezi Gerçekleştirildi	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Tekne Gezileri Düzenlenmesi	10 Gezi Gerçekleştirildi	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü
Kurumlar ve Semtler Arası Spor Turnuvaları Düzenlemek	9 Kategoride Turnuva Yapıldı 15000 Kişi Katıldı	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

Tablo 11: Fatih Belediyesi'nin Okullara Yönelik Müze Gezileri (2011)

Geziler(2010-2011)	Okul	Katılan Öğrenci Sayısı
Panorama Müzesi	İlköğretim 4. Sınıflar	4883
Buz Pateni	İlköğretim 3. Sınıflar	2700
Havacılık Müzesi	Ortaöğretim 9. sınıflar	4020
İslam Bilim ve Teknoloji Müzesi	Ortaöğretim 10. Sınıflar	3208
Topkapı Sarayı Müzesi	Ortaöğretim 11. Sınıflar	3260

3.2.2.3. Deniz Kültürünü Yaygınlaştırmak ve Geliştirme

Üç tarafı denizlerle çevrili tarihi yarımada Fatih belediyesi her sene balık sezonu açıldığında Balat sahili, Samatya meydanı veya Kumkapı meydanında balık festivalleri düzenleyerek, balık ekmek dağıtarak tanıtım yapmaktadır.

Tablo 12: Fatih Belediyesi'nin Düzenlediği Deniz Kültürünü Yaygınlaştırmak ve Geliştirme Etkinliği (2009)

FAALİYET	GERÇEKLEŞME DURUMU	UYGULAYICI MÜDÜRLÜK
İstanbul Balık Festivali	2 Defa Gerçekleştirildi	Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü

3.2.2.4. Turizm Alanında Yapılan Çalışmalar

Turizm elçileri projesi kapsamında, 289 gönüllü öğrenci turistlere her konuda yardım etmek amacıyla Tarihi Yarımada'nın turistlerin yoğun olarak ziyaret ettikleri bölgelerde iki ay boyunca hizmet vermişlerdir. Tarihi ve turistik değerlerimizin korunması ve tanıtımı amacı ile geziler (Çanakkale Gezisi) yapılmış ve konferanslar düzenlenmiştir.

3.2.2.5. Kültürel mirasın korunması

Tarihi kimliğe ve dokuya sahip fatih'te yıpranan tarihi kent dokusunun yenilenerek korunması ve yaşatılması göç olgusundan etkilenmiş bölgelerde mevcut yaşam koşullarının iyileştirilmek, yerel sakinlerinin katılımını ve sahiplenmesini teşvik ederek onarılmış ve korunmuş tarihi eser sayısını artırmak hizmetleri Etüd Proje Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. İlgili müdürlük Yenileme Alanları Çalışmaları, Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunup Yaşatılmasına Yönelik Faaliyetler ve diğer Münferit Projeleri gerçekleştirmektedir. Aşağıdaki tabloda Etüd Proje Müdürlüğü'nün ilçenin kültürel mirasının korunması adına 2005-2012 yılları arasında yapmış olduğu çalışma tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 13: Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü

PROJE ADI	ADET
Smö Yapılara Ait Proje İşleri	192
Anıt Eserlere Ait Proje İşleri	50
Çeşmelere Ait Proje İşleri	202
Smö Restorasyon İşleri	10
Anıt Eser Yapıların Restorasyon İşleri	23
8 Adet Yenileme Alanında Yapılan	793 Adet Smö Yapı
Proje Çalışmaları	128 Adet Anıt Eser
Kapalıçarşı Yenileme Alanı	4678 Adet Tescilli Dükkan İle 26 Adet Han Yapısı
Proje Çalışmaları	

Kaynak: Fatih Belediyesi Etüd Proje Müdürlüğü

SONUÇ

Halka hizmet fikrinin doğuşu ve gelişmesi, hem ulus devlet ve demokrasi ile hem de endüstrileşme ile yakından ilgilidir. Yönetim alanında meydana gelen gelişmelerle birlikte topluma hizmet götürmenin önemi daha da artmıştır.

Belediyenin temel politikalarının ve önceliklerinin başında kentin tarihi ve kültürel mirasının korunması ve işlevlendirilmesi ve bir cazibe merkezi haline getirilmesi yer almaktadır. Kentin klasik belediye hizmetlerinden başka daha uzun soluklu bir strateji ve politika çizgisinde, fiziksel dönüşümünün de sağlanması gerekmektedir¹⁰⁸.

Türkiye gibi coğrafi açıdan büyük ve bölgeler arası sosyo-ekonomik sorun ve ihtiyaçların oldukça çeşitli olduğu bir ülkede tüm kamu hizmetlerinin sadece merkezi yönetim eliyle yürütülmesinin hem mümkün, hem de akılcı olmadığı genel kabul gören bir düşüncedir. Bu nedenle merkezden yerel yönetimlere doğru yetki, görev ve kaynak aktarımı ile ilgili çeşitli reform niteliğinde düzenlemelerin yapılması gerekliliği siyasal ve bilimsel platformlarda sıkça dile getirilmektedir ve bu gereklidir.

Türkiye’de batı tarzında ilk belediye idaresi yaklaşık 150 yıl önce kuruldu. Batı tarzı belediyeler kurulmadan önce beledi hizmetler Osmanlı’da geleneksel kurumlar olan kadılık, lonca, vakıf gibi kurumlar tarafından yerine getirilmekteydi. Türkiye ilk belediyenin kurulmasında günümüze kadar geçen sürede belediye hizmetleri artarak devam etmiş, ilk belediyeye yayınlanan nizamname ile verilen vergileri ve resim toplamak, zorunlu ihtiyaç maddelerinin teminini kolaylaştırmak, narh koymak, pazar denetimi ve ölçü tartı denetimi yapmak, temizlik hizmetlerini yürütmek, yol ve kaldırımların bakım ve onarımı yapmak gibi hizmetler 1990’lı yıllara kadar neredeyse değişmeden devam etmiştir. 1990’lı yıllara gelindiğinde artan

¹⁰⁸ Fatih Belediyesi, **2008 Faaliyet Raporu**, s. 20.

kentsel nüfus ve beraberinde ortaya çıkan işsizlik, yoksulluk, farklı kültürlerin bir arada yaşama zorunluluğu gibi nedenlerle belediyelerin sosyal politika alanında sorumluluklarını artırmıştır. Merkezi yönetimin sosyal hizmet alanında yetersiz kalması da belediyeleri bu alanda aktif olmaya zorlamaktadır. Yine 2000'li yıllarda yapılan yasal düzenlemeler sosyal ve kültürel uygulamaları belediyelerin görevleri haline getirmiştir. Özellikle İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri klasik belediyecilik anlayışının dışından eğitim, sağlık, konut alanlarında önemli hizmetler üretmeye başlamışlardır.

Yerel yönetimlerin, tarih içinde geçirdiği evreler sonucunda belediyecilik fikri şekillenmiş ve hizmetler daha da gelişmiştir. Belediyelerin topluma sundukları fiziki hizmetlerin yanı sıra, toplumun ihtiyaçları olan kültürel ve eğitim hizmetleri de sunması gerekmektedir. Bu hizmetin sunulmasının nedenlerinden biri de belediyenin kendi bölgesini daha iyi tanıtmak ve toplumun tanıma ihtiyacının giderilmesini sağlamaktır.

Türkiye'de kültür ve sanatla ilgili hizmetler merkezi düzeyde değişik kuruluşlarca yürütülmüştür. Bu hizmetler önceleri Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde iken daha sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı içinde ayrı bir müsteşarlık olarak örgütlenmiş ve son olarak 24 Ocak 1989 tarih ve 354 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kültür Bakanlığı oluşturulmuştur. Her toplumun amacı kendi kültür ve sanatını korumak, geliştirmek, tanıtmak, yaymak ve onları evrenselleştirmektir. Bu amaca yönelik olarak ülkemizde de çeşitli yasalarla örgütler kurulmuş ve gerekli tedbirler alınmaya çalışılmıştır. Ancak kültür ve sanatla ilgili düzenlemeleri birkaç yasa içinde toplamak ve tek bir kuruluşun tekeline bağlamak olanaksız görünmektedir.

Eğitim ve kültür, her ülke için temel kamu hizmetleri içinde en üst sıralarda yer alan ya da yer alması gereken iki önemli hizmet türüdür. Türkiye'de eğitim ve öğretim hizmetlerinin çağdaş bilim ve teknolojik gelişmeler ışığında, ihtiyaç duyulan nitelikli, açık görüşlü, kişilikli insan yetiştirecek şekilde düzenlenmesi ve yürütülmesi Milli Eğitim Bakanlığı'nın görev alanı içinde yer almaktadır.

Bakanlık, bu görevlerin yürütülmesinde hizmette verimi sağlamak, hızı artırmak, halkın katılımını temin etmek gibi belli amaçlarla, diğer kamu kuruluşları ile işbirliğinde bulunmak ve birtakım görevleri onlara yaptırmak durumundadır. Bu konuda en etkili ve yararlı olabilecek kuruluşlar da yerel yönetimlerdir.

Özellikle son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı, doğrudan kendisi tarafından yürütülen lise, meslek lisesi ve imam hatip lisesi gibi ortaöğretim kurumlarının inşaatlarını, ödeneğini artırmak suretiyle il özel idarelerine yaptırmakta ve bu hizmetlere belediyeler ve köy idareleri de katkıda bulunmaktadır. Bu yöntemle yapılan okullar daha çabuk, daha ucuz ve sağlam yapılmakta ve önemli ölçüde halkın katılımı sağlanmaktadır. Belediyelerin ve köylerin yasal bir zorunluluk olmaksızın üstlendikleri bu görevler, yasallaştırıldığı ve gerekli finansal kaynak aktarımı sağlandığı takdirde bu yönetim birimlerinden daha fazla katkı sağlanabileceği açık olarak görülmektedir.

Merkezi yönetimin, kamu hizmetlerinin bir kısmını yerel yönetimlere aktarması sürecinde eğitim hizmetlerini de belediyelere devretmekte sakınca görmemesi gerekmektedir. Çünkü belde halkının çocuklarının daha iyi yetişmesi, ulusal ölçekte başarılı olabilmesi için yerel yönetimleri, merkezi yönetime oranla daha etkin bir biçimde denetlemesi sonucu, eğitim düzeyinin yükselmesi sağlanabilecektir. Ayrıca yerel halkın ve velilerin eğitim düzeyinin yükselmesi için maddi ve manevi katkılarda bulunabilecekleri, hatta kendilerini buna mecbur hissedecekleri düşünülebilir. Bu durumun yerel yönetimlerin de aynı şekilde başarılı olma yarışına girmeleri sonucunu doğuracağı belirtilmektedir¹⁰⁹.

Kültür ve sanat gibi tüm toplumun malı olarak kabul edilen bir konuda, gerek merkezi yönetime ait kurum ve kuruluşlar ve gerekse dernek, vakıf gibi sivil toplum örgütleri büyük duyarlılık göstermektedir. Bu bağlamda amacı "kültürel değerleri yaşatmak, geliştirmek, yaymak, tanıtmak, değerlendirmek ve benimsetmek, kültür konularıyla ilgili kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirmek ve işbirliğinde bulunmak, tarihi ve kültürel varlıkların tahribini ve yok edilmesini önlemek" olan

¹⁰⁹ Murat Katoğlu, **Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye 1908-1980**, C.4, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992, s. 483.

Kültür Bakanlığı'nın yürüttüğü hizmetlere yerel yönetimlerin de büyük ölçüde ilgi duyması kaçınılmazdır. Bu bağlamda yerel yönetimler eğitim ve kültür hizmetlerine ağırlık vermişlerdir. Çalışmamızın örnek konusu olan Fatih Belediyesi de eğitim ve kültür alanında yapmış olduğu faaliyetlerle dikkat çekmektedir.

Tarihi Yarımada Fatihin geçmişinin Marmaray projesi kazıları esnasındaki buluntulardan 6500 yıllık neolitik çağa kadar uzandığı ortaya çıkmıştır. Bu bölgede Traklar, Frigler, Britanyalılar, Megaralıların yaşadığı artık bilinmektedir. Doğu Roma İmparatorluğuna başkentlik yapan şehir, Fatih Sultan Mehmet'in 1453 yılında İstanbul'u fethinden sonrada Osmanlı imparatorluğuna başkentlik yapmıştır. Çok eski bir yerleşim merkezi olan tarihi yarımada'nın her yerinde tarihi ve anıtsal eserle bulunmaktadır. Bu bölge buram buram tarih kokmaktadır. Çünkü pek çok medeniyetlere ev sahipliği yapması ve imparatorluklara başkent olması itibariyle tarihi geçmişi onu İstanbul' un kültür, din ve inanç turizminin merkezi haline getirmiştir. Ayrıca, turizm sanat ve kültür merkezi olmanın yanı sıra coğrafi konum gereği ticari potansiyelini sürekli artırmaktadır. Özellikle Eminönü bölgesinde ticaret yoğun olarak yapılmaktadır. Gece nüfusu 50 binlerde olan Eminönü bölgesinde gündüz 2-3 milyon insan sirkülasyonunun olduğu tahmin edilmektedir. Böyle tarihi, kültürel, ticari ağırlığı olan bir şehrin kültürel faaliyetleri ayrıca önem taşımaktadır.

Fatih belediyesi kendisine kültürel miras olarak kalan tarihi eserlerin restorasyon ve yenileme çalışmalarını yapmış, kaybolmuş eski eserleri yeniden tescil ettirerek tarihine sahip çıkmıştır. Fatihte yaşamış, şehre hizmetleri olmuş önemli şahsiyetleri anma ve tanıtma programları ile birlikte, ilçede yaşayanların kentlilik bilincinin geliştirilmesi, kenti tanıtmak, deniz kültürünü yaygınlaştırmak ve sevdirmek, öğrencileri tarihi mirasın korunması konusunda bilinçlendirmek için etkinlikler düzenleyerek vatandaşlara şehre aidiyetlik duygusu katma çabası içersinde olmuştur. Turizm elçileri projesi kapsamında, 289 gönüllü öğrenci turistlere her konuda yardım etmek amacıyla Tarihi Yarımada'nın turistlerin yoğun olarak ziyaret ettikleri bölgelerde hizmet vermiş ve ülkemizin tanıtımına önemli katkılar sağlanmıştır.

Fatih Belediyesi eğitim alanında ilçe halkına yönelik; meslek edindirme ve el sanatları birimlerinde eğitim vererek vatandaşlarına vasıf kazandırma gayreti içersinde olmuştur. İlçe dâhilindeki okullara imkânları dâhilinde tiyatro salonu, spor salonu, çok amaçlı salon, bahçe düzenlemesi, boya, bakım, onarım çalışmaları, malzeme ve teknik donanım düzenekleri alımı konularında hizmetler sunmuştur. Okullarda ilk olarak akıllı tahta uygulaması Fatih Belediyesi tarafından başlatılmış olup, bu alanda ülke eğitim sistemine de yön vermiştir. Bilgi evleri projesi ile ilköğretim ve lise çağındaki gençlere kütüphaneye gitme ve kitap okuma alışkanlığı kazandırmak, bilgisayar, internet, hazırlık kursları, seminerler, yarışmalar gibi hizmetler vererek ilçedeki tüm öğrencilerin gelişimine katkıda bulunmuştur.

Şehirler sadece fiziki yapılarıyla değil, kültürel yapılarıyla da tanımlanmamaktadır. Tarihi, sosyal, fiziki mekansal, insan yapısı ve eğitim düzeyi vb. özellikler şehrin kültürünün bir parçasıdır. Şehirde yaşayanlar değişebilir, ancak kültürünü değiştirmeden mevcut değerleri koruyarak muhafaza etmek merkezi idarenin değil, yerel yönetimlerin görevidir. Çünkü merkez ülkenin bütününe hitap ederken yerel yönetimler sadece kendi bölgelerine hitap etmektedirler. Bu anlamda belediyelerin bulunduğu şehrin misyonuna uygun faaliyetler yapması gerekmektedir. Fatih belediyesi şehrin tarihi ve kültürel pozisyonuna uygun olarak kültürel faaliyetler yapmış, eğitim alanında milli eğitim bakanlığına bağlı birimlerine yardımları ve özellikle akıllı tahta projesiyle eğitimde neler yapılabileceğinin bir örneğini göstermiştir.

Sonuç olarak, bu gün yerel yönetimlerin günümüze kadar olan süreçte ülkemizdeki belediyeler idari ve mali kısıtlar altında dahi, eğitim, sağlık, sosyal yardım, sosyal ve kültürel hizmetler ile konut alanında önemli fonksiyonlar yerine getirmişlerdir. Ancak, özellikle şehrin gelişimi için eğitim ve kültürel faaliyetlerin benimsenerek yapılması gerekmektedir. Bu hizmetleri yürütürken belediyeler seçici olması gerekmektedir. Bulduğu bölgenin misyonuna uygun faaliyetler içersinde bulunması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ADA, Serhan - İNCE, H. Ayça, **Türkiye’de Kültür Politikalarına Giriş**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.

AFYONCU, Erhan - İLBER, Ortaçlı - ERGİN, Vahdettin, **Payitaht-ı Zemin Eminönü, Bir Dünya Başkenti**, Eminönü Belediyesi, C.1, İstanbul, 2008.

AFYONCU, Erhan - İLBER, Ortaçlı - ERGİN, Vahdettin, **Payitaht-ı Zemin Eminönü, Bir Dünya Başkenti**, Eminönü Belediyesi, C.2, İstanbul, 2008.

ATASOY, Veysel, **Türkiye’de Mahalli İdarelerin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1992.

BEKİ, Abdülhakim, **Türkiye’de Sosyal Belediyecilik, Ümraniye Örneği**, İstanbul: Sena Ofset, 2009.

BUCAK BALCI, Esergül, **Türkiye’de Eğitim Politikaları ve Siyasi Parti Ödülleri**, Adım Yayınları, Ankara, 1993.

ÇALIKA, Hursit, **Ahmet Rifat Çalıka'nın Anıları**, İstanbul, 1992.

DAYIOĞLU, Kadir, **Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediye Başkanları**, Ankara, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1998.

EGEL, Dündar, **Belediyecilik**, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1961.

ERYILMAZ, Bilal, **Kamu Yönetimi, Genişletilmiş ve Güncellenmiş Yeni Baskı**, İstanbul: Erkam Matbaası, 2007.

"Osmanlı Yerel Yönetiminde İstanbul Şehremaneti", **İslâm Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler**, Edit. Vecdi Akyüz ve Seyfettin Ünlü, İstanbul, İlke Yayınları, c.I. (1996) s.333.

GİRİTLİ, İsmet, **Kamu Yönetimi Teşkilatı ve Personeli**, Gözden Geçirilmiş ve Değiştirilmiş 8. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1983.

GÖRELİ, İsmail Hakkı, **İl İdaresi**, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1952.

GÖNCÜOĞLU, Süleyman Faruk, **İstanbul'un Kitabı Fatih**, Fatih Belediye Başkanlığı, C.1, İstanbul, 2011.

KATOĞLU, Murat, **Türkiye Tarihi, Çağdaş Türkiye 1908-1980**, C. 4, Cem Yayınevi, İstanbul, 1992.

KOLEKTİF, **Dünden Bugüne Fatih (Fatih Rehberi)**, Fatih Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2004.

KOLEKTİF, **Fatih Rehberi**, Fatih Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 2011.

KOLEKTİF, **Fatih Rehberi, İstanbul**, 2012.

NADAROĞLU, Halil, **Mahalli İdareler**, İstanbul, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2001.

OKTAYLAR, Hasan Can, **Eğitim Bilimleri**, Ankara, 2011.

ORTAYLI, İlber, **Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 2000.

Tanzimat'tan Sonra Mahalli İdareler (1840-1878), Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2000.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Yerel Yönetim Geleneği, Ankara, Gül Matbaası, 1985.

Türkiye İdare Tarihi, Ankara, TODAİE, 1979.

TEKELİ, İlhan - ORTAYLI İlber, Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi, Belediyecilik Araştırma Projesi, Türk İdareciler Derneği Bilimsel Araştırma Dizisi:2, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1978.

TEKELİ, İlhan, **Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)**, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2009.

TORTOP, Nuri, **Mahalli İdareler**, Ankara, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları, 1986.

TOSUN, Mustafa, **Türkiye'de Valilik Sistemi**, Ankara, TODAİE Yayınları, 1970.

ÜNLÜ, Halil, **Yönetimler Arası İlişkiler**, İstanbul, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Yayını, 1993.

YAŞAMIŞ, Firuz Demir, **Belediye Yönetimi**, Ankara, Zirve Ofset, 1996.

YAYLA, Yıldızhan, **Türkiye'de Belediyelerin Temel Sorunu**, Onar Armağanı, İstanbul, 1977.

Anayasalarımızda Yönetim İlkeleri, Tevsi-i Mezuniyet Tefrik-i Vezaif, İstanbul: İ.Ü.S.B.F, 1983.

YAZICIOĞLU, Recep, **Bu Sistem Değişmeli Alternatif Bir Yaklaşım**, Erzurum: Biray Yayıncılık, 1995.

SÜRELİ YAYINLAR

AKDOĞAN, Yalçın; “Ulusal Soruna Yerel Çözüm: Sosyal Belediyecilik, İstanbul”, **Eminönü Bülteni**, Şubat Sayısı, 2002,

AKYÜREK, Tahir, “Yerel Yönetimler Şurası”, 01-02 Eylül 2006, Konya, **Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları**,

AKTAY, Yasin, **Yeni Şafak Gazetesi**, 4 Eylül 2006.

AYTAÇ, Fethi, “Belediye Kanunu'nun Oluşumu, Uygulanması ve Değişiklikler”, Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslararası Sempozyumu, **Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı**, Ankara, 23-24 Kasım 1990.

CENGİZ, Sunay, “Türkiye'de Yerel Siyasetin Tarihi Gelişimi”, **Yerel Siyaset**, Yıl, 2008, İstanbul.

APA, Mesut, "Milli Mücadele Döneminde Rize", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, c.XIII, sayı:39(Kasım 1997).

ERYILMAZ, Bilal, "Yerel Yönetim Sendromu" , **Yeni Türkiye**, Sayı 4, 1995.

GÖYMEN, Korel, "Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkezîyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri", **Amme İdaresi Dergisi**, c.XXXII/ sayı 4, (Aralık 1999).

HASAN, Can, “Sosyal Belediyecilik ve Ümraniye”, **Yerel Siyaset Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 5, 2006.

İçişleri Bakanlığı, "50 Yılda Mahalli İdareler", **Mahalli İdareler Dergisi**, Özel Sayı, Yıl: 1, Ekim 1973.

İSEN, Mustafa, “Yerel Yönetimler Şurası”, 01–02 Eylül 2006, **Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları**, Konya, 2006.

KODAL, Tahir, "Milli Mücadelede Denizli ve Önemi", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, cilt: XIV/ sayı 42, Kasım 1998, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı.

Mahalli İdareler Dergisi, Yıl 1, Özel Sayı, 29 Ekim 1973.

ÖZDEMİR, Nuray, "Milli Mücadele Döneminde Bolu Belediye Başkanı İlyaszade Hafız Hakkı Bey'in Çalışmaları", **Uluslararası Köroğlu, Bolu Tarih ve Kültürü Sempozyumu**, 17-18 Ekim 2009.

PARLAK, Bekir, "Osmanlı Devleti'nin Son Yüzyılında Taşra Yönetimine İlişkin Anayasal-Yasal Gelişmeler ve Cumhuriyete Yansımalar", **Akademik Araştırmalar Dergisi**, sayı 11, Kasım 2001-Ocak 2002.

PEKER, Ömer; "Eğitimin Yerelleşmesi ya da Özerkleşmesi", **Amme İdaresi Dergisi**, C. 28, S. 3, Eylül 1995.

SÖZEN, Edibe, "Yerel Yönetimler Şurası", 01-02 Eylül 2006, **Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları**, Konya, 2006, s. 108 – 119.

TOKSOY, Ali Enver, "25 Cumhuriyet Yılında Belediyelerimiz", **İller ve Belediyeler Dergisi**, Sayı:37, Ekim, 1948.

TUNÇ, Mehtap, "Türkiye'de Eğitimin Kalkınmaya Etkisi", **DEÜ İİBF Dergisi**, C. 8, S. 2, İzmir, 1993.

Türk Belediyeciler Derneği - Konrad Adenauer Vakfı, Yerel Yönetimlerin Eğitim ve Kültür İşlevleri, **Erk Yayıncılık**, Ankara, Ekim 1993.

Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü, "Kamu Yönetimi Araştırması (KAYA) Genel Rapor", **TODAİE Yayını**, Ankara, 1991.

URHAN, Vahide Feyza, "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması", **Sayıştay Dergisi**, Sayı 70, Ankara 2010, s.79 – 92.

TEZLER

USLU, Harun, Sosyal Politika Açısından Belediyeler ve Sosyal Belediyecilik, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İ.A.Ü.S.B.E., İstanbul, 20011.

RAPORLAR

Fatih Belediyesi 2008 Faaliyet raporu.

Fatih Belediyesi 2009 Faaliyet raporu.

Fatih Belediyesi, 2010 Faaliyet raporu.

Fatih Belediyesi, 2011 Faaliyet raporu.

ELEKTRONİK KAYNAKLARI

Kentleşme Şûrası, "Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu", Nisan 2009, s.22. http://www.kentges.gov.tr/_dosyalar/sura_raporlari/kitap9.pdf, (04.02.2013)

Cihan Selek Öz ve Sinem Yıldırım Alp, Türkiye'de Kentsel Yoksullukla Mücadele Sosyal Belediyeciliğin Rolü, <http://www.sosyalhaklar.net/2009/bildiri/oz.pdf>, (15.02.2011)

Kentleşme Şûrası, ‘‘Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu’’, http://www.kentges.gov.tr/_dosyalar/sura_raporlari/kitap9.pdf, Nisan 2009.

<http://www.migm.gov.tr/MahalliIdareler.aspx?DetayId=4>, (04.02.2013)

<http://www.idare.gen.tr/agar-kamukurumlari.htm>, (04.02.2013)

<http://www.migm.gov.tr/Belediyeler.aspx>, (04.02.2013)

http://www.tmmob.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=3217&tipi=16, (04.02.2013)

http://www.belgenet.com/arsiv/sozlesme/aas_122.html, (27.06.2012)

<http://www.miargem.org.tr/index.php?mod=makale&m=2461>, (05.02.2013)

<http://www.transanatolie.com/ic/gorev-yetki-sorumluluklar.htm>, (05.02.2013)

<http://www.fatih.bel.tr/bpi.asp?caid=14&cid=47>, (06.02.2013)

<http://www.fatih.bel.tr/bpi.asp?caid=645&cid=3397>, (26.12.2012)